

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Asiainhoitaja Yönteli

7/1-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Sagrebissa 7 päivä tammikuuta 1944.

N:o 10/3.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

2 / 250 Sal 11 44

13/1-44

MS

Liit.

ALMA

CC&TC

ASIA

51 C39

Herra Ministeri.

Minulla on kunnia oheisena lähettää Teille,
Herra Ministeri, kuutena kappaleena raport-
tini n:o 1, jonka otsikkona on:

"Keskustelu Saksan lähettilään kanssa".

Vastaanottakaa Herra Ministeri, erin-
omaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mönthilä.

Herra Ministeri

Tehtori Henrik RAMSAY,

Helsinki.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Zagrebissa 7 p:nä tammikuuta 1944.

Asia: Keskustelu Saksan
lähettilään kanssa.

2 / 250 Sal 44		
13/ -44	NE -	ETL -
KYNNÄÄ	COÖRTO	ASIA
5	C39	

Käydessäni 5.1 tapaamassa saksalaista virkaveljeäni, keskustelimme täkäläisestä sissisodasta ja myös hieman yleistilanteesta.

Vastapuolen propaganda on pyrkinyt luomaan Titon ympärille erikoisen sankarisädekahon. Saksa ei tietenkään halua häntä siinä valossa mainostaa, vaan käyttää lähestä hänen oikeata nimeään Brozia ja korostaa hänen kommunistisuuttaan. Teheranin konferenssissa, jossa Englannin kaikesta päättäen oli pakko Balkanin politiikassaan tehdä huomattavia myönnytyksiä Moskovalle, on Titon toiminnalle ilmeisesti haluttu antaa jonkinlaisen toisen rintaman leima.

Vuoden vaihteessa Tito on kärsinyt raskaita tappioita. Viime syyskuusta vuoden loppuun käydyissä keskeytymättömissä taisteluissa sissit ovat menettäneet kaatuneina n.38.000 miestä ja 50.000 vankeina. Sotasaaliina saksalaiset ovat ottaneet runsaasti kiväärejä, jalkaväen raskaita aseita, kuten krasaatinheittimiä, n. 60 panssaritähystys- ja taisteluväunua, suuria huolto- ja ammusvarastoja sekä melkoisen määrän hevosia ja karjaa. Keskeillä Kroatia sijaitsevasta Banja Lukasta, jossa ääkköäin on käyty katu- ja taisteluita, sissit karkoitettiin 4.1. Herzegovinassa ja Itä-Bosniassa puhdistustoiminta on loppuunsaorittettu. Titon pääjoukot esi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksiin.

kuntineen ovat nykyään alueella, jota rajoittavat idässä Travnik-Derventan linja ja lännessä Bihac-Sisak. Saksalais-kroatialaiset joukot ahdistavat heitä kummastakin ilmansuunnasta. Titon aseman keventämiseksi liittoutuneet ovat pommittaneet eräitä saksalaisten asema-kaupunkeja, kuten Travnikia. Titon joukkojen pyrkimyksenä, mikä ei ole onnistuva, on päästä yhteyteen pohjoisessa, Slavoniassa olevien haja-naisten sissien kanssa. Kun Dalmatian rannikko nykyään on suljettu, saksalaisten miehittämänä, voivat sissit saada uusia aseita ja varusteita enää vain ilmatietä. Sissien puolelta tulleiden lukuisien yli-loikkareiden lausuntojen mukaan Titon joukkojen mieliala on huono.

Adriaman meren pohjoiset saaret ovat jo kokonaan saksalaisten hallussa. Puhdistamatta sisseistä ovat etelämpänä enää vain Bracin, Hvarin, Lagostan ja Lissan saaret.

Četnikit taistelevat osaksi saksalaisten komennossa. Heihin suhtautama kuitenkin varovaisesti. Suurta merkitystä heillä ei ole, ei laatunsa eikä lukumääränsä puolesta. Kenraali Nedić koettaa voittaa Draža Mihailović'in puolelleen. Vaikkakaan toiveet eivät ole kovin lupaavia, koetetaan joka tapauksessa vihollista heikentää, missä se vain käy päinsä. Serbit muodostavat Balkanilla aina vaikean probleemin toimeliaisuutensa vuoksi. Saksaan taholta lausutaan heille nykyään kylläkin kohteliaisuuksia, mikä taas ei miellytä kroatteja. Jälkimmäiset taas haluavat saada itsenäisyytensä ja kaiken muun lahjana. Silti Saksaan suhde heihin ei ole muuttunut; Kroatialle vakuutetaan, että taistelu käy kaikesta ja siksi vaaditaan myös yhteisiä ponnistuksia.

Führer oli lähettiläälle äskettäin lausunut, että Mussolininkin vuoksi Fiumen kohtaloa ei voi vielä lopullisesti ratkaista. Cattaron /Boga Kotorakan/ kysymys on myös jätetty avoimeksi. Triestin niemimaa on, kuten lähetystökin aiemmin on tiedoittanut, saksalaisen sotilashallinnon alainen. Kroattien asema on siellä kuitenkin edullinen, kroatia on mm. virkakielenä. Kroatian ulkoministeriön pol.osaston päällikkö lähtee näinä päivinä komissaarina Triestiin järjestelemään si-

käläisiä paikallisia asioita silmälläpitäen kroattien etuja.

Lähettiläskään ei pitänyt mahdollisena liittoutuneiden maihinousua Adrian meren itäisellä rannikolla, koska näillä ei ole siihen riittäviä voimia. Sitä vastoin voi kyllä laskuvarjotoiminta tulla kysymykseen. 10 saksalaista divisioonaa riittäisi liittotuneiden karkoittamiseksi Italiasta.

Itärintemään lähettiläs suhtautui rauhallisesti, jopa optimistisesti, arvellen ~~siis~~ ehkäpä jo kahden - kolmen kuukauden kuluttua siellä tapahtuvan ratkaisevia taisteluja. Samalla hän viittasi saksalaisten hävittäjäkoneiden viimeaikaiseen näennäiseen toimettomuuteen ja siihen, että nämä valmistautuvat johonkin erikoiseen tehtävään. Sain sen käsityksen, että Saksan ilmasotatekniikassa parasta aikaa suoritettavat uudistukset tulevat käyttelemään pääosaa odotettavissa olevissa ratkaisevissa sotatoimissa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Asiainhoitaja Ylöntilä

12/1-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Zagrebissa 14 p:nä tammikuuta 1944.

N:o 17/6.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
3 / 250 Sal. 18 44		
19/1-44	№ -	Liit. -
KYRÄÄ	CSA:78	ASIA
5	C 39	

Herra Ministeri.

Minulla on kunnia oheisena lähettää Teille,
Herra Ministeri kuutena kappaleena raport-
tini n:ot 2 ja 3, joiden otsikkona on:

"Kroatia ja Serbia" ja

"Poglavnikin uuden vuoden vastaanotto".

Vastaanottaa Herra Ministeri erin-
omaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mönttilä

Herra Ministeri

Tohtori Henrik RAMSAY.

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Zagrebi ssa 12 p:nä tammi kuuta 1944.

19/1-44	N ^o -	Liit. -
KÄMMÄ	CSMTC	ASIA
5	C39	

Asia: Kroatia ja Serbia.

Eräs Kroatian hallituksen jäsen lausui minulle hiljattain, että Italian taholta v.1941 oli yllytetty toiselta puolen kroatteja ryhtymään radikaalisiin toimenpiteisiin heidän alueellaan asuvia ortodokseja serbejä vastaan ja toiselta puolen jälkimmäisiä pitämään puoliaan kroatteja vastaan. Siitä johtuneet verilöylyt ovat osaksi syynä siihen, että partisaanien joukossa on niin paljon ortodokseja ja että Kroatian ja Serbian hallitusten välit ovat jatkuvasti huonot, vaikka molemmat hallitukset ovat saman suurvallan suojeluksessa. Sovintohankkeet Kroatian ja Serbian kesken, joista Suomenkin lehdissä on ollut uutisia, eivät ole johtaneet toivottuun tulokseen. On kyseenalaista, onko niitä edes vakavasti ajettu. On ilmeistä, että kumpikin asianosainen etukäteen on ollut tietoinen siitä, että nykyisen labiilin yleistilanteen vuoksi ei olekaan edellytyksiä pysyvää sovintoon. Se ilmenee myös kummankin maan hallituksen äänenkannattajan välisestä kiihkeästä kynäsodasta. Riidanaiheita, joina on myös suhtautuminen Titon hallitukseen, valaisi äskettäin prof. Crljen "Nova Hrvatskassa" julkaisemassaan artikkelissa. Siinä sanottiin mm.:

-- Serbian lehdistö jatkaa Kroatian vastaista valhekampanjaansa ja yrittää sitä verhota näennäiseen antikommunistiseen toimelaisuuteen nimellä "Srbski Narod" kirjoittaa mm.: "Partisaa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nien hallitusmuodossa Serbian etnograafinen alue jaettiin viiteen tasavaltaan, jota vastoin Kroatian ja Slovenian alueet etnograafisesti jäivät kokonaisiksi. Tästä ilmenevät parhaiten Titon toiminnan luonne ja aikomukset." Me sensijaan väitämme, että ylläesitetyt sitaattit paljastavat serbialaisen antikommunistisen toiminnan tarkoitukselliset ja suunnitellut.

Kuten tunnettua on partisaanijohto suunnitellut seitsemän federatiivista osavaltiota ent. Jugoslavian alueelle: 1/ Serbian, 2/ Kroatian, 3/ Slovenian, 4/Bosnian ja Herzegovinan, 5/ Montenegron, 6/ Sandžakin ja 7/ Makedonian.

Kun nyt "Srbski Narod" esittää yllä mainitun väitteen, niin se merkitsee, että se paitsi Serbiaa, lukee myös Bosnian, Herzegovinan, Montenegron ja Makedonian Serbian etnograafiseen alueeseen kuuluviksi. Tätä suuruudenhullua edellytystä lähtökohdanaan pitäen, "Srbski Narod" uskoo saaneensa ulkomaat vakuuttuneiksi partisaanien vihamielisistä suunnitelmista Serbian suhteen, samoin kuin siitä, että sissitoiminta on kroatialainen kansanliike, joka haluaa tuhota Serbian. Mutta partisaanien hallitusmuoto todistaa, että sissien kaikki johtajat ovat Suur-Serbiam henkisiä kasvatteja. Me tiedämme tämän hallitusmuodon perusteella, että Serbian etnograafista aluetta ei aiotakaan jakaa, koska Bosnia, Herzegovina, Sandžak, Montenegro ja Makedonia eivät koskaan siihen kuuluneetkaan, päinvastoin on suur-serbialaista imperiaalisia tyydytystä, koska Tito haluaa partisaanien Serbiaan liittää maan, joka oikeudellisesti Serbiaan ei kuulu, Voivodinan. Kroatia sitä vastoin olisi jaettava kolmeen osaan: Kroatiaan, Bosniaan ja Herzegovinaan sekä Sandžakiin. Meillä siis olisi suurempi syy edellä mainitun väitteen tekemiseen.

"Srbski Narod" haluaa korostaa, että partisaanit pyrkivät tuhoamaan Serbian kansan. Mutta kaikille on tunnettua, että 90 % johtavista sisseistä on serbejä ja että heidän komplottinsa on yksinomaan suunnattu kroatteja ja ustašaliikettä, Balkanin antikommunistisen aatteen ainoita aseenkantajia vastaan.

Serbian propagandan nykyinen kampanja osoittaa meille serbien vilpillisen asenteen, joka on kehittynyt avoimeksi taisteluksi Kroatiaa vastaan. Kun Kroatian kansa on maksuu periaatteellisen ja vihamielisen asenteen partisaaneihin nähden, välittämättä siitä, ovatko heidän yksityiset johtajansa serbejä, kroatteja, montenegrolaisia, sloveeneja tai jopa kiinalaisia tai eteläafrikkalaisia, niin Serbian propaganda välttää periaatteellisesti partisaanivihamielistä toimintaa. Koettaessaan todistaa, että partisaanien johtajat ovat kroatteja, minkä tosiasiat ovat osoittaneet vääräksi, Serbian propaganda katsoo olevansa vapautettu velvollisuudesta ryhtyä toimintaan serbialaisia sissejä vastaan, ikäänkuin Balkanilla ei olisi mitään partisaaneja. Se hankkii siten itselleen kaivatun mahdollisuuden taisteluun Kroatian valtiota ja kansaa vastaan, mahdollisuuden, joka serbialaisten laskelmissa merkitsee paljon enemmän kuin koko maailman partisaanit ja kommunistit yhteensä. --

Nedićin politiikkaa, jota voi pitää aitoserbialaisena, ei suinkaan voi sanoa huonoksi. Hän haluaa sillä lyödä kolme kärkeä yhdellä iskulla. Mihailov'in kanssa hän pyrkii yhteistoimintaan ja on siinä jo osaksi onnistunutkin. Četnikit hän yllätyttää mieltämättä Albanian, Sandžakin - osa siitä kuuluu nykyään Kroatiaan - ja Montenegron vastaisia rauhanneuvotteluja silmälläpitäen. Vaikkakin Führer, Nedićin käydessä syksyllä tämän luona, kieltäytyi keskustelemasta tulevista rajoista, kuten Saksan lähettiläs minulle vakuut-

ti, ovat edellä olevat alueet Serbian tavoitteita. Cattaron omistuksesta, jossa nykyään on saksalainen sotilashallinto etupäässä vuonon tärkein sotasatama vuoksi, kiistelevät toistaiseksi Kroatia ja Serbia. Nedić ei halua olla missään tekemisissä kroattien kanssa, koska nämä ovat muka kommunisteja. Nedićin kommunismin vastainen asenne miellyttää tietenkin saksalaisia. Kroatit ovat tyydyttömiä sen johdosta, että Saksa on viime aikoina siirtynyt Serbian linjalle, kuten eräs Kroatian ulkoministeriön virkamies minulle valitteli. Se on ilmennyt mm. eräistä "Völkischer Beobachterin" ja "Stürmerin" kirjoituksista, joihin puhuteltavani oli laatinut vastineen. Sen julkaisemisen tšekiläinen propagandapäällikkö oli kuitenkin varovaisuussyistä estänyt.

Saksan lähettiläs vertaasi kroatteja politiikassa lapsiksi, jotka saatuun jonkin leikkikalan heti tahtovat uuden. Kroatithan ovat saaneet takaisin kaikki Italian miehittämät alueet Dalmatian saaria myöten, mutta nykyään he ovat kiinnostuneet vain Fiumesta /Rieka/ ja Cattarosta, joiden paikkakuntien leimasimetkin he jo ovat valmistuttaneet.

x

x

x

Kärsittyään suuria tappioita Itä-Bosniassa menettäen osan valiojoukkojaankin, Tito ryhtyi vuoden vaihteessa arvovaltansa kohentamiseksi hyökkäykseen Benja Lukea, Kroatian tulevaa pääkaupunkia vastaan. Hyökkäys, jota Lontoon radiokin etukäteen suureleisesti oli mainostanut, muodostui kuitenkin fiaskoksi. Sissien huoltotilannetta pidetään nykyään niin huonona, että näiden on pakko yrittää valloittaa jokin suurehko kaupunki, jotta he voisivat selviytyä talven yli.

Lähettiläs Kasche kertoi saksalaisten saaneen sissiltä tietää että kaksi anglosaksilaista upseeria oli äskettäin käynyt Titon päämajassa. Nämä olivat olleet kovin pettyneitä nähdessään odottamansa "Jugoslavian vapautusarmeijan" asemesta vain kommunistisia rosvojoukkoja. Ainoa henkilö, jonka kanssa he olivat voineet keskustella, oli

eräs englantia ymmärtävä naishenkilö, joka itsekin oli tyytymätön sisseihin.

Vapautettujen alueiden ministeri lausui minulle pari päivää sitten käsityksensä, että suuri osa partisaaneista olisi valmis palaamaan takaisin järjestettyyn yhteiskuntaan, kunhan heillä olisi edes 50 %:n varmuus siitä, ettei Saksaa lyödä itärintamalla.

x x

x

Mikäli minulle luotettavalta taholta on ilmoitettu, ei pidä paikkaansa Suomen lehdissä 22.12.43 ollut STT:n uutinen, jonka mukaan Maček olisi siirretty keskitysleiriin, jottei hän muka voisi ylläpitää yhteyttä Titoon. Sissit olivat päinvastoin uhanneet hänen henkeään hänen ollessa maatilallaan, joka oli joutunut vaaravyöhykkeeseen. Sissit surmaavat kaikki entiset poliittiset johtajat, jotka joutuvat heidän käsiinsä, jolleivät heihin liity.

x

x x

7.1 tiedusteltiin Berliinistä, mitä perää on Svenska Tidningenin /?/ Reuter-uutisessa, jonka mukaan englantilaiset olisivat nousseet maihin Dalmatiassa. Uutinen oli ilmoitettu Zagrebista sähkötetyksi. Asiaa tiedusteltiin saman päivän iltana myös vapautettujen alueiden ministeriltä, joka silloin oli luonani. Hän ei tiennyt asiasta mitään. Saksaan lähettiläs oli poliisiattachéalleen antanut tehtäväksi asian tutkimisen. Mitään sellaista sähkettä ei täältä tietenkään ollut lähetetty. Kysymyksessä oli tavallinen propagandatempu, eikä asiassa ollut mitään perää.

Titon radiotiedoituksiaan on myös syytä suhtautua varovaisesti, sillä nämä tiedot ovat usein vanhentuneita, koska lähettäjä liikkuu paikasta paikkaan ja sen yhteydet ovat huonot.

Asiakhoitaja *A. Junttila*
A. Junttila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebigissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Asiainhoitaja Yönteli.

14/1-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Zagrebi:ssa 14 p:nä tammikuuta 1944.

3 / 250 Sal. 1944

Asia: Poglavnikin uuden vuoden vastaanotto.

19/1-44	№ -	LML -
RYHMÄ	CO. 178	ASIA
	5	C39

Kroatiassa on tullut tavaksi, että poglavnikin uuden vuoden vastaanotto pidetään tammikuun 10 p:nä, jolloin vähemmistö, ortodoksit ovat ehtineet viettää joulunsa. Diplomaattikuunta ja hallitus in corpore, arkkipiispa, Kroatiassa oleva saksalainen kenraali ym. kävivät silloin esittämässä uuden vuoden onnittelet. Diplomaattikuunnan vastaanotto siirrettiin täällä viime aikoina yhä tiheämmiksi käyneiden ilmahälytysten vuoksi iltapäiväksi, koska poglavnikin kaupunkilinnassa ei ole pommitusuojaa, ja sinä päivänä odotettiin pommitusta, vaikkakin turhaan. Myöhemmin iltapäivällä poglavnik piti teekutsut 7 kilometrin päässä kaupungista olevassa metsän ympäröimässä yksityisasunnossaan. Sinne johtava tie oli koko matkan poliisien vartioima.

Vastaanotossa pidetyissä virallisissa puheissa kiitetyt huomio erikoisesti muutamia kohtia. Pääministeri omisti uuden vuoden toivotuksensa poglavnikille tämän "uudelleen perustaman ja hiljattain laajennetun riippumattoman Kroatian valtion aineelle elävälle vertauskuvalle, joka näinollen on sen henkisen, eettillisen, kroatialaisen, kansainvälisen oikeuden mukaisen ja uusia periaatteiden elähdyttämän tahdon ainoa elinkautinen edustaja", vakuuttamalla lailliselle suvereenille hallitsijalle

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakelujohdalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituskein.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituskein.

järkähtämätöntä uskollisuutta ja alamaista kunnioitusta. Kosketeltuaan kumink. Italian antautumista ja siitä johtunutta yltyynyttä sissiterroria hävityksineen ja ryöstöineen hän saanoi erottavansa Kroatian synkässä horisontissa kaksi valopilkkaa: 1/ 9.9.43 poglavnik oli julistanut mahtavan liittolaisen, Suur-Saksan takuulla Dalmatian ja Istriian rannikkoalueen kaikkine saarineen jälleen omansaahan liitetyksi. 2/ Italian valapattoisuuden seurauksena Kroatia oli vapautunut sille määrätystä, vierasta verta olevasta kunninkaasta. Tämä historiallinen tapahtuma on lujittanut poglavnikin valtio-oikeudellista suvereniteettiä. Kuluuut vuosi on ollut suurten koettelemusten vuosi. Se ei ole kuitenkaan lannistanut kansan vastustuskykyä ja uskoa maan vapauteen, vaan päinvastoin sitä vahvistanut ja terästänyt kansallista itsetuntoa. "Tämäs me kaikki tunnemme ja siksi tämä hallitus pyrkii palauttamaan mahdollisimman pian kiinteän yhteyden kansaan liittäkseen sen Kroatian valtion saborin /kansanedustuslaitoksen/ välityksellä valtion koneistoon, ja tässä yhteistyössä kansaa on vaativa kaikki kansalaisoikeudet, jotka kansalaisvelvollisuuksien perusteella sille kuuluvat". Onkohan kysymyksessä pyrkimys parlamentarismiin vai Saksaa vastaan suunnattu taktillinen neulampistos?

Diplomaattikunnan vanhin, Saksan lähettiläs lausui mm.: "Uusi vuosi on vaativa meiltä yhtä paljon kuin vanha vuosi. Mutta se vie sodan ratkaisuman kohti. Euroopan ja Itä-Aasian kansoille sen täytyy olla ja on oleva voittoisa". Yhtä optimistisesti suhtautui sotaan myös poglavnik, joka vastasi mm.: "Kroatian kansa luottaa siihen, että se liittolaistensa avulla, etenkin Führerin johdolla sotivan suuren liittolaisen ja ystävän, Suur-Saksan valtakunnan tukemana, on kestävä tämän viimeisenkin koetuksen selviytyäkseen voittajana muiden ystävien ja liittolaisten kanssa, ja että uudessa maailmassa kaikille kansoille, sekä suurille että pienille, on oleva suotu pysyvä rauha ja taloudellinen nousu. Lujasti vakuuttunena, että se tämä vuonna toteutuu ja kiittäen yhteistoiminnasta

minun ja hallitukseni kanssa kuluneena vuonna, pyydän Teidän Ylh. henkilökohtaisesti ja minun luonani akreditoituja lähetystömpäälliköitä vastaanottamaan menestyksen toivotukseni".

Muodollisesti katsottuna pöglavaikin toivotukset kohdistuivat vain Bulgarian, Espanjan, Romanian, Slovakian, Saksan ja Unkarin edustajiin, jotka lähettiläinä ovat hänen luokseen akreditoituneet, mutta ei allekirjoittaneeseen eikä Japanin diplomaattiseen edustajaan ja paavin delegaattiin, jotka niinkään olivat tilaisuuteen kutsutut.

/Koska Suomi kerran on tunnustanut Kroatian itsenäisyyden samoinkuin Espanjakin korostaakseen pienten kansojen itsenäisyysoikeutta ja kun Kroatialla on Helsingissä lähettiläs, eiköhän olisi syytä jo vastavuoroisuudenkin perusteella muuttaa Suomen Zagreb-in-edustus ulospäin vastaavanlaiseksi, tarvitsematta silti suurentaa sen menoarviota. Kuten ministeriölle on tunnettua, on Helsingissäkin ollut vieraan maan lähettiläitä, joilla maansa budjetissa on ollut vain pääkonsulin asema/.

x x x

Edellä olevassa tilaisuudessa keskustelin erään tšekäläisen ulkoministeriön virkamiehen kanssa Ranskan ja Kroatian suhteiden solmimisesta. Kysymys taloudellisen edustuksenkin edustuksen järjestämisestä Ranskaan ei näy edistyvän. Vaikeudet ovat Ranskan puolella. Ensinnäkin se oli, kuten tunnettua Jugoslavian harras liittolainen, toiseksi tri Ante Pavelić tuomittiin kuningas Aleksanterin ja Barthouin murhajutussa in contumaciam kuolemaan. Kun tuomio on Ranskassa vielä voimassa, on ilmeistä, että kuolemantuomitus määräämisen kaupallisenkin edustajan tunnustamiseen liittyy muodollisia vaikeuksia.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti no 4.

Asiainhoitaja Yöntilä.

15/1-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 27/10.

Zagrebissa 21 p:nä tammikuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	4 / 250 Sal	44
27/-44	N:o -	Liit -
KYMA	GAJTC	ASA

Herra Ministeri. 5 C39

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra Ministeri, oheisena seitsemänä kappaleena raporttini n:o 4, jonka otsikkona on:

"Kroatian tulo- ja menoarvio 1944", ja kuutena kappaleena raporttini n:ot 5 ja 6, joiden otsikkona on:

"Kroatian sisäpoliittinen tilanne" ja

"Kroatian ja Saksan suhteista".

Vastaanottakaa Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mjontili

Herra Ministeri

Tehtori Henrik RAMSAY,

Helsinki.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Zagrebi ssa 15 p:nä tammi kuuta 1944.

Asia: Kroatian tulo- ja meno-
arvio 1944.

Kroatian uudessa talousarviossa pistää erikoisesti silmään, että yleiset hallintomenot ovat nousseet miltei kaksinkertaisiksi eli 16:sta 31,5 miljardiin kunaan. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että Serbian tulo- ja menoarvio päättyy vain 9,5 miljardiin dinariin lisäyksen ollessa viime vuoteen verrattuna ainoastaan 14.6 %.

Kroatian valtion menoja ovat lisänneet etenkin puolustuslaitos, hävitettyjä ja vapautettuja aluaita varten perustetut uudet ministeriöt, virkamiesten palkkojen parantaminen, mikä on johdunut pääasiallisesti kunan arvon huonontumisesta. Budjetti on saatu tasapainoon tarvitsematta turvautua valtion liikelaitosten tuloihin. Sen sijaan on veroja huomattavasti korotettu. Välittömiä veroja on arvioitu tarvittavan 8,2 miljardia enemmän kuin viime vuonna ja välillisiä 3,1 miljardia kunaa enemmän. Siksi onkin paitsi maksuja ja tulleja mm. seuraavia kulutusveroja tuntuvasti korotettu: sokeri-, kahvi-, olut-, viini-, šampanja-, ekstrakti-, sähkölampu-, sprii-, hiiva-, etikkahappe-, bensiini- ja kaasuöljyvero.

Virkamiehet ja eläkkeennauttijat saavat vuoden alusta henkilökohtaisen ja perhekorotuksen. Edellinen voi nousta enintään 8.000.- kunaan kuukaudessa. Pienipalkkaisille lisäys on enemmän

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lisäksi valtiovain-
ministeriölle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomasedustuksen tiedotuksain.

Ei ulkomasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksain.

kuin heidän tähänastinen palkkansa. Perheavustus on kaikille sama: aviopuolisosta ja jokaisesta lapsesta maksetaan 1.500.- kunaa kuukausittain.

Hallintomenot jakaantuvat alla oleviin pääluokkiin. Koska ministeriöiden lukumäärä on kaksinkertaistunut, ei jokaisen pääluokan kohdalla ole voitu esittää vastaavaa vertauslukua:

	1944		1943
Valtionpäämies	3,080	milj. kunaa	80 milj.kunaa
Pääministeriö	835,6	- " -	355 - " -
Valtioneuvosto	22,7	- " -	-----
Ulkoministeriö	259	- " -	201,3 - " -
Puolustusministeriö	7,830	- " -	3,280 - " -
Sisäministeriö	4,229	- " -	4,112,5 - " -
Oikeusministeriö	724,8	- " -	563,6 - " -
Rahaministeriö	3,966	- " -	2,827,9 - " -
Kauppaministeriö	386,7	- " -	294,9 - " -
Maatalous- ja elintarvemin.	1,151	- " -	-----
Metsätalousministeriö	101,7	- " -	-----
Valistusministeriö	2,250	- " -	-----
Kululaitosministeriö	2,536	- " -	-----
Terveysministeriö	2,327	- " -	-----
Vahingoitett. alueiden min.	1,563	- " -	-----
Vapautett. alueiden ministeriö	85	- " -	-----
	<u>31.569</u>	milj.kunaa	<u>16,374</u> milj.kunaa

TULOT

Välittömät verot	14,490	milj.kunaa	6,260 milj.kunaa
Välilliset "	7,820	- " -	4,726 " - "
Monopolimaksut	7,170	- " -	4,369 - " -
Maksut valtionlaitoksista	1,118	- " -	400 - " -
Sekalaiset tulot	970	- " -	211 - " -
Valtion liiketoiminnan ylijäämä	-----		408 - " -
	<u>31,569</u>	milj. kunaa	<u>16,374</u> milj.kunaa

Valtion liikelaitokset.

MENOT

Rahaministeriö:	1,925	milj. kunaa
/Monopolit ja arpajaiset/		
Metsä- ja vuoritoimiministeriö	3,531	- " -
Kululaitosministeriö:	6,508,5	- " -
	<u>Yhteensä 11,965</u>	milj. kunaa

TULOT

Valtioneuvosto:	10	milj.kunaa
/Kirjapainon tulot/		
Rahaministeriö:	2,247,7	- " -
Kauppaministeriö:	2,5	- " -
Metsä- ja vuoritoimimin.:	4,051,9	- " -
Kululaitosministeriö:	5,652,8	- " -
	<u>Yhteensä 11,965</u>	milj.kunaa

Kymmenen päivän kuluessa siitä kuin budjetti vahvistettiin Kroati-
an lehdistö on asiaan kiinnittänyt verraten vähän huomiota eikä ole
siitä julkaissut tarkempia yksityiskohtia. Eräs hallituksen jäsen lau-
sui minulle, että, kuten viimekin vuonna, varsinaiset sotilasmenot ei-
vät sisälly budjettiin. Toinen hallituksen jäsen, rahaministeri, taas
väitti päinvastaista.

Tulo- ja menoarviota laatiessaan hallitus on edellyttänyt, että ku-
luvana vuonna tuloja kertyy laajemmalta alueelta kuin vain pääkau-
pungista ja sen lähimmästä ympäristöstä. Toisena edellytyksenä on, et-
tä hallitus kykenee jarruttamaan kunan arvon laskua.

Valtionpankin viime tilakatsauksen mukaan liikkeessä oleva setelis-
tö oli 48 miljardia kunaa. Erään yksityispankin johtaja arvioi tä-
män määrän 70 miljardiksi, koska kaikkia seteleitä jo on painettu
ja laskettu liikkeeseen kaikkien aakkosten sarjana miljoona kappalet-
ta. Kun setelit loppuivat, tilattiin Leipzigin uusia, myös 5000 ja
10000 kunan määräisiä. Luotettavalta taholta saamieni tietojen mu-
kaan Leipzigin pommituksessa tuhoutui mm. 2 kroatialaisilla seteleil-
lä valmiiksi lastattua rautatievaunua. Klisheet oli kuitenkin voitu
pelastaa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Asiakaslehti Yöntä.

18/1-44.

4 250 Sal 44

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

27/1-44

- Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Zagrebissa 18 p:nä tammi kuuta 1944.

5. 839.

Asia: Kroatian sisäpoliittinen tilanne.

Sisäministeri Lorković piti 14.1 saborin istuntosalissa 1½ tuntia kestäneen puheen maan sisäpoliittisesta tilanteesta, hallituksen, diplomaattikunnan, koti- ja ulkomaan lehdistön edustajien ym. läsnä ollessa. Hallitus oli katsonut tarpeelliseksi näin juhlallisessa muodossa torjua anglosekilaisissa ja puolueettomissa maissa muodostuneen käsityksen, että Kroatia on sisäitaisteluihin syyppä ja että sen väestö suhtautuu partisaaneihin suopeasti. Tähän viralliseen julkilausumaan oli osaltaan antanut aihetta myös Serbian viimeaikainen Kroatian vastainen toimeliaisuus, joka on herättänyt vastakaikua Saksassa ja samalla synnyttänyt epäsointua tämän maan suhteissa Kroatiaan.

Esityksensä alussa ministeri käsitteli sissiliikkeen syitä koettaen osoittaa kolmen tekijän olevan siitä vastuussa: 1/ suurserbialaisuus, jota edustaa četnikkipäällikkö Mihailović Kairossa olevan Jugoslavian pakolaishallituksen eksponenttina, 2/ bolshevistiset partisaanit neuvostobolshevismän edustajina ja 3/ II.italialaisen armeijan salakavala toiminta Kroatiassa viimeksi kuluneen puolentoista vuoden aikana. Jos II. italialainen armeija ei olisi tietoisesti kenraalien Ambrosion, Roattan ja Robottin johtamana kesästä 1941 lähtien tukenut Kroatian kapinallisia, varustanut niitä aseilla ja sabotoinut saksalaisten ja kroatialaisten joukkojen kapinallisia

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vastaan suunnattua toimintaa, minkä johdosta Kroatian Adrian meren rannikko muodostui sissijoukkojen tukikohdaksi, ei sissiliike olisi koskaan saavuttanut Kroatiassa edes kymmenettä osaa sen nykyisestä laajuudesta. Väitteensä tueksi ministeri vetosi Kroatian ulkoministeriön laajaan muistioon, joka tammikuussa 1943 oli jätetty Italian ulkoministeriölle ja jossa oli sitovasti todistettu II.italialaisen armeijan olleen yhteistyössä kapinallisten kanssa. Tästä muistiosta käy ilmi, että suurserbialaisten sissijoukkojen organisatio Kroatiassa on II.italialaisen armeijan ansiota, samoin kuin että kenraali Roatta oli tietoisesti valmistellut vahvojen partisaanivoimien tunkeutumisen kesällä 1942 Montenegrosta Kroatiaan, sen jälkeen kun hän oli sitä ennen estänyt ustašaosastoja miehittämästä Kroatian-Montenegron rajaa ja yht'äkkiä vedättänyt italialaiset joukot pois erästä osasta Kroatiaa. Nämä italialaisen armeijan kanssa yhteisymmärryksessä olevat Kroatiaan tunkeutuneet partisaanit tulivat Badoglio-joukkojen suojeluksessa olleen sissitoiminnan ydinjoukoiksi Kroatiassa. Ministeri selitti edelleen, että Kroatian hallitus oli kiinnittänyt Italian hallituksen huomiota siihen seikkaan, että II.italialaisen armeijan kenraalit olivat erittäin epäilyttäviä heidän fascistivihamielisyytensä ja salavahkeittensa vuoksi. Nämä viittaukset eivät kuitenkaan johtaneet mihinkään toimenpiteisiin. Ministeri antoi Kroatian kansalle tunnustusta siitä, että se huolimatta kolmelta taholta tulleista houkutuksista - Badogliopetturikenraalien, suurserbien ja bolshevikkien taholta -, ei hetkeksiäkään ole lannistunut taistelussa riippumattomuutensa ja Euroopan uuden järjestyksen puolesta.

Puheensa jatkossa ministeri käsitteli bolshevististen joukkojen toimintaa ja kokoonpanoa Kroatiassa. Partisaanit ovat täysin kommunistin järjestö, joka toimii kommunistisen puolueen johdolla päämäärämäärän bolshevistisen hirmuhallituksen pystyttäminen Kroatiaan. Partisaaniosastot ja niiden poliittiset järjestöt ovat tarkkaan venäläisen mallin mukaan kokoonpantuja ja niiden koko toiminta on Venäjän bolshevistisen vallankumouksen menettelytapojen tarkka jäljennös. 80 % Kroatian parti-

saaneista ei ole kroatteja, vaan muukalaisia, etupäässä montenegrolaisia ja serbejä. Se ilmenee kiistämättömästi erikoisesti rosvojoukkojen johdon kansallista kokoonpanoa koskevasta laajasta todistusaineistosta. Neljännesmiljoonan kroatialaisen sotilaan ja tässä sodassa kaatuneen 20.000 kroatialaisen taistelijan nimessä, ministeri torjui vihollispropagandan väitteen, että Kroatian kansa olisi muka partisaanistävällistä. Kroatian kansa on tietoinen veriuhuriensa suuruudesta isänmaansa ja uuden Euroopan jälleenrakentamiseksi tässä osassa mannerta.

Puheensa toisessa osassa ministeri käsitteli sitä vaikeata käännettä, jota rosvojoukot ovat joutuneet kokemaan italialaisen avun lakattua. Saksalaisten ja kroatialaisten joukkojen iskujen alaisena, partisaanijoukot ovat hajomistilassa Kroatiassa. Yhä syvemmäksi muodostuu kiilu kommunististen johtajien, joilla on kaikkea käytettävissään, ja houkuttelujen välille, jotka puolialastomina, paljasjalkaisina ja nälkäisinä, alati vainottuina ja jo täysin uupuneina tuskin tulevat kolmatta talvea kestämään. Poglavnikin vetoamus, jonka hän osoitti Italian terrorin alaisina muodostuneille joukkueille Kroatian Adrian rannikon vapautumisen hetkellä, sai suurta vastakaikua osakseen ei ainoastaan Dalmatiassa, vaan kaikkialla Kroatian eri osissa. Tuhansittain harhautuneita sissijoukkueiden jäseniä on jo palannut koteihinsa; toiset seuraavat alati heidän esimerkkiään. Lähiainkoina aiotaan ulottaa yleinen amahdus täten kotiinsa palaaviin ent. sisseihin. Sen sijaan ministeri ilmoitti ryhdyttävän mitä ankarimpiin toimenpiteisiin pettureita vastaan, jotka ylläpitävät yhteyttä viholliseen. Nämä someinkuin salakauppiat aiotaan arnotta hävittää sukupuuttoon.

Tässä vaikeassa taistelussa Kroatian hallitus pitää ohjeenaan laillisuutta, mutta myöskin ankaruutta. Ministeri kosketteli tunnustetuille uskontekunnille kuuluvaa yhdenvertaisuutta ja korosti Kroatian ortodoksisen kirkon perustamisen suurta merkitystä kansalliskirkkona.

Ministeri antoi tunnustusta myös ustašalikkeelle tähdentäen sen historiallisia ansioita Kroatian riippumattomuuden saavuttamiseksi ja puolustamiseksi.

Lopuksi ministeri esitti koko Kroatian kansan syvän kiittolisuuden Saksan armeijan osuudelle Kroatian puolustuksessa ja rakentamisessa. Molempien kansojen aseveljeys, joka on koeteltu kahdessa maailmansodassa, viimeksi saksalaisten soturien uhkein Kroatiassa ja kroatialaisten soturien itärintamalla, "muodostaa Kroatian valtiopoliittikan varsinaisen perustan uudessa Euroopassa."

"Kroatia on Saksan valtakunnan rinnalla ja perustajansa, tri Ante Paveličin johdolla kestävä kaikki vaikeudet ja koettelemukset sekä lopuksi astuva rauhan ja työn uuteen aikakauteen."

x

x

x

Lauantaina 15.1. klo 23 alkaen toimeenpantiin yhdessä poliisin ja sotavaen kanssa Zagrebissa suuri ratsia, joka kesti seuraavaan päivään klo 14. Ratsian aikana liikkuminen kaduilla oli kielletty ja puhelinyhteys katkaistu. Joka talosta etsittiin partisaaneja. N.5000 henkeä pidätettiin, joista 800 vangittiin. Heidän joukossaan oli paljon montenegrolaisia. Aseita ja lentolehtisiä takavarikoitiin. Saalis oli kuitenkin odotettua pienempi, koska suunnitelmaa, jonka toteuttamiseksi tarvittiin suunnaton määrä ihmisiä, ei voitu etukäteen pitää kyllin salassa.

Matkustajaliikenne Belgradiin johtavalla Zagreb-Zemun rautatiellä keskeytetään toistaiseksi 23.1. lukien. Radan ympäristössä on tarkoitus toimeenpanna täydellinen puhdistus etelään suuntautuvan sotilaskuljetuksen turvaamiseksi.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 29.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Asiainhoitaja Yrjölä.

21/1-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Zagrebiissa 21 p:nä tammikuuta 1944.

Asia: Kroatian ja Saksan
suhteista.

ULKODASIAIN
4 250 Sal 44
27/1-44 - -
5 C39

Kuten olen aiemmin tiedoittanut, on viime aikoina Kroa-
tian ja Saksan poliittisissa suhteissa ollut havaittavissa epä-
sointua, joka näyttää yhä jatkuvan ja antavan aihetta kannun-
valantaan.

Erimielisyydet Fiumesta, Zaran italialaisesta prefektistä
ja Cattarosta johtuvat käsittääkseni Italian luhistumisen yhte-
ydessä Führerin takäläisen lähettiläänsä välityksellä 8.9.43 po-
glavnikille lähettämän sähkeen tulkinnasta. Neuvoteltuaan takäläis-
ten johtavien saksalaisten kanssa Kroatian hallitus katsoi lyhy-
en sähkeen sisällön: "ottakaa, mikä teille kuuluu" koskevan kaik-
kia etnografisesti kroatialaisia alueita. Mussolinin ja Serbian pai-
nostuksesta on sitten Kroatian pyyteitä hieman rajoitettu.

Kroatia on kaikesta päättäen huonosti valvonut etujaan
Berliinissä. Saksalaiselta taholta on minulle lausuttu, että Kroa-
tian nimi on siellä nykyään paljon huonompi kuin Serbian; puo-
leentoista vuoteen Kroatialla ei ole siellä ollut kunnollista
edustajaa; kirjailija Budak oli muka vain "Takkavalkea"-romaaninsa
lähettiläs ja hänen seuraajansa pedagogi Ratković on vieläkin
heikompi. Serbiällä taas ei ole siellä ketään diplomaattista e-
dustajaa, mutta sen sijaan tarmokas lentimies Marinkovitch, minis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

teri Schmidtin vanha tuttu, joka näyttää käännyttäneen Saksan lehdistön serbialaismieliseksi Balkanin kysymyksissä.

Berliinin suhteiden parantamiseksi Kroatian hallitus lähetti sinne uudeksi vuodeksi erikoiskuriirilla joukon lahjoja jaettaviksi johtaville politikoille. Göring ja Ribbentrop puolisoineen saivat kultaesineitä, muut etupäässä komeita tupakkalahetyksiä, mutta Führer, joka on tunnetusti raitis, slivovicaa ja kuivattuja luumuja, kuten kuriiri minulle kertoi.

Saksan virallista Kroatian politiikkaa - sovinnollista yhteistoimintaa ustašahallituksen kanssa - jota ajavat lähettiläs ja Kroatiasa oleva valtuutettu saksalainen kenraali, kuulee täällä usein SS-miesten ja aktiivisen armeijan taholta arvosteltavan. Minulle on lausuttu, että Balkanin panssariarmeijan päällikkö, kenraali Rendulić, niin kroatialaista alkuperää kuin hän onkin, kannattaa iänoikkaemmin suurserbialaista politiikkaa kuin esim. tri Neubacher, joka toimii jonkinlaisena Saksan Balkanin politiikan ylitarkastajana. Huonot kokemukset yhteistoiminnasta kroattien kanssa partisaanitaistelussa ovat saaneet arvostelijat kallistamaan korvansa Serbian propagandalle, joka väittää kaikkien kroattien olevan partisaaneja.

Kroatiassa ollaan tietenkin tyytymättömiä sen johdosta, että eräät saksalaiset lehdet myös tässä äänensävyssä ovat kroateista kirjoitelleet. He eivät myös voi sulattaa sitä, että "Stürmer"-lehti väittää vapasmuurarien murhanneen kuningas Aleksanterin on riistänyt tämän "kunnian" ustašajärjestöltä. Täällä on niinkään herättänyt ihmettelyä se seikka, että Saksa sallii Serbian lehdistön Kroatian vastaisen "valhekompanjan". Kroatian lehdistö koettaa Serbiaan nähden pysyä asiallisena ja Saksaan nähden varovaisena. Ustašalaisten poliittisessa viikkolehdessä "Spremnostissa" äskettäin julkaistu kirjoitus, jossa Suomen olot esitetään kansanvallan ihanteellisena esikuvana, on saksalaisella taholla tulkittu taktiikaksi, Saksan nykyisen järjestelmän välilliseksi arvost~~ukseksi~~^{lemiseksi}. Saksalaisia ei ole myöskään miellyttänyt, että täällä on julkaistu otteita unkarilaisten leh-

tien Cianoa koskevista myötätuntoisista kirjoituksista.

Saksalaiset ovat tyytymättömiä Zagrebin poliisiin, joka omalla tavallaan on tärkeä tekijä maassa. Sen kokoonpanoon nykyinen järjestelmänsä ei ole voinut paljon koskea. Tämä poliisilaitos on aikoinaan pidättänyt sekä ustašmiehiä että kommunisteja ja päästänyt heitä vapaaksi turvakirjettä vastaan, jossa on taattu, että poliiseille ei tapahdu mitään, kun vapaudet tulevat valtaan. Kroatian valtiollisen poliisin suhteet Saksan tšekäläisiin poliiseihin ovat siksi huonot, etteivät he edes keskenään neuvottele. Viime joulukuussa naimioidut kommunistiset asiamiehet yrittivät poliisipäällikkö Rukavinan toimeksiannosta murhata erään saksalaisen poliisin, joka oli heille vastenmielinen. Mahanikkeista saksalaiset saivat kuitenkin ajoissa vihiä ja vangitsivat Rukavinan kätyrit. Tällä oli jo valmiina kiertokirje, jossa väitettiin partisaanien muilluttaneen saksalaisen poliisimiehen. Nykyään Zagrebin poliisi suhtautuu karsaasti sivistyneistöön ja niihin, joilla ennen sotaa oli omaisuutta. Kun pääasiallisesti Rukavinan aloitteesta viime joulukuussa Zagrebissa hirtettiin 16, etupäässä sivistyneistöön kuuluvaa henkilöä, mikä laajoissa piireissä herätti paheksumista, ruvettiin virallisella taholla levittämään huhua, että kuolemantuomiot olivat tapahtuneet muka saksalaisten vaatimuksesta. Tämän johdosta Saksan luotutettu kenraali antoi virallisen selityksen, että Saksalla ei ollut asian kanssa mitään tekemistä.

Tšekäläisiin oloihin hyvin perehtynyt tiedoittajani vertasi ustašien ideologiaa pohjattomaan tynnyriin, johon voi kaataa mitä tahansa. Hänen mielestään ustašaterroristit eivät suurestikaan eroa partisaaneista; koska kenraali Neditch ei hyväksy Titoa, saattavat edelliset vähitellen tulla siihen käsitykseen, että Tito on ehkä sittenkin se oikea mies. Ustašalaisten keskuudessa on kaksi ryhmää, jotka keskenään kilpailevat vallasta ja joiden välillä poglavnik koettaa luovia. Ns. everstien ryhmään kuuluu kolme poglavnikin läheisessä ympäristössä olevaa keski-ikäistä upseeria; toisen ryhmän muodostavat "nuorturkkilaiset", joiden johdossa ovat sisäministeri Lorković, hänen apulaisensa Vrančić

ja ent. rahaministeri, Budapestin-lähettiläs Košak. Ensimmäisen ryhmän toimesta tehtiin viime kesänä murhayritys yleisesikunnan päällikköä, kenraali Prpićia vastaan. Raportissani n:o 17, 18.12.42 tiedoitin Saksan tiedotuspalvelun epäilleen Prpićin suunnitelleen kaappausta ustašalaisten syrjäyttämiseksi vallasta. Prpić on siirtynyt ulkomaille. E-verstiryhmän tarkoituksena oli myös syrjäyttää Lorković.

Tšekäläisten saksalaisten joukoissa toiminut kroatialainen yhdysupseeri, everstiluutnantti Babić lensi 17.1. hänen käytettävänään olleella sotaministeri Navratilin lentokoneella vihollisen puolelle.

Vaikkakin Kroatian suhteet Saksaan ovat huonontuneet, en usko täällä jälleen liikkeeseen laskettuun huhuun, että Saksa pyrkisi ottamaan

käsiinsä maan johdon tai vetämään joukkonsa Kroatiasta kokonaan pois.

Luottamuksellisesti on minulle kerrottu, että ulkoministeri Perić lähtee ensi viikolla Berliiniin, jossa kaikesta päättäen Kroatian suhte Saksaan perusteellisesti selvitetään.

x

x

x

Saksan lähettiläs kertoi minulle eilen, että Jaicen kaupungin valtauksen jälkeen partisaanien koko hallitus on pakosalla. Sen luona olleille englantilaisille yhdysupseereille tuli niin äkkinäinen lähtö, että heidän esikuntansa joutui miltei ehjänä saksalaisten käsiin.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Asiainhoitaja Yöntilä.

26/1-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 37/14

Zagrebissa 26 p:nä tammikuuta 1944.

5 250 Sal 44
31/1 -44 No - Lint -
COA 76 ASIA
5 C 39

Herra Ministeri.

Minulla on kunnia oheisena lähettää
Teille, Herra Ministeri, kuutena kap-
paleena raporttini n:o 7, jonka otsikko on:
"Hajatietoja Kroatiaasta".

Vastaanottakaa Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Ryöntilä.

Herra Ministeri

Tohtori Henrik RAMSAY,

Helsinki.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

5 250 Sal 44

Zagrebi ssa 26 p:nä tammikuuta 1944.

3/1 -yy

Asia: Hajatietoja Kroatista I.

5 C29

Rauhentunnusteluista. Diplomaattikunnan kunniaaksi 22.1. pitämillään päivällisillä ulkoministeri Perić lausui minulle olevansa sitä mieltä, että Pravdan hiljattain julkaisema / ja peruuttama / uutinen v. Ribbentropin neuvotteluista johtavien englantilaisten politikkojen kanssa oli tarkoitettu verukkeeksi, jotta Neuvostoliitto itse voisi ruveta tunnustelemaan erillisiä rauhaa Saksan kanssa, johon se ilmeisesti pyrkii huolimatta sen viimeaikaisista aluevoitoista. Ministerillä oli se käsitys, että muutenkin on jotain tekeillä rauhan hyväksi.

Saksalais-kroatialainen välikohtaus. Edellä mainituilla päivällisillä lähetystön päälliköiden lähdettyä ulkoministeri joutui sanasotaan Saksan kaupallisen lähetystöneuvoksen kanssa. Kuten jälkimmäinen minulle kertoi, oli heidän keskustelunsa aiheena ollut saksalaisten puhdistustoiminta Dalmatiassa, ministerin kotiseudulla, jossa jotkut viattomatkin olivat saaneet surmansa. Ministeri oli tällöin lausunut saksalaisten olevan tyhmiä /dumm/, jonka johdosta lähetystöneuvos ei ollut jäänyt vastausta vaille. Väittelyn jälkeen, johon alkoholikin osaksi oli vaikuttanut, molemmat kuitenkin lopulta syleilivät toisiaan aitolalmatialaiseen tapaan. Siihen tämä välikohtaus tuskin päättyi, sillä tilaisuudessa oli monta todistajaa, mm. Unkarin sotilasa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siamies, joka tapahtuman johdosta löi kaksi lasia rikki, ja saksalainen on asiasta edelleen raportoinut.

Zagrebin ratsia. Sen johdosta, että tšekäläinen huhupropaganda on syyttänyt saksalaisia - samoin kuin täällä joulukuussa langetetuista 16 kuolemantuomiosta - Zagrebissa 15. ja 16. l. pidetystä poliisitarkastuksesta, on Saksan sotilastaholta saatettu julkisuuteen tiedonanto, jossa korostetaan ratsian tapahtuneen yksinomaan Kroatian viranomaisien aloitteesta, sekä huomautetaan: "Kroatian yleisen mielihyvyyden tulee vihdoin käsittää, että Saksan sotilasviranomaiset puuttavat Kroatian julkiseen elämään ainoastaan siinä tapauksessa, että varsinainen sodankäynti sitä nimenomaan vaatii".

Ratsian yhteydessä toimeenpantiin samalla väestölaskenta. Pormestarin ilmoituksen mukaan on Zagrebissa henkikirjoitettuna 383,000 asukasta. Ratsian ja elintarvekorttien perusteella kaupungin todellinen väkiluku on kuitenkin 510,000 henkeä lukuunottamatta täällä olevaa sotaväkeä.

/Ratsia paljasti myös erinäisiä zagrebilaisten yksityiselämää koskevia seikkoja. Korkeammalta taholta oli kuitenkin annettu määräys suhtautua niihin silmät ummessa, jotteivät ne johtaisi liian moniin avioeroihin/.

Zagrebin väestönsuojelu. Kroatian pääkaupungissa ei ole vielä tänä päivänä ainoatakaan yleistä väestönsuojaa. Viranomaiset ovat yleensä eläneet siinä hyvässä uskossa, ettei Zagrebia pommitehtaan. Mutta kun useimmat muut Kroatian kaupungeista jo ovat saaneet tulikasteensa, on täälläkin vihdoin herätty todellisuustajuntaan. Pormestari on määrännyt, että keskellä kaupunkia olevaan kukkulaan on puhkaistava tunneli. Töihin on näinä päivinä ryhdytty. Tunneli on tarkoitettu tulevaisuudessa yhdensuuntaisesti kapean pääkadun kanssa johtavaksi kulkuväyläksi. Pormestari on uhannut erottaa asianomaiset toimihenkilöt, ellei muutaman sadan metrin pituinen tunneli ole kolmen kuukauden kuluessa valmis.

Siltä varalta, että huolimatta Titonkin päinvastaisista vakuutuksistain Zagrebia todella ryhdytään pommittamaan, on suunniteltu diplomaattikunnan muutto n. 50 km:n päähän kaupungista pohjoiseen olevaan Stubice Teplicen kylään, kuten Saksan lähettiläs minulle mainitsi.

Partisaanien tappiot. Virallisesti ilmoitetaan partisaanien menettäneen viime joulukuusta 20.1. mennessä 7,192 kaatuneina, yli 10,000 haavottuneina ja 3,919 vankeina.

Kauppaministeri Cabas siirtyy ulkoministeriön kaupallisen osaston päälliköksi. Hänen johtoonsa on tarkoitus keskittää Kroatian koko ulkomaankauppa. Hänen eronsa on asetettu yhteyteen kauppaministeriössä tapahtuneiden väärinkäytösten kanssa, joiden johdosta kymmenkunta virkamiestä on pidätetty. Heitä syytetään tuonti- ja vientilupien myöntämisestä henkilöille, jotka niiden avulla ovat hankkineet valuuttaa mustassa pörssissä.

Kroatian ja Saksan taloudellisissa neuvotteluissa ensi helmikuun alussa Saksa aikoo jälleen ottaa puheeksi kysymyksen kunnan arvon alentamisesta, koska virallinen suhde 1 RM - 20 kunaa ei enää lainkaan vastaa todellisuutta.

Kroatian liikkeessä oleva setelistö oli 31.12.43 43,6 miljardia kunaa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä

J.K.

A. Yöntilä

Kun edellä oleva oli kirjoitettu, kuulin Saksan lähettiläältä, ettei hän alussa mainitun välikohtauksen johdosta aio ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin etenkin, kun ulkoministeri Perić oli lopuksi vielä pitänyt puheen Saksan lähetystöneuvokselle. Lähettiläs myönsi saksalaisten puhdistustoiminnassa eräytyneen, mutta väitti sen johtuneen kroatialaisesta yhdysupseerista, joka ei ajoissa ollut ilmoittanut, että kyseessä olleet henkilöt olivat lojaaleja kansalaisia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Asiainhoitaja Yöntä.

4/2-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 54/22.

Zagrebissa 4 p:nä helmikuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
6 / 250 Sal. 1. 44		
10/2-44	No -	Liit. -
KYLMÄ	CSWTC	ASIA
5	C39	

Herra Ministeri.

Minulla on kunnia ohelena lähettää
Teille, Herra Ministeri, kuutena kap-
paleena raporttini n:o 8, jonka otsikkona on:
"Hajatietoja Kroatiasta".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mjonteli

Herra Ministeri
Tohtori Henrik RAMSAY,
Helsinki.

ZAGREBI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8

Zagrebi ssa 4 p:nä helmi kuuta 19 44.

Asia: Hajatietoja II.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 6 / 250 Sald. 13 44		
10/2-44	No -	Liitt. -
	Luotto	ASIA
	5	Esq

Takäläisten saksalaisten joukoissa toiminut kroatialainen yhdysupseeri ev.luutn. Babić lensi viime tammikuun puolivälissä hänen käytettävänään olleella sotaministeri Navratilin lentokoneella vihollisen puolelle, kuten olen tiedoittanut. Kroatian sotilastaholla arvellaan Babićin paenneen Turkkiin ja olevan nyt Lontoossa, jossa tietenkin osataan antaa arvoa hänen tiedoilleen saksalaisten ja kroatialaisten sotasuunnitelmista. Titon radiolähetyks on kuitenkin ilmoittanut Babićin lentäneen Etelä-Italiaan ottaakseen yhteyden sikäläisten jugoslaviaalaisten kanssa sekä leimannut hänet kuningas Pieterin kätyriksi. Tämän kroatialaisen upseerin salaperäinen pakomatka on nykyisenä kriittillisenä hetkenä tehnyt täällä kiusallisen vaikutuksen. Luotettavalta taholta on minulle väitetty Kroatian viranomaisten - itse poglavnikinkin - varoittaneen saksalaisia Babićista.

Ilmeisesti tämän tapauksen johdosta tai sen kanssa yhteydessä olevista syistä poglavnik vapautti tammikuun lopussa kenraaliluutnantti Navratilin sotaministerin tehtävistä ja armeijan ylipäällikkyydestä, nimittäen hänet samalla tarkastavaksi kenraaliksi. Uudeksi sotaministeriksi nimitettiin kulkulaitosministeri

JAKELUOHJE:

tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ustašaeversti Ante Vokić ja armeijan ylipäälliköksi kenraali Matija Čanić.

Kenraali Navratiliä on moitittu siitakin, että hän oli muka erottanut ja siirrelyt upseereja määräten johtaviin toimiin etupäässä Jugoslavian aikaisia upseereja. Uuden sotaministerin toivotaan saavan aikaan paremman yhteistyön vakinaisen armeijan ja ustašalaisten kesken.

Ministeri Navratil oli viime syksynä käynyt Führerin päämajassa. Ulkoministeri Perićin varamana pidetty matka sinne on nyt joko rauennut tai lykkääntynyt siitä päättäen, että viikon alussa ministeri Kasche lähti yksin Berliiniin min.v.Ribbentropille tšekäläistä tilannetta selostamaan.

Kroatian ulkoasiain johdolla on se käsitys, että Englanti on alkanut kiinnittää huomiota niihin tekijöihin, jotka Balkanilla voivat tulla kysymykseen bolševismin laajentumispyrkimysten vastustamisessa ja että tällaisena tekijänä pidetään ustašaliikettä.

Saksa on luovuttanut Kroatialle uusia vetureita, joista kymmenen on äskettäin saapunut maahan.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Asiainhoitaja Yöntilä

11/2-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Zagrebissa 11 p:nä helmikuuta 1944

N:o 60/26/44.

ULKOASIAINMIN.

7 / 250 Sal 44

19/2-44 Mo - LIHL -

5 C39

Ulkoasiainministeriölle.

Raportti N:o 9.

Lähetystö kunnioittavasti ohjeistaa 6 kappaleena
raporttinsa n:o 9

"Tilanteesta".

Asiainhoitaja:

A. J. Penttilä
A. J. Penttilä.

Z a g r e b i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Zagrebi ssa 11 p:nä helmi kuuta 19 44.

7 / 250 Pal 44

Asia: Tilanteesta.

19/2-44

5 C39

Kävin tänään tapaamassa lähettiläs Kaschea, joka pari päivää sitten palasi Berliinistä.

Tšekäläisestä tilanteesta puheen ollen lähettiläs uudelleen korosti, että partisaanien asema yhä huononee, mikä ilmenee siitäkin, että yliloikkarien lukumäärä päivittäin kasvaa. Yleinen armahdus näyttää hyvin tepsineen. Heidän joukossaan on ollut ent. maasekkiläinen politikko Smolió, joka myös on vahvistaut tätä käsitystä. H.nen kertomassa mukaan Tito on partisaanien taisteluhengen kohentamiseksi selittänyt Saksan luhistuvan kahden kuukauden kuluttua. Ellei hän käy, on kysymyksenalasta, voiko Tito enää pitää joukkojaan kossaa. Pohjois-Kroatiassa, Brodissa, toimiva saksalainen kenraalikin oli kiinnittänyt huomiota partisaanien keskuudessa havaittavissa olevaan hajaantumisiilmiöön, jonka syynä on pidettävä sitä seikkaa, että englantilaiset eivät nousekaan Balkanilla maihin. Tito ei tosin toivo tällaista maihinnousua, mutta odottaa englantilaisilta apua lentokoneiden välityksellä. Mitään tehokkaampaa avustusta ei voida ilmaitse toimittaa ja sitäpaitsi sekä kroatien että saksalaisten joukkojen on valomerkein onnistunut houkutella englantilaisia lentäjiä

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjematleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puhuttamaan antimensa barrigadin väärölle puolelle Jaicen kaas-
pungissa, jossa ennen sen valloittamista sijaitsi partisaani-
en hallitus, oli ollut 30 englantilasta sotilashenkilöä. Nämä
ovat nyt osaksi kuolleet, osaksi metsissä. Venäläisiäkin yh-
dysupseereja on nyt Titon luona, mutta heidän eivät voi hän-
tä auttaa. Kahden viimeisen viikon aikana ratateihin kohdis-
tuneet tuhotyöt ovat huomattavasti vähentyneet. Puhdistustoimin-
taa suoritetaan parhaillaan Kroatian pohjoisosassa, Zagreb-
Varazdenin linjalla ja siitä itään Koprivničan kaupunkia kohti.
Autoliikenne tällä seudulla on jo turvallinen, mutta rautate-
tieyhteys Zagrebista Unkariin on tosin edelleen keskeytyksis-
sä, koska tärkein ratatiesilta, joka on räjäytetty, on voitu
korvata vain pontoonisillalla. Etelä-Kroatiassa, Herzegovinas-
sa on Splitin ja Mostarin yhteys myös kunnossa. Rannikolla
saattavat korkeintaan englantilaiset lentäjät liikennettä häi-
ritä.

Kaksi saksalaista divisioonaa on voitu täältä siirtää
muuanne ja korvata kroateista muodostetuilla kahdella divi-
sionalla.

Kroatien ja serbien välinen lehtikampanja, josta lähe-
tystä on tiedotettu, on kuluvan helmikuun 1 päivästä luki-
en väimentunut. Kiistan aiheena oli kysymys siitä, ovatko
partisaanit serbejä vai kroateja. Lähettiläs oli sitä mieltä,
että partisaanien keskuudessa on ehdottomasti enemmän muita
Balkanin karallisuuksia kuin kroateja. Erästä partisaanijoukkoa
tarkemmin tutkittaessa oli havaittu, että sen johtajista 15
oli montenegrolaista, 11 serbialaista ja 4 kroattia.

Ev.luutn.Babicista puheen ollen, joka hiljattain puo-
liscineen oli lentänyt vihollisen puolelle, lähettiläs ei

vahvistanut tšekäläistä huhua, jonka mukaan Babić olisi paennut senvuoksi että hän olisi ollut ustašian mustalla listalla, kuten yleisesikunnanpäälikkö Prpić, jota vastaan viime kesänä tehtiin murhayritys. Pako johtui pikemmin henkilökohtaisista kunnianarkeuussyistä. Jo marsalkka Kvaternikin adjutanttina ollessaan hänet oli syrjäytetty.

Lähettiläs piti sotilaallistatilannetta Kroatiassa hyvänä. Dalmatian kaupunkeja pommitetaan ilmeisesti senvuoksi, etteivät saksalaiset sieltä käsin voisi häiritä anglosaksien sotatoimia Italiassa. Saksalaisten asema Italiassa on huomattavasti parantunut. Itärintamalla tilanne on sellainen kuin se on, mutta Saksaan on se kestettävä. Saksalaisten asemaa Dnjeparin mutkassa arvosteltaessa unohdetaan, että jälkihuolto tapahtuu Bugin kautta ja että siellä olevilla joukoilla on jatkuvasti avoin perätyrmistie Nikolajevista Odessaan.

Suuraniraali v. Džinitš oli hiljattain eräässä yksityisluontoisessa tilaisuudessa lausunut, että Saksaan vedenalaiset, joiden toiminta viime vuonna oli keskeytettävä, tänä vuonna tulevat anglosaksille näyttämään uuden tehonsä.

x x

Japanin edustajan vastaanotolla 11. 2 Kroatian armeijan ylipäälikkö antoi minulle edelläolevan kanssa yhtäpitävän kuvauksen partisaanitilanteesta.

x x
x

Lähettiläs Kasche lähtee ensi viikolla Kroatian pääministerin Mandićin ja ulkoministeri Perićin kanssa Führerin päämajaan.

Asiainhoitaja:

A. Yöntiä
A. Yöntiä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Aiainhoitaja Yöntilä.

15/2-44.

Z a g r e b i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 69/29/44.

Zagreb SSA 15 P.NÄ helmi KUUTA 19 44.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ no _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMIN.			
16	251 Sal	44	
9/3-44	No -		
	5	C39	

Ulkosasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti N:o 10.

Lähetystö kunnioittavasti ohistaa 6 kappaleena
raporttinsa n:o 10

"Serbialaisia mieliloja".

Asiainhoitaja:

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z a g r e b i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Zagrebi ssa 15 p:nä helmi kuuta 1944.

10 257 Sal 44

9/3-44

Asia: Serbialaisia mielialoja.

5 C39

Belgradissa asuva suomalaissyntyinen rouva antoi minulle äskettäin seuraavan kuvauksen tilanteesta Serbiassa:

Serbiassa on johto saksalaisten käsissä, mikä tietenkään ei miellytä itse serbialaisia. Nykyoloissa lienee Neđićin hallitus ainoa mahdollinen, vaikka se onkin vain varjohallitus, sillä maahan on miehitetty alue. Ylin käskyvalta on saksalaisilla. Toisarvoiset sisäiset asiat saavat serbit itse hoitaa. Kansa luonnollisesti on saksalaisia vastaan jos senkin vuoksi, että nämä varaavat itselleen huoneistot, elintarvikkeet jne. Erikoisesti silmäänpistävää on viha kroatteja kohtaan, varsinkin kun näiden katsotaan surmanneen satojatuhausia ortodokseja serbeja. Yhtä karsaasti suhtaudutaan bulgareihin, italialaisiin ja sloveneihin. Neuvostoliitto sen sijaan on korkeassa kurssissa ja odotetaan vain "paratiisin" tuloa Serbiaan ja koko Balkanille. Usealla taholla ihmetellään sitä, että Suomi jälleen taistelee ja vielä Saksan rinnalla. Kaikkinaiset ulkomaalaiset, etenkin n.s. "Volksdeutsche" leimataan "viidenneksi kolonnaksi". Pieni ryhmä siivistyneistöön kuuluvia on sillä kannalla, että olisi säilytettävä rauha ja järjestys maassa ja työskenneltävä saksa-

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laisten kanssa. Sivistymättömät kansankerrokset koettavat kai-
kin tavoin, Lontoota kuuntelemalla, tuhotöin ja huhupropagan-
dan avulla vahingoittaa saksalaisten toimintaa. Monet pitävät
Draža Mihajlovičia kansallissankarina ja odotetaan hänen tulo-
aan. Eräissä piireissä kuitenkin ihmetellään hänen yhteistoi-
mintaansa saksalaisten kanssa ja arvelevat sen aiheuttavan maal-
le vain uusia vaikeuksia. Kuningas Pietarin kuvaa, jonka nä-
kee virastoissa, liikkeissä ja yksityisasunnoissa, eivät saksa-
laiset ole katsoneet tarpeelliseksi kieltää.

Elintarviketilanne on viime aikoina huomattavasti paran-
tunut. Tietenkin ostokirjoilla saatava jakeluosuus on riittä-
tön, mutta musta pörssi kukoistaa kuten kaikkialla, ja nyky-
ään ovat rasva, raivan lihan, makkaratavarain jne. hinnat hu-
omattavasti alentuneet. Jokin aika sitten maksoi sianrasva
2000:- dinaria kilolta, nyt sitä voi saada 1300:- dinarilla.
Maitoa ei kaupoissa ole saatavissa, maalaiset tuovat sitä kau-
punkiin ja ottavat n.150:- dinaria litralta. Leipurit eivät
halkojen puutteessa voi valmistaa leipää; siksi leipäosuus an-
netaan väestölle jauhoina, milloin maissi-, milloin tavallisena
"mustana" jauhona. Toisinaan voi saada valmistakin leipää. So-
keria voi vapaasti ostaa 600:- dinarilla kilolta. Savukkeita
jaetaan vain miehille.

Mjontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Asiain hoitaja Yöntilä

19/2-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
n:o 75/31.

Zagrebissa 19 p:nä helmikuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
11 251 Sal 44
9/3-44
5 039

Ulkosainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 11.

Lähetystö kunnioittavasti ohistaa 6 kappa-
leena raporttinsa n:o 11

"Pääministeri Mandić'in
Berliinin-matka."

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Zagrebi ssa 19 p:nä helmikuuta 19 44. *11 251 Sal 44*
9/3-44

Asia: Pääministeri Mandić'in
Berliinin-matka.

5 C39

Helmikuun 15 p:stä lähtien Kroatian pääministerillä ja ulkoministerillä on ollut matkalaukut valmiiksi pakattuina lähtökseen Saksan päämajaan, heti kun sähköilmoitus sieltäkään on tänne saapunut. Ministeri Perić, joka jo on hyväksellyt ulkoministeriön virkamiehiä, ei ole kahtena viime päivänä enää kehittänyt käydä ministeriössään. Unkarin lähettiläs arveli sisäministeri Lerković'in lähtevän mukaan Saksaan, jossa on tarkoitus selvittää kaikki molempien maiden väliset kysymykset. Käsitäkseni mukaan matka tapahtuu kroatialaisten aloitteesta, jotka eivät ole mielissään sen johdosta, että Führer viime syksynä vastaanotti kenraali Meditschin.

Näistä selkeistä lausui minulle tänään erittäin huomattavassa asemassa oleva saksalainen sotilashenkilö, joka pyysi, etten hänen nimeään mainitsisi, seuraavaan tapaan:

Neuvotteluissa otetaan käsiteltäväksi Saksan suhde Kroatiaan ja jälkimmäisen suhde serbiaan sekä muut näihin asiaryhmiin kuuluvat kysymykset. Kroatit ovat huolissaan siitä, että Saksa ehkä hylkää Kroatian ja suosii liiaksi Serbiaa ja tavallaan Jugoslaviaa, josta täällä todellisuudessa on kysymys. Sisimmässään kroatitkin itse asiassa ovat jugoslaviaa. Kaikki ovat täällä attentisteja, koska serbit, mihin ryhmiin he luku-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuvatkin anglosaksien maihin noustessa menisivät näiden puolelle, on Saksan intressissä koettaa myönnytyksin rauhoittaa serbit.

Unkarin ja Espanjan lähettiläät kertoivat minulle eilen Saksan tarkoituksena olevan siirtää Serbian raja Drinasta Bosna-joelle, jotta Serbia saisi huomattavan osan itä-Bosniaa; kun Hitler kerran on määrännyt Kroatian rajan, voi hän sen muuttaakin. Kenraali sanoi poglavnikin suunnittelevan tšekäläisten serbien siirtämistä näiden jokien väliselle alueelle, joka muutoin kansalaissodan jaloissa olleena on kovasti hävitetty. Saksan suhde četnikkeihin on kroateihin tehnyt huonon vaikutuksen. Italian luhistuttua oli Saksalle tarkeätä hyväksi käyttää Bosniassa četnikeiltä saatua apua, koska saksalaisilla ei ollut täällä riittävästi omia joukkoja. Tämäkin kysymys tulee neuvotteluissa esille samoin kuin kysymys muhamettilaisista. Saksalaiset ovat täällä panneet pystyyn muhamettilaisista muodostettuja joukko-osastoja. Kun edelliset v.1941 tulivat Sara-jevoon, muhamettilaiset vaativat samanlaista autonomiaa kuin heillä oli ollut itävalta-Unkarin aikana. Kroatia ei ole kansallisvaltio, joksi poglavnik tahtoo sen luoda, vaan kolmea eri uskontoa olevan kansallisuuden maa. Täällä kansallisuuden tavallisesti määrää uskonto. Nykyään olisi järjetöntä antaa Kroatian kaatua. Saksassa on useita mielipiteitä siitä, miten kroatiaan olisi suhtauduttava. Von Ribbentrop ja läh. Kasche seisovat ja kaatuvat ustaša-hallituksen kanssa. Tältä linjalta kenraali on suuresti poikennut, mutta koska nykyhetki ei ole kokeiluille sovelias, on jatkettava vain samaa linjaa. Ustašalaiset ovat lisäksi kansalaissodassa vastustuskykyisempiä kuin Kroatian armeija.

Kysymys täällä olevien kasakoiden poisevämisestä otetaan neuvotteluissa niinkään puheeksi. Kasakoiden, joita täällä on 18.000 miestä, saksalaisina päällikköinä on kaartin upseereja, joihin kuuluu kreivejä ja ruhtinaita sekä muuta Saksan ylimystöä. Nämä ovat kasakoita mitä ankrimmin rangaissent, mutta mikään ei heihin tepsii. Niin ikäviä kokemuksia kuin kasakoista onkin ollut, eivät saksalaiset

mielellään haluaisi heistä luopua, koska omia joukkoja tarvitaan lännessä maihinnousun varalta. Edellä mainitut diplomaatit arvelivat Saksan kuitenkin myöntävän kasakkakysymyksessä.

Kroatit eivät ole myöskään tyytyväisiä siihen, että heidän omat joukkonsakin ovat saksalaisten komennossa. Saksalaiset miehitysjoukot maksavat Kroatian valtiolle kuukausittain kaksi miljardia kunaa, jolla määrällä myös maan liikkeessä oleva setelistö samassa ajassa lisääntyy. Tällä hetkellä Saksan velkatili M on 700 milj. RM eli 14 miljardia kunaa. Luottamus Saksan markkaan ei ole niin suuri, että se olisi omansa tukemaan kunan arvoa. Päinvastoin inflaatio-suunta täällä vain yhä kasvaa. Pulma olisi ratkaistavissa, jos Saksa kykenisi lisäämään vientiään Kroatiaan. Kroatit tosin ostavat Saksasta tavaraa erittäin halvalla; esim. sokerin hinta on vain 73 pfenniä kilolta, mutta täällä sitä myydään pro 15 kunaa 200 kunalla ja mustassa pörssissä 1500 kn.; tšekäläisen kirjoituskoneneen hinnalla voi Saksassa ostaa viisi kirjoituskonetta. Taloudellisista kysymyksistä käydään muutoin parhaillaan neuvotteluja molempien maiden kesken.

Partisaanitilanne on epäilemättä huomattavasti parantunut. Sissien keakuudessa on havaittavissa taisteluväsymystä; maa on osittain köyhäkin eikä enää ole paljon ryöstettävääkään. Kanssa alkaa yhä voimakkaammin reagoida partisaaneja vastaan ja vaatia ryöstöjen estämiseksi kansalliskaartien perustamista. Kysymys on vielä ratkaisematta. Saksalaiset eivät mielellään halua toimittaa tällaisille kamarteille aseita, koska arvelevat niiden lopulta joutuvan partisaanien käsiin. 30 kaartilasta ei voisi kuitenkaan mitään esim. 300 miehen suuruiselle partisaaniryhmälle. Kroatian rannikko on saksalaisten miehittämiä, mutta valloitetuilta saarilta saksalaiset joukot ovat poistuneet ja niitä vain vartioitaan. /Lissa/ Vis on ainoa Dalmatian saari, jossa on englantilaisia ja amerikkalaisia. Dalmatian rannikon pommitukset ovat kiusalliset varsinkin sikäläiselle väestölle, mutta asialle ei voi mitään, koska Saksalla ei ole siellä riittävästi ilmasota-

voimia käytettävänä.

Viimeiset tiedot maihinnoususta viittaavat siihen, että sitä suunnitellaan Välimeren länsiosassa marseillen tienoilla. Balkanin kohtalo riippyy kokonaan Turkin asenteesta. Tällä hetkellä on tosin hieman jännitystä Turkin ja Englannin välillä, mutta tilanne voi helposti muuttua. Saksalainen Turkin asiantuntija oli kenraalille jokin aika sitten Turkin politiikasta lausunut: Turkki toivoo Saksan voittavan Venäjän ja Englannin Saksan. Von Papen mainitaan v. Ribbentropin seuraajana. Edelliselle ei ole tosin eduksi se seikka, että Ankaran sotilassiamiehen apulaïsen Wermehrenin, joka on siirtynyt barrikaadin toiselle puolelle, rouva on rouva v. Papenin sukulainen. V. Papen ja min. Inönü kuuluvat laskelmoineen tulevansa rauhan välittäjiksi.

Lännessä ehkä tapahtuvaan maihinnousuun nähden kenraali oli varma anglosaksien voittamisesta maalla, vaikkakin piti häiden ilmaherruutta vaarallisena.

mykyistä sotaa ei voida enää asevoimin ratkaista. Tuntuu siltä kuin demokraattinen hallitusjärjestelmä sodan aikana sittenkin olisi totalitääristä joustavampi, koska edellinen voi tarvittaessa päästää opposition valtaan, kenraali arveli lopuksi.

/Koska kuriiri jo odottaa, ei minulla ole ollut aikaa edellisestä seuloa pois sellaista, mitä aiemmin on tiedoitettu/.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

P.S.

Japenin täkäläinen diplomaattinen edustaja, joka Moskovassakin on toiminut, lausui minulle neuvosteliiton valtiosäännön muutoksesta puheenollen, olevansa yleisestä käsityksestä poiketen sitä mieltä, että 16 neuvostotasavallalle myönnetty laajennettu itsenäisyys on johtunut valtakunnan sisäisestä heikkoudesta. Käsitystään hän perusteli mm. sillä, että tsaari-Venäjänkin oli sodan aikana suhtautunut suuremman vähemmistökansallisuuksiin.

A.Y.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti: n:o 12.

Asiainhoitaja Gönölä

24/2-44.

FINNISCHE GESANDTSCHAFT
N:o 84/35.

Zagrebissa 25 p:nä helmikuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
8 / 250 Sal D. 44		
1/3-44	No -	Liik. -
	EUROPA	ASIA
5 039		

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Reportit n:o 12 ja 13.

Lähetystö kumioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:ot 12 ja 13, joiden otsikkona on:

"Zagrebin pommitus", ja
"Jugoslavia".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B ISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Ulkosivustoministeri Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Zagrebi ssa 24 p:nä helmi kuuta 1944

8 / 250 Sal 44

44/3-44	No -	Liite -
	ESKUTS	ASIA
J	C39	

Asia: Zagrebin pommitus.

Syksyllä 1942 oli tosin yksinäinen venäläinen lentokone pudottanut muutamia pommeja Zagrebiin, mutta sitä ei pidetty varsinaisena lentohyökkäyksenä. Vasta 22.2.44 Zagreb sai tulikasteensa. Lentokoneet olivat amerikkalaisia nelimoottorisia ja lentäjien arvellaan olleen serbejä tai montenegrolaisia paikallistuntemuksensa perusteella. N. 150 pommia pudotettiin lentokentän ja pääaseman läheisyyteen sekä näiden kahden kohteen väliselle linjalle. Lentokenttä, johon suunnattiin 500 kilon painoisia pommeja, sai muutamia täysosumia. Muualle heitettiin 100 - 200 kilon pommeja. Yksi pommi, joka todennäköisesti oli tarkoitettu markustorille sif, sen varrella olevaan poglavnikin virastoon tai ulkoministeriöön, putosi n. 100 metrin päähän Suomen lähetystöstä, jossa ilmanpaineesta särkyi kaksi pientä sisäikkunaa.

Pahimmat vauriot kärsivät lentokentän vieressä oleva dominiikaniluostari /9 kuollutta/ ja siitä etelämpänä oleva rautatieläisten siirtola. Kuolleiden lukumäärä oli yhteensä 71 ja haavoittuneita 300 henkeä.

Pommitus oli ilmeisesti tarkoitettu partisaanien rohkaisemiseksi. Näiden moraalihan on viime aikoina suuresti laakenut. Kahden viikon kuluessa partisaaneja ja sotilaskarkureita koskevan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkosivustoministeriön tiedoituksiin.

armahdulain julkaisemisesta 5007 partisaania 13:sta komitaatista /niitä on kaikkiaan 22/ ilmoittautui viranomaisille. Tämä lukumäärä on nyt jo enemmän kuin kaksinkertaistunut.

Pommitus tapahtui muuten samana päivänä, jolloin Churchill puheessaankin rohkaisi partisaaneja luvaten heille kaikkea mahdollista tukea.

Kroatian lehdistö kirjoitti pääkirjoituksissaan häpeällisestä terrorihyökkäyksestä, jota todistaa se tosiasia, että vain asuinrakennuksain, luostareihin, kouluihin ja yhteen kirkkoon heitettiin pommeja. Zagrebin päivälehdet katsoivat angloamerikkalaisten suorittaneen tämänkin hyökkäyksen samoin kuin viime kuukausien aikana moniin muihin kroatian kaupunkeihin kohdistetut terrorihyökkäykset Moskovan kääkystä. "Hrvatski Narod" viittasi erinäisiin partisaanien ja englantilaisten taholta annettuihin lausuntoihin, joiden mukaan ilmahyökkäykset kroatian kaupunkeihin tapahtuvat Titojoukkojen hyväksi, huomauttaen, että kaikkien näiden hyökkäysten takana toimi Stalin lavastajana ja että angloamerikkalaiset ovat vain hänen suunnitelmiensa häikäilemättöminä toteuttajina pienten kansojen tuhoamiseksi.

"Nova Hrvatska" kirjoitti mm.: "Eräs asia on varma: Kroatian kansa, joka taistelussaan kolmen viime vuoden aikana on vapautensa ja suuresti vahingoittuneen valtionsa säilyttämiseksi antanut niin raskaita uhreja, on täten selvästi osoittanut, että mikään ei saa sitä lupumaan tästä taistelustaan, jota se nykyään käy. Yhtä varmaa siitä johtuen on, että nämä terrorihyökkäykset, mikäli ne ovat niiden päämääränä, eivät järkytä Kroatian kansaa päättäväisyydessään käydä tätä taistelua lopulliseen voittoon saakka."

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Aasianhoitaja Yöntä.

25/2-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Zagrebissa 25 p:nä helmi kuuta 1944.

Asia: "Jugoslavia".

8 250 Sal 44
1/3-44
5 @sg

Takäläisen saksalaisen tietotoimiston johtaja, jonka kanssa äskettäin Kroatiaa koskevista poliittisista kysymyksistä keskustelin, lausui suunnilleen seuraavaa:

Neuvotteluissa Saksan kanssa kroatit haluavat etenkin selvittää kysymyksen maassa olevien sotajoukkojen päällikkyydestä. Heille ei ole mieluista, että kroatialaisetkin muodostelmat ovat saksalaisten Balkanilla olevien panssarijoukkojen ylipäällikön, kenraali Rendulić'in alaiset, jonka esikuntakin on Serbiassa, Vermačka Banjassa. Kroatit ovat myös tietoiset kenraalin myötätunnosta serbialaisia kohtaan, joita hän yhtä paljon suosii huomioidettavina poliittisina tekijöinä kuin halveksii kroatteja hajottavina voimina.

Neubacher ei ole samalla kannalla, s.o., että Saksan olisi oltava yhteistoiminnassa vain Serbian kanssa. Hänen mielestään ei ole karjistettava Kroatian ja Serbian välejä suosimalla toista toisen kustannuksella, vaan harjoitettava sovinnollista politiikkaa kummankin kanssa. Tässä politiikassaan, jota hän pitää saksalaisena, hän on jo epäonnistunutkin. Teheranin konferenssin jälkeen, jollein Neuvostoliitto asettui kenraali Mihailovitšiin nähden jyrkästi vastustavalle kannalle ja englantilaisetkin näyttivät heittäneen hänet yli laiden kutsuessaan yhdyspuuseerina

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hänen luotaan pois, Neubacher luuli otollisen hetken tulleen četnikkienraalin voittamiseksi puolelleen. Siksi hän suosi Neditshin ja Mihailovitshin ~~lähestymis~~ lähestymisyrittä, jotka näyttivät hyvin lupaavilta. Sillävälin näiden kahden kenraalin väjit ovat kuitenkin huonontuneet ja Englanti on uudelleen ruvennut tukemaan Mihailovitshia. Kuten tiedetään, oli eräin Englannin lehdissä Moskovan konferenssin jälkeen arvosteltu Hullia ja Edeniä siitä, että he Balkanin kysymyksessä olivat muka tehneet moskovalle myönnytyksiä. He lienevät toivoneen Neuvostoliiton niiden perusteella pysyvän kohtuullisena vaatimuksissaan pohjoisessa, Puolaan, Baltian maihin jne. nähden. Kun näin ei ole kuitenkaan tapahtunut ja Englanti päinvastoin on ollut yllätynyt Moskovan ruokahalun lisääntymisestä pohjoisessa, sen mielenkiinto on jälleen kohdistunut Balkaniin. Siihen on myös vaikuttanut se seikka, että Tito on huonosti kohdellut hänen luokseen lähetettyjä englantilaisia yhdysupseereja. Englannin muuttuneelle asenteelle on kuvaavaa, että se ei salli partisaanien pesiytyä Dalmatian saarille. Lissassa esim., joka on englantilaisten hallussa, ei ole yhtään partisaania; sieltä on muuten siviiliväestöäkin evakuoita.

Titon joukoissa on selvästi havaittavissa kriisiä. Etenkin pravoslaaviset sissit kysyvät, minkävuoksi he vielä taistelevat. Heitä ei tyydytä se pääasiallinen, että on vain odotettava bolshevikkien tuloa, kun tavoitteena ei olekaan Serbian hegemonia. Heistä tuntuu četnikkien politiikka viisaammalta. Nämähän ovat etupäässä odottavalla kannalla, eikä heidän tarvitse kestää kärsimyksiä ja suuria veriuuhreja. Ainoastaan otollisen hetken tullen he aikovat myötävaikuttaa ratkaisevaan voittoon. Tästä johtuu, että partisaanien upseerit on ruvennut siirtymään sekä Neditsh'in että Mihailovitsh'in četnikkien riveihin. Ent. serbialaiset upseerit arvelevat četnikeillä olevan paremman tulevaisuuden. Saksa tukee tätä kehitystä, vaikkakin četnikit voivat muodostua vaarallisemmaksi tekijäksi kuin konsanaan partisaaniliike. Četnikit ovat epäilemättä taitavia taktikoita. Heitähän kaikki kannattavat, niin italialaiset kuin anglosaksitkin, mutta ei Neuvostoliitto.

kroatia on nykyään tavallaan jugoslaviaalaisen politiikan pihdeissä. Laibachissa toimii sikäläisen valkokaartin komentaja Rupnik, Slovenian Neditsh. Saksalaiset luottavat tähän ent. itävaltalaiseen upseeriin, vaikkakin hän on kuusi vuotta ollut Neditsh'in esikuntapäällikkönä ja kaksi vuotta Mihailovitsh'in lähimpänä työtoverina. Onkohan vain pelkkä sattuma, että nämä kolme entistä ystävää ovat näin näkyvillä paikoilla Balkanilla! Valkokaartilaiset, Slovenian četnikit kuuluvat taistelevan hyvin partisaaneja vastaan. Heidän tavoitteenaan on saada Istriasta mahdollisimman suuri alue Kroatian kustannuksella. Sloveeneja on siksi vähän, etteivät he toivokaan oman valtion muodostamista, vaikka yhteinen intressi kroattien kanssa Dalmatiaan voisi johtaa heidän ajattelemaan yhteistoimintaa näiden kanssa, he ovat kuitenkin palanneet perinnaiselle poliittiselle linjalleen, yhteistoimintaan serbien kanssa kroatiaa vastaan. Tähän kannanottoon on ehkä osaltaan vaikuttanut se seikka, että ent. četnikijohdaja Jefcević on yhdessä muiden serbien kanssa Dalmatiasta paennut Triestiin ja Laibachiin. Slovenian četnikkejä tukevat sekä saksalaiset että italialaiset. Jälkimmäiset harjoittavat propagandaa Jugoslavian hyväksi krommelin armeijan keskuudessa Pohjois-Italiassa vetoamalla siihen, että vahva Jugoslavia on paras turva bolshevismia vastaan. Sisimmässään he tietenkin ajattelevat sen olevan esteenä myös Saksan laajentumispyrkimyksille Balkanilla. Tiedoittajani väitti Unkarin olevan Jugoslavian aatteen kannalla niinkään. Sen toteuttaminen johtaisi tietenkin Unkarille joutuneiden jugoslaviaalaisten alueiden takaisin luovuttamiseen.

Tiedoittajani arveli Suomen kysymyksen olevan syynä siihen, että Kroatian pääministerin ja ulkoministerin matka Saksan päämajaan on lykkääntynyt. Tšekäläisen ulkoministeriön osastopäällikkö taas väitti Sofian jarruttavan tätä matkaa.

Kroatian Sveitsin valtuutettu, jonka eilisen hälytyksen aikana tapasin eräässä Zagrebin ulkopuolella olevassa ravintolassa, kertoi Jugoslavian pakolaishallituksen jokij. aika sitten päättäneen ryhtyä toimenpiteisiin sen suhteiden parantamiseksi liittoutuneisiin. Kenraali

Simovitch, jota on myös ajateltu lähettilääksi Moskovaan, on saanut tehtäväkseen hoitaa Neuvostoliiton, samalla kun ent.ulkoministeri Nintshishin on järjestettävä suhteet Englantiin ja Amerikkaan. Lisäksi pyritään solmimaan suhteita Englannissa maanpaossa oleviin kroatteihin ~~kuukaut~~kuten Krmjević'iin. Pari päivää sitten Simovitch esitti Lontoon radion välityksellä julkilausuman, jossa hän kehoitti maanmiehiään luopumaan Mihailovitshistä ja siirtymään Titon leiriin miellyttääkseen enemmän Moskovaa. Hän ei myöskään laiminlyönyt letkauttaa toimeksiantajaansa, Kairon pakolaishallitusta.

Tiedoittajani sanoi nähneensä kirjelmän, jossa ilmoitetaan Ranskan Kroatiaan nimittämän valtuutetun, Marseille'n oikeusjutussa tri Ante Pavelić'in puolustusasianajajana toimineen George Desbonsin tukevan tänne 29.2. Hänellä on lähettilään arvo, mutta kaupallisen valtuutetun asema. Hänen saavuttuaan Kroatian ~~valtuutetun~~ ^{valtuuskunta} suunnittelee lähtöä Ranskaan. Sen esimiehenä on Zagrebin kansallisteatterin entinen johtaja Dušan Žanko, josta niinikään äskettäin on tehty lähettiläs. Tiedoittajani arveli Saksan toivovan, että valtuuskunta asettuu vichy'hin tai Pariisiin. Tähän saakka Kroatialla on ollut Ranskassa ainoastaan Lyon'issa asuva kauppaministeriön edustaja.

x

x

x

Kroatian ja Saksan suhteiden parantamiseksi suunnitellaan lähettilään vaihdosta Berliinissä. Uudeksi lähettilääksi sinne tulee ent. rahaministeri, Budapestin-lähettiläs Košak.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Asiainhoitaja Youtilä.

3/3-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 86/36.

Zagrebissa 3 p:nä maaliskuuta 1944.

AINMIN	
9/251 Sal	44
8/3-44	No -
5	E39

Ulkosainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 14.

Lähetystä kunnioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 14, jonka otsikkona on: "Pääministeri Mandićin käynti Saksan päämajassa."

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 14.

Zagrebi ssa 3 p:nä maaliskuuta 1944.

Salainen.

9 / 251 Sal 44

8/3-44

NO -

COLETO

C39

Asia: Pääministeri Mandićin

Käynti Saksan päämajassa.

Kroatian pääministerin jonkin aikaa odotettu matka toteutui sitten kuukauden vaihteessa. Matka tehtiin ylimääräisellä junalla, jonka lähtöaika ja tarkempi päämäärä ilmapommitusten vuoksi pidettiin salassa. Valtuuskunta, johon kuului myös ulkoministeri, asiantuntijoita ja sihteerejä yhteensä 15, palasi Zagrebiin 2.3.

Erään Balkanin valtion lähettiläs kertoi minulle Kroatian ja Saksan valtiomiesten kohtaamisesta valmisteluista seuraavaa:

Käsiteltäviä kysymyksiä varten oli valmistettu 10 muistiotta, jotka käsittävät yhteensä 200 koneella kirjoitettua sivua. Kroatia halusi selvittää Saksan kanssa etenkin viisi asiaryhmää.

1/ Saksalaisten yhteistoiminta četnikkien kanssa. Tämä kysymys ei ole miellyttänyt kroatteja, koska sen katsotaan olevan tähdätyn Kroatiaa vastaan.

2/ Kroatiassa olevien sotajoukkojen ylipäällikkyys; kroatit haluavat suurempaa toimintavapautta omille joukko-osastoilleen; toivotaan saksalaisen päämajan siirtämistä Serbiasta Kroatian alueelle, jotta se olisi liiaksi serbialaisen vaikutuksen alaisena.

3/ Kroatia haluaa tietää, mitä lupauksia v. Neubacher on

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

antanut Serbialle. Boka Kotorskan, jonka hallinto on uskottu serbialaismielisten käsiin, Kroatia pitää sille kuuluvana.

4/ Halutaan selvitystä Kroatiassa rajoittuvien miehitettyjen alueiden vastaisesta kohtalosta; näillä alueilla on nykyään Gau-hallinto.

5/ Sotataloudelliset kysymykset. Kroatia toivoo, että vienti Saksaan tapahtuisi yksinomaan kroatian tulli- ym. viranomaisten välityksellä, jotta saksalaisten sotilasviranomaisten suoranaiset tavaratoimitukset voitaisiin välttää. Kroatiassa olevien saksalaisten joukkojen huoltokustannukset, jotka nykyään nousevat kuukausittain 2 - 2½ miljardiin kunaan, halutaan saada supistetuiksi. Saksan Kroatialle olevaa velkaa vastaan, joka nykyään on 20 miljardia kunaa, toivotaan saksalaita aseita, kuten lentokoneita. Kroatit haluavat myös saada tehdaskoneita, joita tänne on toimitettu etupäässä vain silloin, kun jokin saksalainen liike on päässyt osalliseksi yritykseen. Kun saksalaisten määräämä yksityishenkilöitten matkustuskielto on haitallisesti vaikuttanut Kroatian talouselämään, toivotaan asian uudelleen järjestämistä yhteistoimin Kroatian viranomaisten kanssa. Ranskassa ja Belgiassa olevat kroatialaiset sotajoukot vaaditaan tänne palautettaviksi.

Tiedoittajani sanoi kysyneensä ministeri Perićiltä, onko Saksan taholta pyydetty Kroatiata tekemään myönnytyksiä Serbialle Kroatian kustannuksella, ja saaneensa siihen kielteisen vastauksen. Eräillä kroatialaisilla tahoilla toivotaan Bulgarian kanssa yhteistoimintaa Serbian pyyteiden vastustamiseksi. Bulgaria on kuitenkin asiassa toistaiseksi odottavalla kannalla.

Kroatian valtuuskunnan eräältä jäseneltä kuulin saksalaisten suhtautuneen suurin piirtein suopeasti Kroatian toivomuksiin. Hänen saamansa vaikutelma yleistilanteesta, etenkin itärintaman suhteen oli toiveikas. Euroopalla on muka aivan väärä käsitys siitä, mitä siellä tapahtuu. Parin kuukauden kuluttua Saksa aikoo antaa siitä täydellisen selostuksen. Erään amerikkalaisen lehden Moskovan-kirjeenvaihtaja oli äskettäin tiedoittanut venäläisten jo menettäneen 15 milj. miestä. Saksen päämaja on arvioinut tämän mieshukan 19 milj. mieheksi.

Tätä sanellessani sain juuri tiedon, että ministeri Perić ottaa minut vastaan tänään kuriirin lähdettyä, joten tarkempi selostus ot-sikkoasiasta jäänee seuraavaan raporttiin.

x x x

x

Viime aikoina täällä ei myöskään ole ollut puutetta pessimistisistä lausunnoista. Saksalainen tiedoittajani viittasi äskettäin siihen, että Saksalla ei ole mitään hyvää odotettavana Amerikalta eikä Englannilta, jotka ovat muka vaatineet Saksan kansan hävittämistä /ausrotten/. Tällaista vaatimusta ei ole Moskovan taholta esitetty. Käsitin hänen lausuntonsa siten, että Saksa mielellään näkisi saavansa aikaan jonkinlaisen järjestelyn Kremlin kanssa. Tällä kannalla olevat ovat huomauttaneet, että Moskovan pyyteet kohtia eivät enää kohdistu länteen vaan Etelän öljylähteisiin, missä ne törmäävät yhteen Englannin etujen kanssa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebigissa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Asiainhoitaja Yöntilä.

6/3-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 88/38.

Zagrebissa 7 p:nä maaliskuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

15 257 Sal 44

4/4-44

NYHÄÄ

Ulkoasiainministeriölle

5 039

Helsingissä.

Raportit n:ot 15 ja 16.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kap-
paleena raporttinsa n:ot 15 ja 16, joiden otsik-
kona on:

"Englannin Balkanin politiikka" ja

"Keskustelu ulkoministerin kanssa."

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAFORTTI n:o 15.

Zagrebi ssa 6 p:nä maaliskuuta 1944.

Asia: Englannin Balkanin

politiikka.

Englannin Balkanin politiikan häilyväisyyttä ja sen moskovalle tekemiä myönnytyksiä on tuon tuostakin arvosteltu täkäläisissä poliittisissa julkaisuissa.

Seuraavassa selostan eräitä viimeaikaisia lausuntoja.

On kiinnitetty huomiota mr. Edenin äskettäin maansa parlamentissa antamaan lausuntoon, jossa tämä selitti Englannin hallituksen olevan pakotettu ylläpitämään suhteita niin hyvin Jugoslavian "Kairon hallitukseen" kuin "marsalkka" Titoon. Tämän selityksen katsotaan osoittavan, että Englannin hallitus oli yllyttänyt Titoa valtionvastaiseen toimintaansa Kroatiaassa ja että se tämän perusteella myös on vastuussa partisaanien Kroatiaassa suorittamista veriteoista ja hävityksistä.

Toiselta puolen todetaan Englannissa olevan niitäkin, jotka esittävät Titon oikeassa valossaan ja myöntävät Englannin yhteistyön tämän kanssa olevan vain olosuhteiden pakon sanelemaa, koska hänen tilalleen ei voida toista parempaa saada. Tällaista ajattelutapaa osoittaa "Nineteenth Century and After"-nimisen aikakauslehdien päätoimittajan kysymästä lähtenyt kirjoitus. Siinä myönnetään avoimesti, että Englannin radion samoinkuin Tiflisissä sijaitsevan "Vapaan Jugoslavian" radioaseman levittämät tiedot Titosta ~~ovat~~ vain suuria maailman silmille. Kaikki tiedot

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Titon omassa maassaan nauttimasta suuresta luottamuksesta ovat täysin tuulesta temmattuja. Todellisuudessa hän ja hänen komissarisinsa perustelevat vain paikallisia neuvostoja ja harjoittavat bolshevistista terroria. Hänen marsalkkanimityksensä ja hallituksensa ovat yhtä suurta humbugia, koska ei tiedetä keneltä hän on edellisen saanut ja koska jälkimmäistään ei mikään valtio ole tunnustanut, kirjoittaa tämä englantilainen lehtimies edelleen ja jatkaa: "Tiedot, jotka välitetään Englannin julkisuudelle Jugoslavian olosuhteista, ovat väärennetyjä". Hänen mielestään brittiläiset strategit ovat täysin väärin arvostelleet poliittisia mahdollisuuksia jatkaa sotaa Balkanilla. Englannin Balkanin politiikka synnyttää vain uutta vihaa ja uutta epäluuloa eri kansojen keskuudessa ja johtaa siihen, että Englanti jonakin päivänä jää ilman ainoatakaan ystävää Euroopassa.

Tällainen kirjoittelu Titosta, jota tähänasti Englannin lehdistössä on vain ylistelty, on sitäkin kiintoisampi, kun saa tietää, mitä Tito itse ja hänen partisaaninsa sisimmässään ajattelevat englantilaisista. Tämä käy selville mm. eräästä salaisesta kiertokirjeestä, joka monen muun asiakirjan kanssa löydettiin eräästä vallatusta Titon esikunnasta. Siinä neuvotaan eri esikuntia ovelasti vapautumaan englantilaisesta sotilasvaltuuskunnasta ja karkoittamaan englantilaiset yhdysupseerit, niin pian kun neuvostolainen valtuuskunta on saapunut, minkä jälkeen he olisivat muka silloin täyttäneet tehtävänsä, eikä heillä enää olisi mitään tekemistä partisaanien joukossa. Tämän perusteella voitaneen selvästi havaita, että Neuvostoliiton ja Englannin välillä vallitsee salaisia erimielisyyksiä Balkanin hegemoniasta - eikä siinä kyllin, vaan koko Euroopan suhteen, kuten Puolan tapauksesta ilmenee.

x

x

x

Lontoo suosi aluksi kenraali Simović'iä, koska tämä sai aikaan kuningas Pietarin täysi-ikäiseksi julistamisen, josta seurasi mm. Jugoslavian ja Saksan välinen sota. Silloisen Jugoslavian ja Englannin välisiä suhteita ei häirinyt edes se seikka, että Jugoslavian moskovan lähettiläs vastaanotti Neuvostoliiton taholta tulevaisuuden lupauksia maalleen. Englantilaiset olivat vakuuttuneita voitostaan Balkanilla. Kun Simović oli epäonnistunut niin hyvin sotilaallisesti kuin poliittisestikin, astui toisena Englannin suosikkina tapahtumien näyttämölle kenraali Draža Mihailović. Kun kuitenkin poliittiset riitaisuudet olivat pakottaneet kuningas Pietarin muuttamaan hallitukseensa Lontoosta Kairoon ja odottamaan siellä useasti luvattua mäännousua Euroopan mantereelle, huomasi Englannin lehdistö äkkiä, että kenraali Mihailović oli sekä huono sotilas että poliittisesti taantumuksellinen suurserbi. Suurserbialaisille aatteille ei Lontoossa kuitenkaan annettu tunnustusta. Niinpä kenraali Mihailović'iä seurasi-kin sitten toveri Tito eli "marsalkka" Tito. Huolimatta kuninkaallisen Purićin hallituksen vastalauseista, ylisti kairon radio Titon ja tämän partisaanien urotekoja. Seuraus olikin, että Jugoslavian hallituksen oli pakko todeta, että liittoutuneet tukivat vain sitä, joka menestyksellisemmin taisteli akselijoukkoja vastaan. Englannin lehdet ylistivät samoihin aikoihin Tito Brezia ja kertoivat romanttiseen sävyyn hänen sotilaallisista voitoistaan väittäen tämän kommunistisen toimihenkilön olevan serbialaisen taantumuksellisuuden jyrkimmän vastustajan.

Kun amerikkalaiset lehdet ilmoitivat suuttumuksensa Hullin Teheranin konferenssissa kärsimän tappion johdosta, jonka ne myönsivät, ne huomasivat tämän tappion olleen sitä yllättävämmän, koska Yhdysvallat Balkaniin nähden tekemiensä myönnöstysten perusteella odottivat Neuvostoliiton taholta suurempaa myönteisyyttä muissa kysymyksissä. Tämä myönnös tunnustus osoittaa läntisten liittoutuneiden jättäneen moskovalle vapaat kädet Balkanin suhteen. Tästäkin huolimatta Englannin politiikan johto on yrittänyt lähentyä Titoa

ja loitontaa hänet Moskovasta. Tässä rohkeassa yrityksessään se on kuitenkin epäonnistunut, kuten saksalaisten ja kroattien vangiksi joutuneiden partisaanien luona olleiden englantilaisten yhdysupseerien kertomuksista ilmenee. Heidän jokaista askeltaan oli vartioitu, niin etteivät he edes voineet olla yhteydessä toisissa partisaaniesikunnissa oleviin tovereihinsakaan. Heti ilmoituksen saavuttua talossa olleesta neuvostolaisesta sotilasvaltuuskunnasta englantilaiset sotilashenkilöt joutuivat suorastaan partisaanien internoimiksi. Partisaanien keskuudessa vallitsevat sisäiset riitiriitaisuudet sekä Titon ehdoton uskollisuus Moskovalle, ovat viime aikoina aiheuttaneet sen, että englantilaiset vähitellen huomaavat epäonnistuneen tavoitteitensa toteuttamisessa Titon suhteen. Tästä pienenä todisteena voidaan pitää erään puolueettoman maan brittiläiseltä taholta hyvin informoitua kuvalehteä, joka äskettäin kirjoitti: "Marsalkka Titon" partisaaniliike on hajomistilassa ja sen on ollut pakko lukea tilillään viime aikoina erittäin tuntuvia tappioita." Tämä ei ole kuitenkaan esteenä sille, että Englannin pääministerin poika, kapteeni Randolph Churchill vielä koettaa Titon kanssa päästä johonkin sovintoon. Englannin nykyisen oikean poliittikan tunnussanana näyttää olevan: haalea suhtautuminen partisaaneihin ja sen ohella suurserbialaisen četnikijärjestön uudelleen elvyttäminen.

Titon kasvavat vaatimukset aiheuttavat Englannille huolia. Niinpä tämä sissipäällikkö vaatii edustusta liittoutuneiden Italian valtiokunnassa, jossa Jugoslavian pakolaishallitusta edustaa sloveeni tri Krek, sekä Jugoslavian valtion rahaston luovuttamista.

Asiainhoitaja

A. Yonkilä
A. Yonkilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Asiainhoitaja Yöntilä.

7/3-44.

Z A H R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 16

Zagrebigissa 7 p:nä maalisk. kuuta 1944.

Asia: Keskustelu ulkoministerin
kanssa.

15 251 Sal 44

11/4-44

5 C39

ministeri Perićin palattua Saksan päämajasta kävin häntä tapaamassa. Koska toiselta taholta olin jo saanut kuulla, että kroattien toivomuksiin oli luvattu suhtautua suopeasti, vaikkakaan mitään konkreettista ei annettu, ja ministeri ilmoitti olevansa tyytyväinen matkaansa, en katsonut sopivaksi tehdä yksityiskohdaisia kysymyksiä, joihin puhuteltavani ehkei mielellään olisi halunnut vastata. Saksalaiset olivat ilmoittaneet siirtävänsä kaikki rajakysymykset sodan jälkeen ratkaistaviksi, joten kroatteja enemmän kiinnostavat asiat, kuten riimen ja Boka Kotorskakan kysymykset ilman muuta jätettiin avoimiksi. Tärkein kroatteille tehty myönnytys lienee ollut lupaus siirtää aseistetut četnikit kotiseudulleen. Kroatit näkisivät kuitenkin mieluummin, että četnikit kokonaan riisuttaisiin aseista.

Päämajassa ministerille oli kerrottu samoihin aikoihin taapahtuneesta Steierin kaupungin pommituksesta, että neljä saksalaista hävittäjää oli pudottanut 90:stä koneesta niiden lentäessä Alppien yli 48. Laskuvarjoin pelastautuneet amerikkalaiset lentäjät olivat olleet kovin uupuneita sekä yleensä kouluuttamattomia. Kussakin pommikoneessa oli ollut vain kolme ammattimiestä ja useimmille se oli ensimmäinen taistelulento. Miehittön saanti lentokoneisiin näyttää englokselle tuottavan suu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rempia vaikeuksia kuin uusien koneiden hankinta.

Saksan valtakunnan johtaja oli puhuteltavani kysymykseen vastannut, ettei Lontoon viimeaikaista pommitusta ole vielä katsottava luvatuksi kostoksi; se on tapahtuva usein usein. "/Saksan lähetystöneuvos kuvaili minulle äskettäin rakettitorpedoa selittäen sen hävitystehon ulottuvaisuuden olevan 200 metriä"/.

Keväällä tai viimeistään kesällä Saksa aikoo jälleen ottaa omiin käsiinsä aloitteen, varsinkin itärintamalla.

Jos mairinnousua yritetään ja se epäonnistuu, menee anglosakseilta uuden mairinnousun valmistuksiin noin kahdeksan kuukautta. Tätä väliaikaa saksalaiset aikovat käyttää hyväkseen neuvostotarmejan nujertamiseksi /1/. Neuvostojoukoilla on tosin hyvä tykistö, mutta muutoin niiden menetykset, 20 milj. miestä kaatuneina alkavat jo tuntua.

ministerin saamaa optimistiseen vaikutelmaan lienee myös vaikuttanut se seikka, että päämajassa puhuttiin paljon sodanjälkeisistä taloudellisista ja finanssijärjestelyistä. Oli vakuutettu, että Suur-Saksa ei siirry kultakantaan. Kultaa tarvitaan enintään ulkomaankaupassa ehkä joidenkin maiden clearinghuippujen tasoittamiseksi.

Partisaaneista puheenollen ministeri mainitsi 20.000 partisaanin ilmoittautuneen Kroatian viranomaisille, mikä on yli 20 %. Partisaanit ovat kyllästyneet epämurkavaan metsissä samoilemiseen, etenkin kun heidän hallussaan ei ole enää ainokaakaan kaupunkia eikä heillä ole ambulanssia eikä juuri muutamaakaan mahdollisuutta sairaiden ja haavoittuneiden hoitamiseksi.

Talonpoikiakaan he eivät voi enää verottaa ja englantilaisten avustus on mitätön. Parhaat partisaanien soturit, vannoutuneet kommunistit ovat suureksi osaksi kaatuneet. Sivistyneistöön lukeutuvat partisaanit ovat niinkään tyytymättömiä, sillä pienimmistään rikkuksista seuraa kuolemanrangaistus.

Kysymykseeni, millaiset Kroatian Italian suhteet ovat, ministeri ilmoitti Kroatialla olevan asiainhoitajan Venetsiassa; Italialla ei ole tosin edustajaa Zagrebissa, mutta se ei myöskään kiinnosta Kroatian hallitusta. Italiassa internoituina ollen 30.000 kroatista on suurin osa jo voinut palata kotimaahansa.

Asiainhoitaja

A. Junttila
A. Junttila.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Asiainhoitaja Yöntilä.

17/3-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 96/41.

Zagrebissa 17 p:nä maaliskuuta 1944.

12 251 Jal 44

23/3-44

RYHMÄ

5 C39

Ulkosainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 17.

Lähetystö kunnioittavasti cheistaa 6
kappaleena raporttinsa n:o 17, jonka otsikkona
on: "Hajatietoja Kroatista".

Asiainhoitaja

Monttila
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Zagrebi ssa 17 p:nä maaliskuuta 1944

12 257 Sal 44
23/3-44
C39

Asia: Hajatietoja Kroatian

Aysymys Suomen ja neuvostoliiton välisen rauhan tunnusteluista on täällä jatkuvasti ollut päiväjärjestyksessä sekä poliittisissa keskusteluissa että lehtien palstoilla. Saksan asiainhoitajan huomio oli kiintynyt eräseen radiosanomaan, joka tiesi Stalinin muka protestoineen Amerikan ja Englannin Suomelle suunnittelemaa takuuta vastaan, Kroatian lehdistö on yleensä pidättynyt laajan Suomea koskevan uutisaineistonsa kommentoimisesta. Huhupropagandan mukaan Suomi on jo tehnyt erikoisrauhan. Sellais-takin juttua on täällä levitetty, että lähetystömme olisi suljettu, kuten aikoinaan Italian edustuksen suhteen meneteltiin. Erään tšekäläisen tunnetun asiamiehen tiedusteltua jutun todenperäisyyttä ulkoministeriön valtiosihteeriltä, tämä oli vastannut, kuten hän minulle kertoi: Vaikka Suomi joutuisikin sellaiseen pakkotilaan, että sen on tehtävä erillisrauha, ei se vaikuttaisi Suomen ja Kroatian diplomaattisiin suhteisiin etenkin, kun ei ole olettavaa, että Suomi siirtyisi sotaikäyvästä maasta liittoutuneiden puolelle.

Tahallisesti levitetään täällä myös huhuja Unkarin, Romanian ja Bulgarian rauhantunnusteluista, joihin tšekäläinen ulkoministeriö ei ole kuitenkaan saanut minkäänmoista vahvistusta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Turkista valtiosihteerillä oli se käsitys, että se kaikesta painostuksesta huolimatta edelleenkin pysyy puolueettomana. Bulgarian lähettiläs, jonka kanssa myös hiljattain keskustelin Turkista, ei pitänyt uskottavana, että Turkia voitaisiin taivuttaa aktiiviseen toimintaan Balkanilla, koska sen intressit kohdistuvat etupäässä arabialaiseen maailmaan, Syyriaan, Libanoniin ja Irakiin.

Romanian lähettiläs Buzdugan, joka äskettäin oli ollut kolme viikkoa Sveitsissä, kertoi vaikutelmaansa keskusteluistaan sikkäläisten diplomaattien ja politikkojen kanssa, että siellä katsotaan Euroopan sodan kestävän vielä kaksi vuotta sekä arvellaan Englannin poliittisen arvovalan olevan täydessä laskusuunnassa.

Jälkimmäistä näkökohtaa korosti minulle keskustelun kuluessa myös Saksan uusi sotilasasiainmies, joka mainitsi aikaisemmassa toimessaan välittäneen päämajan sotilastiedotuksia mm. kenraali Talvelle. Englantihan on viime aikoina jatkuvasti kärsinyt diplomaattisia tappioita. Italiassa englantilaiset enempää kuin amerikkalaisetkaan eivät saa mitään sanottavaa aikaa, vaan kuluttavat niitä joukkoja, joita voisivat ehkä tarvita mihinnoisuun Balkanilla, mitä hän ei kuitenkaan pitänyt luultavana. Vaikkakin täällä on puhuttu suunnitellusta mihinnoisusta Toulonin seudulle, ei hän tuntunut olevan vakuuttunut siitä, että liittoutuneet vielääkään yrittäisivät mihinnoisua. Itärintamasta puheentellen hän piti todennäköisenä, että saksalaisten on edelleen peräännyttävä siellä, missä neuvostojoukot heikkoja kohtia vastaan tekevät massiivisia hyökkäyksiä.

Saksan asiainhoitaja arveli Titon antaneen partisaaneille käskyn pysytellä passiivisina, kunnes kesä tarjoaa parempia mahdollisuuksia sissisodalle. Tällaista käskyä Saksalaiset eivät kuitenkaan ole saaneet käsiinsä. Saksalaiset jatkavat edelleen suurien valtateiden puidistamista.

Ranskan kaupallisena ja kulttuuriedustajana Zagrebiin saapunut M. George Desbons, joka Marsellin oikeusjutussa toimi tri Ante Pavelićin puolustusasiamiehenä, kuten lähetystökin on aiemmin tiedettä

nut.

Japanin tšekäläinen representant diplomatique Miura on nimetty asainhoitajaksi, joten Japanillakin nyttemmin on Zagrebissa lähetystä.

italian lähetystön jäsenillä, jotka viime syyskuun tapahtumien yhteydessä pysyivät edelleen lojaleina kuninkaalle ja badogliolle, on tähän asti ollut melkoinen liikkumisvapaus ja oikeus vastaanottaa vierästä. He internettiin kuitenkin täydellisesti badoglion solmittua suhteet Kremliin; väitetään kahden lähetystön jäsenen lisäksi pyrkineen suhteisiin partisaaneihin. Tavatessani muutamia viikkoja sitten läh. Petruccin tämä moitti kovasti Englannin italianpolitiikkaa, se kun tukee pääasiallisesti radikaalisia aineksia yllyttäen niitä Italian kuningasta vastaan, joka on muka ainoa järjestyksen tekijä maassa ja joka pystyy estämään kommunismin ja sekasorron valtaanpääsyn. Italiassa kuuluu olevan vähintään 400.000 kuninkaalle uskollista sotilasta, mutta näille Englanti ei luovuta aseita.

asainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Asiainhoitaja Yöntilä.

24/3-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 105/45.

Zagrebissa 24 p:nä maaliskuuta 1944.

ULKOASIAINMIN.		
No 13/251 Sal 44		
3/3-44	No -	Litt -
KYHMÄ	COULTE	ASV
5	C39	

Ulkosasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 18.

Lähetystö kunnioittavasti cheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 18, jonka otsikkona on: "Zagrebin mielialoja".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Zagrebigissa 24 p:nä maalisk. kuuta 1944.

13 251 Sal 44

RYHMÄ	COASTS	ASIA
5	C89	

Asia: Zagrebin
mielialoja.

Suomen suhtautuminen Neuvostoliiton aselepoehtoihin samoin kuin saksalaisten joukkojen marssiminen Unkariin on tšekäläisen käsityksen mukaan ollut omansa vahvistamaan bolshevismin vastaista rintamaa. Suomen kannanottoon on suhdaututtu erikoisella tyydytyksellä ja todettu, että suomalaiset eivät ole italialaisia. Tšekäläinen propagandapäällikkö lausui minulle olevansa vakuuttunut, että Suomen irtautuminen sodasta ei ole Englannin intressissä.

Unkarin tapahtumat/^{tuntuvat/} aiheuttaneen jonkin verran vahingoniloa Kroatiaassa, jonka suhteet tähän naapuriin eivät ole aivan sydämelliset. Kroattien kiinnostus on kohdistunut pääasiallisesti Medumureen, jonka Unkari miehitti Kroatian tullessa itsenäiseksi valtioksi. Huhu-propaganda on yrittänyt muokata maaperää tämän alueen takaisinsaamiseksi ja väittänyt kroatialaisten joukkojen jo sinne marssineenkin. Saksen lähettiläs kuitenkin vakuutti minulle, ettei tämä pidä paikkaansa. Lähettiläs perusteli saksalaisten marssia Unkariin Karpaattien suojelemista silmälläpitäen ja sillä seikalla, että Unkari on ollut Balkania koskevien väärien ja sodankäyntiä vahingoittavien huhujen kehtona. Hän torjui myös sen väitteen, että kasakoita olisi täältä lähetetty Unkariin.

Lähettiläs, joka juuri oli palannut Berliinistä ja myös käynyt päämajassa, sanoi olevansa yleistilanteeseen nähden optimisti ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saaneensa sen vaikutelman, että jotakin erikoista on Saksan taholla tekeillä. Mikäli hän oli siitä selvillä, hän ilmeisesti ei voinut asiasta puhua. Hän ihmetteli, että Ruotsin kuningas oli Suomen asiassa intervoinut Englannin hyväksi samoin kuin sitä seikkaa, että anglosaksien asema Italiassa ei lainkaan parane, vaikka heillä nyt, jolloin saksalaisia lentokoneita tarvitaan itärintamalla, on siellä täydellinen ilmaherruus. Hän tähdensi myös anglosaksien epäonnistumista puolueettomia maita vastaan tähdätysissä offensiivissaan.

Saksalaisen lehden päätoimittaja edusti sitä kantaa, että saksalaiset perääntyvät Karpaateille ja Keski-Puolaan saakka, missä he vakavasti aikovat tehdä vastarintaa. Hän jäi vastausta vailla, kysyttäessä, onko Saksalla tarkoitus kokonaan evakuoida Itämeren maakunnat.

Japanin asiantuntija oli sitä mieltä, että venäläiset joukot heikontuvat päivä päivältä. Rintaman läpi murtautuneet saksalaiset ovat huomanneet, että sen takana on vasta muutaman sadan kilometrin päässä venäläisiä reservejä.

Optimisti oli myös Kroatian vapautettujen alueiden ministeri, jonka kanssa 23.3. keskustelin. Hän luuli saksalaisten suunnittelevan suurta strategista operatiota lähtökohtanaan Vitebskin lohko ja Krim. Muutoin hän kertoi lähtevänsä lähi päivinä 300 santarmin seurassa Splitiin /Spalatoon/ ja vakuutti Kroatian hallituksen aseman yhä enemmän vakiintuvan maassa.

Asiantuntija

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 19.

Asiainhoitaja Yöntilä.

3/3-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 111/49.

Zagrebissa 31 p:nä maaliskuuta 1944.

UJKO		PÄIVÄ	
14	257	Sal	44
6/4-44	Ma	-	-
KYHMA	COVTO		
5	C39		

Ulkosainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 19.

Lähetystö kunnioittavasti ohistaa 6 kap-
paleena raporttinsa n:o 19, jonka otsikkona on:

"Hajatietoja Zagrebista."

Asiainhoitaja

A. Yntilä
A. Yntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Zagrebi ssa 31 p:nä maaliskuu 1944.

ULK. AINMINIST. 14 251 Sal 44
6/4-44
5 C39

Asia: Hajatietoja
Zagrebistä.

Unkarin tapahtumat. Unkarin takäläinen lähetystö samoin kuin Kroatian ulkoministeriökin on ollut kymmenkunta päivää vail- la lennätin- ja puhelinyhteyttä Budapestiin. Ollessani 29.3.Sak- san lähettilään luona satuin kuulemaan, että tämä puhelimesta pyysi saksan uutta Budapestin lähettilästä järjestämään jäl- leen yhteyden Unkarin takäläiselle virkaveljelleen v. Marosyl- le. Viimeksi mainittu, jonka äiti on saksalainen, ei aio siir- tyä barrikaadin toiselle puolelle. Minulle hän kertoi lausuneen- sa muutamia viikkoja sitten ministeri Ghyocy'lle ihmettelynsä sen johdosta, että tämä on englantilaisystävällinen, sekä arvos- telleensa hänen anglosaksilaista suuntaustaan. Venäläisten etene- misestä lähettiläällä oli se käsitys, että heidän päämääränsä on pyrkiä Karpaattien matalimman kohdan yli Unkarin tasangolle.

Saksan lähettiläs tähdensi, että Unkarin hallituksenvaihdos oli tapahtunut /muodollisesti/ perustuslaillisessa järjestyk- sessä valtionhoitajan tahdon mukaisesti /?/.

Saksassa valmennettuja kroatialaisia SS-joukkoja on lähe- tetty Unkariin.

Takäläisistä italialaisista diplomaateista, jotka olivat asettuneet Badoglion kannalle, suurin osa lähti 29.3. Zagrebis- ta junalla Pohjois-italiaan. Lähettiläs Kasche ilmoitti Saksan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi- tuksiin.

viranomaisien taanseen, ettei heitä siellä poliittisista syistä vainota. Vain lähettiläs Petrucci, yksi lähetystösihteeri ja ent. sotilasasiamies, kenraali Re jäivät enää Zagrebiin.

Kroatian hintataso. Huhtikuun 1 p:stä Zagrebin asuntovuokrat ko-
hoavat 30 %:lla. Liikehuoneistojen vuokria saa korottaa 150 - 200
%. Sähkö, kaasu ja vesi kallistuvat 100 %. Sanomalehtien irtonume-
roiden hinta nousee 10:stä 20 kunaan. Jatkuvan inflatiokemityksen
johdosta on todennäköistä, että virkamiehille on jälleen maksettava
ylimääräinen avustus, jonka suuruus tällä kertaa arvioidaan 30.000 -
50.000 kunaksi.

Liikkeessä oleva setelistö, joka Kroatian tullessa itsenäiseksi
valtioksi arvioitiin 7 miljardiksi, on 31.12.43 - 15.3.44 lisäänty-
nyt 43,6 miljardista 53,6 miljardiin kunaan. Tähän on vielä lisat-
tava valtion velkatunnustet, 7,5 miljardia kunaan. Kroatian saatava
Saksalta on n. 16 miljardia kunaan.

Valtionpankin varapresidentti, joka kuuluu saksalais-kroatialai-
seen kauppavaltuuskuntaan, mainitsi, että kysymystä saksalaisten soti-
lasmaksujen alentamisesta 2,5 miljardista kn. kuukaudessa ei ole vie-
lä saatu järjestetyksi, minkä vuoksi neuvotteluja saksalaisten kanssa
aiotaan jatkaa Berliinissä huhtikuun puolivalissa. Kunan suhdetta Sak-
san markkaan ei ole muutettu, mutta sensijaan on kauppavaihdossa
vahvistettu koroitettut hinnat, jotka Saksaan nähden ovat keskimäärin
5 kertaa suuremmat kuin mitä ne olivat 1.4.41 ja kroatialaisiin
tavaroihin nähden 5,75. Erotusta - 0,75 Kroatian on käytettävä vienti-
palkkiona Saksaan myymistään tavaroista.

Huomautin, että kunan suhde Suomen markkaan ei enää vastaa
todellisuutta, koska edellisen ostokyky on laskenut suhteellisesti
enemmän kuin markan ja että tämä seikka ilmenee esim. palkkauksis-
sa räikeänä epäkohtana. Puhuteltavani katsoi, ettei asialle voi mi-
tään ja viittasi siihen, että Kroatia suorittaa vastaavissa tapauk-
sissa diplomaattisten edustajien palkkauksesta kolmanneksen vapaissa
valuutoissa, niin kuin useimmille takäläisille diplomaateille makse-

taan. Hän oli todennut, ettei kukaan heistä, ei edes sveitsin pääkonsuli vaihta vapaita valuuttojaan valtionpankin välityksellä. Sveitsin frangista maksetaan täällä mustassa pörsissä nykyään 1000 kunaa virallisen kurssin ollessa 12 kn. On myös ollut havaittavissa, että saksalaiset kuljettavat maahan napoleon-doreja, joita varsinkin manskasta saa suhteellisen halvalla verattuna niistä täällä maksettavaan hintaan. Täällä liikkeessä olleet Saksan markat näyttävät saksalaiset sotilaat ostaneen loppun.

Huoltotilanne Kroatiassa ei ole huono. Kaikkia elintarvikkeita on saatavissa, mutta hinnat vain nousevat ja palkkoja on jatkuvasti koroitettava sekä lisää setelistä painettava. Englantilaiset ovat lisäksi askettain heittäneet mostarin kaupunkiin monen miljoonan kunan arvosta taitavasti väärennettyjä kroatialaisia seteleitä -suuremman sakasorron aikaansaamiseksi Kroatian rahatilanteessa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Asiainhoitaja Yöntä.

6/4-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 114/50.

Zagrebissa 6 p:nä huhtikuuta 1944.

17 252 Sak 44

13/4-44

5. 639.

Ulkoasiainministeriölle

H e l s i n g i s s ä .

Raportit n:ot 20 ja 21.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kapaleena raporttinsa n:ot 20 ja 21, joiden otsikona on: "Keskustelu latvialaisen professorin kanssa" ja "Kroatiassa toimiva kasakkadivisioona".

Asiainhoitaja

A. Konttilä
A. Konttilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 17 252 Sal Salainen.
RAPORTTI n:o 20.

Zagrebissa 6 p:nä huhti kuuta 1944. 13/4-44 - -

Asia: Keskustelu latvialaisen
professorin kanssa. 5. 839.

Zagrebissa on äskettäin suljetussa seurassa pidetty kaksi esitelmää neuvostojärjestelmästä. Toisena esitelmöitsijänä oli venäläinen professori, joka moskovassa asuvan perheensä turvallisuuden vuoksi käytti valenimää, ja toisena nuori latvialainen professori ja sanomalehtimies. Jälkimmäisen kanssa söin eilen kahden päivällistä.

Bolševikkien tullessa Riikaan hänen oli ollut pakko keskeyttää sotilasopintonsa; sitten hän opiskeli yliopistossa, jossa teologinen ja filosofinen tiedekunta oli lakkautettu ja korvattu marxilais-leniniläisellä "tiedekunnalla". Siinä hänkin oli suorittanut tutkinnon moskovasta tulleille latvialaisille punaisille professoreille. Aste asteelta oli toimeenpantu mm. maatilojen ja kaupunkitalojen sosialisointia. Ent. talonomistaja ei saanut pitää edes vanhaa huoneustoaan, sillä kenelläkään ei ollut oikeutta enempään kuin 9 neliömetrin suuruiseen asuinalaan. Venäläisten jälkeen jättämistä asiapapereista oli ilmennyt, että heidän tarkoituksensa oli likvidoita tai kuljettaa Venäjälle 300.000 latvialaista, suurimmaksi osaksi maanviljelijöitä, koska nämä kansallistuntoisimpinakin eniten jarruttivat uutta järjestelmää. Tämä suunnitelma raukesi kuitenkin saksalaisten valloitettua nopeasti Latvian.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Nykyään puhuteltavani toimi sikäläisen ainoan latviانkielisen lehden, jonka levikki on 300.000 kappaletta, toimittajana ja sen ohella pitää luentoja yliopistossa. Kesti kaksi vuotta ennenkuin saksalaiset latvialaisten painostuksesta palauttivat maatilat niiden entisille omistajille. Riisassa esim. voimakeskus ja eräät muut yleiset laitokset, jotka ovat olleet ssaksi yksityisiä yhtiöitä, ovat kuitenkin jääneet käsäynhaltijan hallintaan.

Taisteluun neuvostoarmeijaa vastaan on ilmoittautunut 70.000 vapaaehtoista latvialaista ja yli 50.000 virolaista. Tiedottajani piti valitettavana, että liettualaiset, jotka luetaan samaan kollektiivikäsitteeseen kuin edellämainitut, eivät ole muodostaneet kansallista järjestöä ja että he ovat haluttomia taistelemaan bolševismia vastaan. Päinvastoin liettualaiset partisaanit ahdistelevat mm. Kaunasin-Vilnan rautatielinjaa. Jokin aika sitten Saksa oli pyytänyt 5.000 liettualaista työntekijää. Suurella vaivalla paikalliset viranomaiset saivat kokoon 1.500 miestä - entisiä vankilan asukkeja ja irtolaisia, joista kuitenkin matkalla Saksaan n. puolet karkasi. Liettualaiset ovat katkeria sen johdosta, että Saksan sikäläiset viranomaiset, selittäessään häätävänsä puolalaisia Liettuaasta, ovatkin karkoittaneet suuren osan liettualaisia maanviljelijöitä ja heidän tilalleen siirtäneet saksalaisia uudisasukkaita.

Professori surkutteli kansansa kovaa kohtaloa ja valitti henkilökohtaisesti niitä vaikeuksia, mitä hänellä staatenlosin passilla matkustaessaan on ollut, vaikkakin hän on puolivirallisessa tehtävässä.

Latvia toivoo voivansa veriuhrerein lunastaa itselleen autonomisen aseman.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan tahojen raportti: n:o 21.

Asiainhoitaja Yöntilä

6/4-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 17 252 Sal Salafken.

RAPORTTI n:o 21. 13/4-44

Zagrebi ssa 6 p:nä huhti kuuta 1944.

Asia: Kroatiassa toimiva
kasakkadivisioona. 5. 639.

Kroatian viranomaiset ovat olleet tyytymättömiä sen johdosta, että tänne on lähetetty kasakoita partisaaneja vastaan taistelemaan; kasakoita on syytetty ryöstöistä, naisten raiskaamisesta jne. Kun kasakkadivisioonien käyttäminen muualla kuin Balkanilla on epäilemättä vieläkin vaikeampaa - länsirintamalla on tosin myös kasakkadivisiooneja - ei Saksan sodanjohdo liene ottanut huomioon kroattien kasakoiden poissiirtämistä koskevia esityksiä. Siedettävien suhteiden aikaansaamiseksi kasakoiden ja kroattien kesken oli Saksan lähettiläs 4.4.44 järjestänyt suuren vastaanoton, jossa I kasakkadivisioonan komentaja, kenr.maj. v. ^PManwitz piti esitelmän hallituksen jäsenten, diplomaattikunnan, kasakkaupseerien ym. läsnäollessa.

Hän puolusti lämpimästi palkkasotureitaan, jotka hän leimasi bolševismien kostajiksi, ja koetti torjua vihollispropagandan heihin kohdistamat syytökset. Kroatian viranomaisia hän moitti siitä, että ne useista kehoituksista huolimatta eivät ole lehtien tai radion välityksellä antaneet kansalle oikeata käsitystä kasakkadivisioonan tehtävistä. Partisaanimetsästyksessä kasakoilla on ollut suuri menestys. Äskettäin eräs kasakkarykmentti oli 24 tunnin taistelussa tuhonnut kokonaisen partisaaniprikaatin. Sissien mieshukka oli 263 kaatunutta ja 203 vankia. Viimeisten 3 kuukauden aikana partisaanit ovat kasakoita vastaan taistelleessaan menettäneet 2,437 miestä kaatuneina

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi

ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja 661 vankeina sekä kaikenlaista sotasaalista. Divisioona on 1000 kilometrin matkalla idästä länteen puhdistanut partisaaneilta rautatiealueita. Että niihin on jälleen ilmaantunut partisaaneja johtuu siitä, että viiranomaiset eivät ole heti toimittaneet sinne poliisivoimaa. Missä kasakat huolentivat liikenneväylien sivustasuojasta, siellä ei ole voitu juuri niimeksikään suorittaa tuhotöitä. Kasakoiden suojeluksessa on nykyään 361 km rautateitä ja satoja kilometrejä tärkeitä liikenneteitä; he ovat myös puhdistaneet monia pääkaupunkiin johtavia teitä.

Ei pidä paikkaansa, että kasakat surmaavat heidän puolelleen tulevat ylliloikkarit, kuten huhupropaganda väittää. Partisaanien luo on karannut 98 kasakkaa eli vähemmän kuin 1 %. Nämä käyttävät kuitenkin hyväkseen jokaista tilaisuutta palataksensa takaisin. Eräät kasakat ovat päällystön tietien siirtyneet partisaanien luo ja kahden viikon kuluttua palanneet tuoden mukanaan tärkeitä papereita jopa vankejakin. Kasakoiden tappiot Kroatiassa ovat 18 upseeria, 41 aliupseeria ja 228 miestä. Haavoittuneiden lukumäärä on vastaavasti hieman suurempi.

Tilaisuudessa puhui myös kasakkaev. luutn. Kononov ja kasakkakuoro esitti kansallislaulujaan. Kononov kertoi minulle toimineensa talvisodan jälkeen Ensossa ja Ilomantsissa. Eräiden diplomaattien läsnäollessa hän suuresti kehui suomalaisia sotilaita korostaen varsinkin, että he käyttävät myös taitavasti päätään sodassa. Hänen mielestään venäläiset voivat hyökätä Suomeen idästä käsin vain talvella.

Sisäministeri Lorkovió, joka aiemmin oli minulle antanut negatiivisen kuvauksen kasakoista, myönsi näiden käytöksen viime aikoina parantuneen.

Samassa tilaisuudessa keskustelin tšekäläisen propagandapaällikön kanssa, joka lausui mm.: On Saksan oma syy, jos se häviää sodan, sillä se ei ole osannut hoitaa politiikkaansa vallatuissa maissa.

Asiainhoitaja

A. Junttilä
A. Junttilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Asiainhoitaja Ylöntilä.

14/4-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 121/53.

Zagrebissa 14 p:nä huhtikuuta 1944.

18/252 Sak = 44

2/4-44	2 -	1
KIRJA	OSASTO	
5.	839.	

Ulkosasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 22.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kap-
paleena raporttinsa n:o 22, jonka otsikkona on:
"Kuultua ja havaittua kroatista".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 18/252 Sal. Salainen.
RAPORTTI n:o 22.

Zagrebi ssa 14 p:nä huhti kuuta 1944.

Asia: Kuultua ja havaittua
Kroatiassa.

21/4-44	-	-
5.	839.	

Lentohyökkäysvaaran johdosta Kroatian itsenäisyyspäivää ei tänä vuonna vietetty ulkonaisin juhlallisuuksin, vain liiputetut talot ja sanomalehtien pääkirjoitukset muistuttivat päivän merkityksestä. Poglavnik oli antanut julistuksen, jossa esitettiin kolmen vuoden aikana saavutettuja myönteisiä tuloksia nuoren valtion itsenäisyyden lujittamiseksi ja korostettiin etenkin, että armahduksella n. 30.000 partisaania oli palannut yhteiskunnan piiriin ja luopunut Titosta. Virallisissa lausunnoissa vakuutettiin jälleen Kroatian taistelevan loppuun saakka saksan rinnalla. vihollispropagandan uhkaama lentohyökkäys ei tapahtunut 6.4. Belgradin pommituksen vuosipäivänä, koska Zagreb oli hälyytyksen aikana ukkospilvien peittämä, eikä myöskään Kroatian kansallispäivänä, vaan 12.4. Satakunta konetta, joista yksi pudotettiin, pommitti keskellä päivää Zagrebin lentokenttää ja tavara-asemaa. Yksi lentokonevaja ja siinä olleet toistakymmentä konetta tuhoutuivat. Siviiliväestöstä ilmoitetaan kuuden henkilön saaneen surmansa ja noin 450 henkilön menettäneen asuntonsa, jotka sijaittivat pommituskohteiden lähimmässä ympäristössä.

Eräiden Dalmatian saarien miespuolinen väestö on siirret-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi

ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ty mantereelle, jotta anglosaksit yllätyshyökkäyksin eivät voisi sitä pakoittaa liittymään omiin joukkoihinsa, kuten sisäministeri minulle selitti. Dubrovnikin kohdalla oleva rannikkoalue, jota on pommitettu ja johon ehkä maihinnousua suunnitellaan, on kokonaan evakuoitu.

Pommituksista ja itärintaman tapahtumista huolimatta on mieliala Kroatiassa suhteellisen hyvä. Virallisella taholla edustetaan verraten optimististakin kantaa, joka lähinnä perustuu siihen edulliseen vaikutelmaan, jonka Saksan päämajassa käynyt Kroatian valtuuskunta oli saanut odotettavissa olevasta kevätoffensiivista. Ollessani äskettäin pääministeri Mandićin vieraana yhdessä hänen kabinettipäällikkönsä kanssa, sain kuulla, mitä Saksan johto oli suunnitelmistaan heille lausunut. Pääministeri oli vakuuttunut, että Saksa valmistele Vitebskin-Brianskin suunnassa valtavaa saartoliikettä, joka on ratkaiseva Euroopan sodan. Saksan ulkoministeri oli myös viitanut siihen, että Krimillä olevat joukotkin osallistuvat saartoliikkeeseen, mutta tätä laskelmaa voitaneen tuskin enää ottaa huomioon. Pääministeri oli saanut sotamarsalkka Reitelista erittäin edullisen käsityksen ja hän arvelikin, että armeija, jonka johdossa on niin taitava mies, ei voi hävitä sota. Saksalaisten tappiot Afrikassa ja Staligradissa oli selitetty italialaisten ja osittain unkarilaisten syyksi. Rommel oli jopa saanut nähdä nalkää, kun italialaiset ~~siikkiläi~~ minilöivät sovitun huollon.

Suomen rauhantunnusteluista puheenollen pääministeri toivoi niiden tarkoituksena olevan vain ajanvoittaminen ja ihmetteli, teemkö erillisrauhan tilanteen täydellisesti muuttuessa itärintaman eteläosassa. Saksan poliittinen lähetystöneuvos, joka on edustanut sitä kantaa, että venäläisten voimat ovat loppumaisillaan, lausui, että kymmenen päivän kuluttua nähdään, onko hän ollut oikeassa.

Venäläisten korvausvaatimuksista on täällä sanottu, että Kremlin valtioiden on pakko niitä vaatia sisäisistä kunnianarkuussyistä. Japanin asainhoitaja huomautti, että Japanikin oli v. 1905 vaatinut Venäjältä vahingonkorvausta, mutta witte oli vaatimusta jyrkästi vastustanut pitäen sotakorvauksia vanhanaikaisina. Siksi hän antoi sen neuvon, ettei Suomikaan mitään maksaisi, mutta luovuttaisi sille Petsamon!

Asiainhoitaja

A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C39

ASIA: _____

Lazarebissa olevan lähetystön rap. n:o 23.

Asiainhoitaja Yöntilä

21/4-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 126/56.

Zagrebissa 21 p:nä huhtikuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 19/252 lac.		D. 13 44
28/4-44	No	Liik.
YHMA	OSASTE	ASIA
5	C39	

Ulkoasiainministeriölle

H e l s i n g i s s ä .

Raportti n:o 23.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6
kappaleena raporttinsa n:o 23, jonka otsikkona on:
" Adrian rannikko ".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
RAPORTTI n:o 23.

Zagrebi ssa 21 p:nä huhti kuuta 1944.

Asia: Adrian rannikko.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Salainen.		
69/252 var. 44		
28/4-44		
HYVÄ	OSASTO	ASIA
	5	C39

Kroatian vapautettujen alueiden ministeri oli äskettäin Saksan takäläisen lähetystön erään virkamiehen seurassa käynyt tarkastusmatkalla Adrian meren rannikolla Splitin ympäristössä. Tavatessani hänet eilen hän kertoi, että Saksan panssarijoukkojen päällikön, kenraali Rendulićin kanssa yhteistoiminnassa olevat četnikit olivat surmanneet seudun 300 parasta talonpoikaa ja ryöstäneet heidän omaisuutensa. Ministeri sanoi saksalaisillekin avoimesti arvostelleen moisen politiikan tuhoisuutta, jonka hän arveli edistävän vain Englannin tarkoitusperiä. Hänen käsityksensä mukaan Saksan takäläinen lähettiläskään ei hyväksy Serbiassa toimivan saksalaisen kenraalin toimintaa.

Kysymykseeni, onko mitään merkkejä olemassa siitä, että anglosaksit suunnittelisivat mairinnousua Adrian rannikolle, ministeri vastasi kielteisesti. Samalla kannalla oli myös Romanian sotilasasiamies, jonka kanssa pari päivää sitten asiasta keskustelin.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 24.

Asiainhoitaja Yöntilä

28/4-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 135/63.

Zagrebissa 28 p:nä huhtikuuta 1944.

20	252 Sal	74
6/5-44	-	-
5.	639.	

Ulkosainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 24.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6
kappaleena raporttinsa n:o 24, jonka otsikkona on:
"Saksalais-kroatialainen selkkaus".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 20 252 Saksalaisen.
RAPORTTI n:o 24. 6/5-44
Zagrebissa 28 p:nä huhti kuuta 1944.

Asia: Saksalais-kroatialainen
selkkaus.

Sen lisäksi, mitä viime raportissani tiedoitin Kroatian vapautettujen alueiden ministerin matkasta Splitiin, olen luetettavalta kroatialaiselta ja saksalaiselta taholta kuullut tarkempia yksityiskohtia, ja että Kroatia on esittänyt vastalauseen sekä Berliinissä että Saksan täkäläiselle lähettiläälle.

Saksalainen SS-divisioona Prinz Eugen, johon kuuluu etupäässä tšekäläisiä saksalaisia, oli raa'alla tavalla surmannut Sinjin kaupungin läheisyydessä olevan siviiliväestön, lapsia ja naisiaakin, joiden miehet palvelivat Kroatian armeijassa, Ustašassa tai Saksassa. Tapahtumasta kroatit syyttivät aluksi tarkoituksellisesti četnikkejä, joiden kanssa SS-miehet ovat yhteistoiminnassa ja joita myös lienee sanotussa divisioonassa. Dalmatialaiset olivat tietenkin kovin kiihtyneitä ja etenkin Splitin kaupungin asukkaat, joiden pääkadun nimeksi oli jokin aika sitten annettu Prinz Eugen muistoksi siitä, että tämän divisioonan oli ~~myös~~ kaupungin vapauttanut partisaaneista. Ministeri Bulat muuti kadun nimen "Sinjin uhrien kaduksi", mikä luonnollisesti ei miellyttänyt divisioonan komentajaa. Lisäksi hän vangitutti 50 četnikkiä. Saksalainen luutnantti tuli ministerin luo vaatien četnikkien vapauttamista 10 minuutin ku-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

luessa. Ministeri torjui vaatimuksen ja asetti kroatialaisen sotilasvartioston konekiväärein aseistettuna vankilan edustalle. Vasta neuvottelujen jälkeen hän suostui luovuttamaan muutamia četnikkijohtajia, mutta kuljetutti heidät kahleisiin ehdottuna ja ustašalaisten vartioina kaupungin läpi. Saksalaisten kiinnostus četnikkejä kohtaan ärsytti kroatteja.

Tapahtuman jälkeen min. Bulat lähti Sarajeevoon, jossa pääministeri silloin oleskeli ja antoi asiasta raportin, jonka tämä myös hyväksyi. Zagrebiin palattuaan min. Bulat, jota pidetään saksalaisen suuntauksen miehenä, otti kutsuttuna myös osaa Führerin syntymäpäivän johdosta järjestettyihin juhlallisuuksiin. Silloin jo puhuttiin hallituspulasta: pääministerin, ulkoministerin ja min. Bulatin erosta. Vain viimeksi mainittu eronnee eikä hänen paikkaansa enää täytettäne, koska vapautettujen alueiden ministeriä ei enää pidetä tarpeellisena. Min. Bulat on kuitenkin nykyään Dalmatian populäärisin mies. Hänen raporttinsa oli tehnyt syvän vaikutuksen ulkoministeri Perióiin, joka niinkään on dalmatialainen. Hän asettui solidaarisiksi virkaveljensä kanssa ja aikoi erota hallituksesta, kuten myös Saksan lähettiläs minulle kertoi. Min. Perió ei katsonut voivansa olla vastuussa siitä, että tällaista tapahtuu hänen kotiseudullaan. Dalmatialaiset ovat tyytymättömiä saksalaisiin ja kysyvät itseltään, ovatko nämä paremmat kuin italialaiset ja tulevat siihen tulokseen, että edelliset ovat päinvastoin kovempiotteiset kuin pehmeät italialaiset.

Kroatian vastalauseen johdosta Saksan päämaja on asettanut komission asiaa tutkimaan. Führer kuuluu henkilökohtaisesti olevan asiasta kiinnostunut. 27.4 Saksan lähettiläs matkusti Mostariin sanottuun SS-divisioonan esikuntaan.

Kroatian kansallisten piirien taholta on tšekäläisille lähetystöille toimitettu nimetön muistio, jossa syvästi paheksutaan saksalaisten edesottamuksia Kroatiassa. Tyytymättömien kroattien keskuudessa kuulee sellaisiakin mielipiteitä, että maalle olisi edullisempää, jos kroatit siirtyisivät täydelliseen passiivisuuteen ja antaisivat saksalaisten kokonaan miehittää maan.

Saksan takäläiset viranomaiset valittavat Sinjin tapausta ja panevat sen kurittomuuden tilille, jonka viisi vuotta kestänyt sota on voinut synnyttää.

x
x

Belgradin pommituksia pidetään täällä todellisena terroritekoina. Tähän kulkeutuneiden tietojen mukaan surmansa saaneiden lukumäärä vaihtelee 3000 - 13000. Takäläisen ulkoministeriön virkamies kertoi Belgradin elokuvayleisön taputtaneen käsiään, kun viikkokatsauksessa esitettiin Zagrebin pommituksen tuhoja. Kun anglosaksilaiset lentokoneet sitten ilmaantuivat Belgradin yläpuolelle, sen asukkaat olivat riemuinneet luullen niiden jälleen lähtevän pommittamaan vihattuja kroaatteja. Mutta pommit putosivatkin heidän omaan niskaansa. Tiedottajani piti suorastaan pöyristyttävänä, että anglosaksit täten palkitsivat serbejä, jotka jos mikään kansa on tehnyt niille suuria palveluksia.

x
x

Ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö kertoi kahden englantilaisen lentäjän, jotka laskuvarjoin olivat pelastuneet Kroatian alueelle - toinen oli kapteeni - lausuneen, että Englannissa oivalletaan Churchillin politiikan olevan täysin väärällä tiellä ja että ainoa ulospääsy siitä on sovintorauha Saksan kanssa ja yhteisen rintaman muodostaminen Neuvostoliittoa vastaan. Sitä ei pidetä kuitenkaan vielä mahdollisena, niin kauan kun Englannissa on niin paljon amerikkalaisia sotajoukkoja.

Puhuteltavani sanoi omalta edustukseltaan saaneen tiedon, jonka mukaan englantilaiset pitävät Suomen kielteistä vastausta Moskovan aselepoehdoin myös omana diplomaattisena tappionaan.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Asiainhoitaja Yöntä.

5/5-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 141/67.

Zagrebissa 5 p:nä toukokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
21	252	Sul 44
12/5-44	N:o -	LIIK -
KYHÄ	COUTE	ASP
5	C39	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 25.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 25, jonka otsikkona on:

"Kroatia ja Saksa".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E BISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Zagrebi ssa 5 p:nä touko kuuta 1944.

Asia: Kroatia ja Saksa.

ULKOASIAINMIN

21 252 Sal 44

12/5-44

N:o -

CONTÉ

ASIA

5

C39

Viime raportissani selostettu selkkaus johti sittemmin ulkoministeri Perićin eroon.

Saksalaiselta taholta on minulle kerrottu, että vapautettujen alueiden ministerin laatima raportti Sinjin tapahtumista oli toimitettu Kroatian Berliinin-lähetystöön, jota oli pyydetty asian johdosta esittämään Saksan Hallitukselle vastalause. Sikäläinen v.a. asialinnoittaja lienee väärin ymmärtänyt saamansa väljät ohjeet ja noottiinsa saksantanut Kroatian sisäistä käyttöä varten tarkoitettua asiakirjan, jossa ei ollut säästetty Dalmatiassa toimiviin saksalaisiin kohdistettua arvostelua. Saksan ulkoministeriön valtiosihteeri, jolle nootti jätettiin, luki siitä muutamia rivejä, mutta ojensi sen kohta takaisin huomauttaen, ettei sen laatuasia asiakirjoja oteta vastaan.

Lähettiläs Kasche lienee sitten saanut tehtäväkseen vaatia ulkoministeri Perićin erottamista. 28.4. klo 11.⁰⁰ oli tšekäläisen ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö, tri Rieger minulle jyrkasti torjunut huhut hänen päällikkönsä erosta. Pari tuntia myöhemmin pääministeri Mandićilla, jota läh. Kasche oli matkustanut tapaamaan Sarajevoon, oli ollut puhelinkeskustelu Dogačnikin kanssa, minkä jälkeen sa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohejalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mana päivänä min. Perić vapautettiin ja sisäministeri Lorković, joka aikoinaan Italian painostuksesta oli saanut luopua ulko-ministerin salkusta, määrättiin v.t. ulkoministeriksi. Tri Rieger kertoi 2.5., että Saksan valtuutettu kenraali Kroatiassa oli kahdesti soittanut Saksan päämajaan, jotta tämä muuttaisi min. Perićiin nähden omaksumansa kannan mm. sen vuoksi, ettei hänestä tehdäisi marttyyria.

Kroatialaisella taholla pidetään min. Perićiä ja Bulatia, vaikkakaan he muodollisesti eivät liene menetelleet diplomaattisten tapojen mukaisesti, maan populäärisimpinä miehinä, koska he ovat muka uskaltaneet lausua saksalaisille täyden totuuden.

Läh. Kasche, jota eilen kävin tapamassa, arveli min. Bulatin raportissaan dramatisoineen Sinjin tapahtumat. Siellä ei kyseessä olevana aikana toiminut koko SS-divisioona, vaan ainoastaan yksi pataljoona. Sen taholta on selitetty, että kylien hävittäminen tapahtui taistelun aikana ja että muudan kroatti oli väittänyt kylien asukkaiden olevan partisaaneja. Tapausta tutkii Kroatian puolesta kenraali Begić, jolle SS-divisioonan komentaja on luvannut auliisti antaa kaikkea tarvittavaa apua.

Sinjin tapaus jälkiseärauksineen on ollut omansa jäähdyttämään Kroatian ja Saksan suhteita sekä synnyttämään oppositiomielialaa varsinkin kansallisissa piireissä. Jo viime maaliskuussa oli viikkolehdessä "Spremnost"issa julkaistu sensuurin läpäisemänä artikkeli "Illuusiot ja todellisuus", jossa arvosteltiin suurvaltain suhdetta pieniin valtioihin ja tähdennettiin, että pienten ohjeena voi olla vain äärimmäinen realistinen politiikka. Zagrebin katolilainen arkkipiispa on hiljattain lausunut suunnilleen seuraavaa: "Neuvostoliitto haluaa syödä meidät ja Saksa on valmis hylkäämään meidät." Ustašaylioppilaat ovat eräässä kokouksessaan hyväksyneet päätöslauselman Suur-Kroatiaa koskevine vaatimuksineen - Istria, Murin alue, Sandšak ja Bačka. Heidän valtuuskuntansa on käynyt poglavnikinkin luona, joka kuuluu ilmoittaneen tukevansa heidän pyrki-

myksiään. Läh. Kasche sanoi myös ottaneensa heidät vastaan ja neuvoneensa heitä ensin keskittämään tarmonsä järjestyksen aikaansaamiseen sillä alueella, joka nykyään on Kroatian hallussa, ennenkuin tavoittelevat uusia alueita. Sinjin tapahtumista ylioppilaat olivat lähettäneet tšekkiläisille lähetystöille nimettömän vetoamuksen, kuten jo olen tiedoittanut. Siinä sanottiin mm.: Kroatian kansallinen nuorisö, joka hampaita yhteen purren ja nyrkkiä puristaen ottaa osaa maansa suruun, kutsuu Kroatian kansan taisteluun sen pyhien oikeuksien, kansan ja valtion puolesta. Vetoamuksen kärki on tähdätty četnikkeihin ja saksalaisiin SS-joukkoihin, joita syytetään kroatialaisten kylien hävittämisestä ja väestön surmaamisesta.

x
x   x

Läh. Kasche kertoi, että partisaanit olivat 30.4. aloittaneet hyökkäystoiminnan Pohjois-Kroatiassa päämääränään Varaždinin kaupunki. Hyökkäys torjuttiin ja kuusisataa partisaania löydettiin kastuneina. Sarajevossa käydessään hän oli voinut todeta monien tärkeiden teiden olevan jälleen kunnossa. Zagrebin-Belgradin rautatietolinjalla olevassa Brodin kaupungissa sijaitseva kroatialainen tehdas, joka kaupungin pommituksessa oli saanut 100 osunaa, on jälleen käynnissä. Likan maakunnassa, Lounais-Kroatiassa tilanne kehittyi myös edullisesti; tuhansittain entisiä partisaaneja siirtyi hallituksen puolelle. Bihaćin pohjoispuolella on tunnettu muhamettilainen Husta Milko-
vić, joka aikoinaan liittyi partisaaneihin, saanut surmansa näiden luodeista, samalla kun tuhatkunta heistä on luopunut Titosta. Partisaanit yrittävät edelleen räjäyttää rautateitä, mutta muutoin he ovat väsyneitä ja pettuneitä, koska eivät saa anglosaksilta suurempaa apua. Nämä ovat tosin Dalmatian rannikolla yrittäneet pienehkö-
jä maihinnoisuja, vaikkakin huonolla menestyksellä. Korčulan saarella on ollut kahakoita anglosaksilaisten kanssa. Rannikolta sisämaahan johtavat tiet ovat saksalaisten varmistamat. Lähettiläs ei kuitenkaan pitänyt todennäköisenä, että anglosaksit suunnittelisivat tänne suurempaa maihinnoisua. Kahden viime kuukauden aikana Kroatian ar-

meijasta ei ole enää siirtynyt miehiä partisaanien puolelle. Kroa-
tian hiilen tuotanto, joka huomattavasti väheni eräiden hiilikai-
vosten jouduttua Badoglion kaappauksen yhteydessä partisaanien hal-
tuun tai hävitettiin, on nyt kolme kertaa suurempi, kuin mitä se
oli $\frac{1}{2}$ vuotta sitten.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 26.

Asiainhoitaja Yöntilä.

12/5-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 145/70.

Zagrebiassa 12 p:nä toukokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

22/252 SaC

44

22/5-44 N2 - LIL -

CCNTO ASIA

5 C39

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 26.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa
6 kappaleena raporttinsa n:o 26, jonka ot-
sikkona on:

"Balkania koskevat suunnitelmat".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Zagrebi ssa 12 p:nä touko kuuta 1944

22/252 Sal 44

22/5-44

Asia: Balkanin koskevat

suunnitelmat.

5 C39

Sitä mukaa kuin puna-armeija on idässä edennyt, on poliittinen toimeliaisuus Balkanilla vilkastunut. Kenraali Mihailović kuuluu äskettäin kannattajineen pitäneen kokouksen, jossa hyväksyttiin Jugoslavian demokraattista liittoa koskevia ponsia. Taistelua maan vapauttamiseksi halutaan jatkaa päämääränä serbien, kroattien ja slovenien muodostama federatiivinen Jugoslavia. He hylkäävät diktatuurin, mutta tunnustavat Karadževićin dynastian maan enemmistön muka kannattaman monarkistisen ajatussuunnan edustajaksi. Entisen venäläisystävällisen Serbian maanviljelijäin puolueen johtajan Dragoljub Jovanovićin väitetään olevan yhteistoiminnassa kroatialaisen virkaveljensä Mačekin ja bulgarialaisen Stambulinskiin kanssa sekä myös jakaneen aseita kannattajilleen. Hänen ohjelmansa on maalaisliittolais-socialistinen ja pysyvä erillään sekä Titon partisaaneista että Mihailovićin kansallisesta liikkeestä. Hänen poliittisena tavoitteenaan on Jugoslavian liittovaltio, jonka muodostaisivat Serbia, Kroatia, Slovenia ja Bulgaria. Tito taas, joka on edustajakseen Lontoon lähettänyt kenraali Velebitin, on tämän suun kautta taktillisesti korostanut, että hänen tarkoituksensa ei ole perustaa Balkanilla neuvostovaltiota, vaan Slovenian, Kroatian, Serbian ja Makedonian

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

käsittävä kansanvaltainen liittovaltio, jossa luvataan myös ottaa huomioon unkarilaisen, saksalaisen, albanialaisen ja italialaisen vähemmistön edut.

Puuttumatta tarkemmin edellämainittuihin suunnitelmiin, haluan seuraavassa tehdä selkoa siitä, mitä Kroatian poliittisten piirien sisärenkaassa nykyään haudotaan.

Viime helmikuussa perustettiin Kroatian hallituksen aloitteesta Zagrebissa kroatialais-albanialainen yhdistys ja samalla sen haaraosasto Sarajevoon. Yhdistyksen tarkoituksena on valmistaa maaperää Suur-Albanian valtakunnan perustamiselle, johon valtakuntaan tulisi kuulumaan Albanian etnograafinen alue, Sandšak, suuri osa Makedoniaa, joka on muuttalaisuskoisten albaanien asuttama, ja 3/4 ~~maa~~ Montenegroa mukaanluettuna tämän pääkaupunki Podgorica. 1/4 Montenegrosta ja etenkin tärkeä sotasatama Boka Kotorska liitettäisiin Kroatiaan. Suur-Albania käsittäisi ^{myös} Trakian, joka lasketaan Turkille luvatuksi hyvitykseksi siitä, että se ennenpitkää ~~tyhtyy~~ ^{yhtyy} sotaan - saadakseen takaisin osan viime maailmansodassa menettämistään alueista.

Tämän suunnitelman hyväksi edellämainittu yhdistys harjoittaa innokasta maanalaista toimintaa. Kuten Bulgarian lähettiläs minulle mainitsi, oli pääministeri Mandiöin äskettäinen kolme viikkoa kestänyt oleskelu Sarajevossa yhteydessä tämän suunnitelman kanssa. Hyvästä saksalaisesta lähteestä olen kuullut, että gestapo kiinnostuneena seuraa asian kehitystä.

Mitä kroatit tällä tavoittelevat? 1/ He haluavat herättää ja vahvistaa Balkanin muhamettilaisissa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja tehdä tyhjäksi näille suunniteltua, Saksan suojeluksen alaista autonomiamia, jota saksalaisten käsitysten mukaan 70 % täkäläisistä muhamettilaisista toivoo. 2/ Kroatia haluaa eristää Serbian merestä. 3/ Katolisen Kroatian ja ortodoksisen Serbian väliin halutaan luoda muhamettilainen vyöhyke ja samalla toivotaan saatavan Kroatian politiikalle Turkilta tukea.

Suur-Albanian suunnitelmasta ovat tosin kroatit enemmän

kiinnostuneet kuin itse albanialaiset. Montenegrolaiset taas, joiden kustannuksella hanketta ajetaan, ovat siihen luonnollisesti täysin vastustavalla kannalla. Niiden albanialaisten, jotka osaksi pakosta yhdistykseen liittyvät, väitetään olevan englantilaisystävällisiä. Kroatiassa ja Albanialla ei ole minkäänlaisia diplomaattisia eikä myöskään kaupallisia suhteita. Yhdistävänä siteenä on vain Kroatian bosnialaisten ja albanialaisten yhteinen uskonto. Sarajevon yhdistyksen perustamisesta oli tosin Albanian hallituksen päämiehelle lähetetty sähkö. Kroatian taholta on hankkeen takana mm. eräitä hallituksen jäseniä ja varsinkin sellaisia henkilöitä, jotka eivät luota Saksan voittoon. Nämä toivovat ilmeisesti myös saavansa sopivan henkilökohtaisen alibin voidakseen poliittisen konstellation muuttuessa selittää toimineensa Saksaa vastaan. Nykyvaiheessa koko suunnitelma tuntuu utopistiselta. On oireellista, että Kroatian uudeksi ulkoministeriksi äskettäin nimitettiin muhamettilainen Mehmed Alajbegović. Hänen seuraajansa sosialiministerinä on niinkään tämän uskonnon kannattaja.

x

x

x

Vuoden vaihteessa kaksi Kroatian ulkoministeriön osastopäällikköä nimitettiin pääkonsuliksi, toinen Triestiin, toinen Wieniin. Kumpikaan ei ole saanut ekskvatuuria. Triestin pääkonsulinvirasto on nyttemmin suljettu. Mussolinin ja Hitlerin kohtaamisen yhtenä tuloksena kuuluu olevan Istrian palauttaminen Italialle. Wieniin lähetettyä miestä ei ole sen vuoksi hyväksytty, koska hän aikoinaan oli allekirjoittanut Romain Rollandin kansallissosialismia vastaan tähdätyn vetoomuksen.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 27.

Asiainhoitaja Yöntä.

25/5-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 158/77.

Zagrebissa 25 p:nä toukokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

N:o 23 / 252 Sal 44

3/6-44 No - LIRE -

KYLLIA COLTE ASIA

Ulkoasiainministeriölle

5 C39

H e l s i n g i s s ä .

Raportit n:ot 27 ja 28.

Lähetystö kunnioittavasti oneistaa
6 kappaleena raporttinsa n:ot 27 ja 28, joiden
otsikkona ovat:

"Kroatia ja Jugoslavian pakolais-
hallitukset" ja

"Dalmatian rannikko".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Zagrebi ssa 25 p:nä touko kuuta 1944.

23 252 Sal 44

3/6-44

Asia: Kroatia ja Jugoslavian
pakolaishallitukset.

5 C39

Sen johdosta, että Purićin muodostaman pakolaishallituksen tilalle asetettiin kolmen miehen valiokunta, jonka johdossa on kroatti Subašić, on Kroatian hallitus pitänyt tarpeellisena saattaa julkisuuteen - suurta yleisöä etukäteen valmistamattakin - laajan julkilausuman. Seuraavassa esitän sen pääkohdat.

Aluksi todetaan, ettei ole voitu osoittaa ainoakaan kroatian olevan Mihailovićin joukoissa. "Köme vuotta Kroatian kanssa on yksimielisesti vastustanut Pietari Karadjordjevićin kaikkia hankkeita ja niin se on edelleenkin menettelevä. Sen ovat Lontoossa olevat herrat ja heidän anglosaksilaiset suojelijansa oivaltaneet. Siksi ei ole ihmeteltävää, että Pietari K-ć on hajoittanut ns. Jugoslavian hallituksen ja sen tilalle asettanut valiokunnan, jonka pitäisi ~~xxxxxx~~ keskustaa serbejä, kroatteja ja sloveeneja".

"Tuohon valiokuntaan kuuluu vain sellaisia miehiä, jotka harrastavat yhteistoimintaa partisaanien kanssa. Koska Kroatian kanssa on torjunut kaikki yritykset yhteistyöhön Draža Mihailovićin suurserbialaisten četnikkien kanssa, Pietari K:lla ei ollut muuta valittavana kuin seurata Kreikan Yrjö-kuninkaan esimerkkiä ja pyrkiä yhteistoimintaan partisaanien, bolševistisen imperialismien eksponenttien kanssa. Vain Moskovan poliittisen tuen varassa nä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mä kapinalliset joukot ovat voineet toimia, ja se tosiasia, että Pietari K:n ja hänen apulaistensa on ollut pakko korkeammalta taholta tulleesta käskystä hakea tukea partisaanien kommunistiselta johdolta, on paras todistus hänen vaikeasta tilastaan."

"Tällaisen tilanteen muodostumista oli järjestelmällisesti, poliittisesti ja propagandakeinoin valmisteltu Moskovan taholta, joka Välimeren alueella yhä enemmän nostaa päätään. Tässä mielessä on myös tulkittava partisaanien johdon Titosta esittämät julkilausumat, tämän lähettiläiden Lontoon vierailu ja Jugoslavian pakolaisten joukossa olevien kannattajiensa edesottamukset. Perinpohjainen painostus johti siihen, että Pietari K:n täytyi hajoittaa ja likvidoida Božidar Purićin hallitus ja sen mukana myös luopua Draža Mihailovićista Moskovan vaatimien ehtojen täyttämiseksi".

Julkilausumassa pidetään kysymyksen alaisena, ovatko partisaanit huolimatta tästä uudesta Moskovalle tehdystä myönnytyksestä myös valmiit tunnustamaan Karadjordjevićin kuningassuvun, jota he Kremlin ohjeiden mukaan propagandassaan vastustavat. Šubašićin väitetään olleen aina serbien palveluksessa eikä milloinkaan edustaneen kroatteja. ~~Vastustuksen~~ arvon hän tosin oli saanut prinssihallitsija Pauliilita, mutta vastoin kroattialaisen talonpoikaipuolueen tahtoa. On kuvaavaa, että partisaanien johto viime aikoina on kiivaasti ahdistanut niitkin tämän puolueen jäseniä, jotka eivät ole suostuneet aktiiviseen yhteistoimintaan ~~ustaajajärjestelmän~~ kanssa. Se seikka, että partisaanit ovat lyhyen ajan kuluessa surmanneet kolme puolueen entistä kansanedustajaa, osoittaa, että järjestelmällisesti pyritään likvidoimaan kaikki, jotka ovat Balkanin bolševisoimisen tiellä.

"Kroatian kansa on taistelullaan karkoittanut poliittiselta näyttämöltä Božidar Purićin viimeisen pakolaishallituksen ja sen mukana ministeri Draža Mihailovićin ja se on varmasti myös poistava kaikki partisaanivaliokunnat, tuhoava partisaanien rosvojoukot ja siten tekevä tyhjäksi Moskovan laskelmat".

"Yhä vahvemmissi muodostuvien Kroatian sotavoimien ja sen

liittolaisen Saksan armeijan iskujen vaikutuksesta partisaanien piiri tulee yhä ahtaammaksi. Siinä he jo ryhtyvät itseään kuristamaan ja heidän viimeinen yrityksensä pelastaa asemansa maailman silmissä poliittisella kepposella on se, että he tähän tarkoitukseen ovat määränneet Pietari K:n "valiokunnan", johon todellakin kukaan muu kroatti ei voinut tulla, kuin se, johon puolue, johon hän tullessaan banukseksi määrätyn kuului, ja koko Kroatian kansa aikoja sitten on katkaissut valinsä".

Paitsi, että julkilausumassa todetaan, että četnikkeihin ei kuulu kroatteja, siinä toistetaan myös vanha teesi, jonka Titokin kuuluu myöntäneen, että 70 % partisaaneista eivät ole kroatteja. Julkilausumalla on ilmeisesti haluttu tähdentää, että kroatit ovat vain ustašahallituksen takana ja että se on ainoa, jota Saksan kannattaa tukea. Kroateille ei ole ollut mieluisaa, että Jugoslavian pakolaishallituksen johtoon, jossa tähän asti aina on ollut serbi, nyt on tullut kroatti Šubašić, joka kaikesta huolimatta kroattien keskuudessa nauttii arvonnantoa. Šubašić on nyt ensimmäisen kerran pakolaishallituksen jäsenenä.

Kuningas Pietarin päätös luopua monista tähänastisista kannattajistaan ja varsinkin Mihailovićista viittaa siihen, että pyritään muodostamaan väliaikainen hallitus, jonka päätehtävänä on olevalle saada Tito Jugoslavian kaikkien kapinallisten johtajaksi. Tämän saapuneiden tietojen mukaan liittoutuneiden maiden pankit ovat Titon vaatimuksesta pidättäneet kaikkien Jugoslavian pakolaishallitusten saatavat - tietenkin Lontoon ja Washingtonin suostumuksella. Tämä pakotuskeino ei ole suinkaan ollut tehokas.

Englanti on tuokin vapaasehtoisesti luopunut ainoasta Balkanin valtiostaan, Mihailovićista. Keskustellessani Saksan asianshoitajan kanssa tämä viittasi siihen, että Kroatian ulkoministeri oli arvellut Englannin hylänneen M:n vain muodollisesti Moskovan hämmäksiksi. On vaikeata arvvida, mitä Englanti Balkanilla oikeastaan ajaa takaa. Kun se ylenpalttisesti ylistää Titoa, saattaa kuvitella sen laakelmoivan, että M. vähitellen liittyy Titon partisaaneihin. Kun taas Tito viime aikoina on se liittännyt saksalaisten olevan lopen uupuneita, mutta kehunut kroatteja, herää kysymys, olisiko ehkä hänen pyrkimyksensä lähentyä ustašalaisia.

Asianshoitaja

A. Yntilä
A. Yntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: .

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Asiainhoitaja Yöntilä.

25/5-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 23 / 252 Sal Salainen.
 RAPORTTI n:o 28.

Zagrebi ssa 25 p:nä touko kuuta 1944.

Asia: Dalmatian rannikko.

Poglavnikin antamalla dekreettilailla Kroatian koko rannikkoalue on julistettu poikkeustilaan ja jaettu kahteen sotilashallintovalueeseen, joiden johtoon on asetettu kaksi kroattialaista kenraalia. Samalla on lakkautettu vapautettujen alueiden ministeriö, jonka päällikkö, ministeri Bulat kuitenkin salkuttomana on edelleen jäänyt hallitukseen. Badoglion valtaantulosta lähtien Dalmatiassa on ollut kroattialainen siviili- ja saksalainen sotilashallinto.

Invasiota odottaessa on tällä rannikkoalueella kaikkien mahdollisuuksien varalta ryhdytty sotilaallisten näkökohtien vaatimiin toimenpiteisiin. Muodollisesti kroattialaisilla kenraaleilla on siellä ylin käskyvalta, mutta todellisuudessa he ovat saksalaisen kenraali Weichsin alaisia, joka ehkä ennenpitkää a-siällisestikin ottaa koko vallan käsiinsä.

Dalmatia on Kroatialle arka kohta. Saksa oli vaatinut sen rannikkoväestön evakuointia, mutta siitä kuitenkin luopunut, koska se kohtasi kovaa vastarintaa Kroatian taholta. Se oli myös yhtenä syynä aiemmin selostamaani Saksan ja Kroatian väliseen selkkaukseen. Dalmatian ollessa italialaisten miehittämä Kroatian taholta vakuutettiin, että alueen väestö rauhoittuisi, kunhan vain italialaiset sieltä poistuisivat. Kun nämä sitten

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lähtivät, siirtyi paljon dalmatialaisia partisaanien leiriin, kuten eräs takäläinen virkaveljeni väitti.

Kroattien taholla pelätään nyt, että italialaiset sittenkin jälleen päästetään Dalmatiaan. "Adria-Gau"ssa, jonka rannikkoalue ulottuu Venetsiasta Fiumeen kuuluu vallitsevan hyvä yhteistyö saksalaisten ja neofascistien kesken. Triestissä äskettäin käynyt saksalainen lehtimiestuttavani kertoi, että Gauleiter Reiner on siellä saanut aikaan erinomaisen järjestyksen ja että elintarvikeolotkin ovat siellä paremmalla kannalla kuin Kroatiassa.

Kroatian hallitus oli halunnut lähettää pääkonsulin sekä Triesteen että Fiume-Sušakiin. Saksalaiset ovat nyttemmin ilmoittaneet, että Kroatia voi sinne perustaa vain yhden pääkonsulinviraston ja toiseen kaupunkiin vaatimattomamman edustuksen. Kyseessäni sivumennen Kroatian ulkoministeriön valtiosihteeriltä, mikä oli syynä Dalmatian uudestijärjestelyyn, tämä arveli saksalaisten päävaikutuksena olleen päästä eroon min. Bulatista.

Saksan asianshoitaja viittasi siihen mahdollisuuteen, että saksalaisten on Italiassa vetäydyttävä pohjoisemmaksi, jolloin on välttämätöntä, että Dalmatian rannikko on turvattu. Vetäytyminen Italiassa vapauttaisi Saksan 5 miljoonan hengen huoltamisesta. Perääntyminen siellä merkitsisi tosin prestiisitappiota, mutta muussa suhteessa helpottaisi Saksan asemaa.

Malhinnousua ei täällä ainakaan vielä odoteta suunniteltavan Adrian rannikolle, mutta sen sijaan kylläkin Genuan seuduille, jota ei ole ehditty yhtä hyvin varustaa kuin Etelä-Ranskan rannikkoa. Ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö perusteli tätä käsitystään silläkin, että saksalaiset ovat kohdistaneet viime aikoina ilmahyökkäyksiä Korsikalle keskitettyihin liittotuneiden joukkoihin.

Asianshoitaja

A. Yrjölä
A. Yrjölä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Asiainhoitaja Yönlilä.

2/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 161/78.

Zagrebissa 2 p:nä kesäkuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

25 / 253 Sal 44

8/6-44 No - Lm -

CO.UTE ASA

5 C39

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Reportit n:ot 29 ja 30.

Lähetystö kunnioittavasti ohjeistaa 6
kappaleena raporttinsa n:ot 29 ja 30, joiden
otsikkona ovat:

"Zagrebin diplomaattikunta" ja
"Tilanteesta Balkanilla".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R EBISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 29.

Zagrebissa 2 p:nä kesa kuuta 1944.

25/253 Salainen. 44

8/6-44	No -	L -
5	C39	

Asia: Zagrebin diplomaatti-
kunta.

Täällä hiljattain julkaistun uuden diplomaattiluettelon mukaan on Saksalla, Unkarilla, Bulgarialla, Espanjalla, Slovakialla ja Romanialla Zagrebissa lähettiläs ja Suomella ja Japanilla asiainhoitaja. Luettelon irtolehdistillä ~~ksksk~~ mainitaan vielä puolivireellisina edustajina Apostolisen tuolin valtuutettu, Ranskan valtuuskunta ja Sveitsin pääkonsuli, joka Jugoslavian hallituksesta on saanut ekskvatuurin.

Saksan ja Kroatian välisen selkkauksen johdosta SA-Gruppenführer, läh. Kasche on ollut kymmen viikkoa täältä poissa. Sinä aikana on täällä yleisesti puhuttu hänen polakutsumisestaan. Hänen vastustajinaan väitetään olevan Saksan sotilasviranomaiset, SS-järjestö ja Saksan ammattidiplomaatit. Lähettilään viaksi luetaan, ettei hän ollut etukäteen informoinut Berliiniä ulkoministeri Perioin sinne lähettämästä vastalauseenootista /ks. UE:n tied.n:o 159/. Väitetään myös lähettilään vallassa olleen aikoinaan estää ustašalaisten serbialaisiin pravoslaaveihin kohdistamat terroriteot, jotka ovat olleet omansa vahvistamaan välillisesti partisaaniliikettä. Saksan sotilastaholla on lisäksi odotettu lähettiläältä lujempia otteita Kroatian viranomaisiin nähden. Kuten Saksan Kroatiassa oleva valtuutettu kenraali mihulle eilen mainitsi, ovat lähettilään raportit olleet risti-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
- Ei ulkomaedustuksen tiedoituksin.
- Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksin.

riidassa sen kanssa, mitä sotilasviranomaiset ovat täältä tiedoittaneet. Kenraali sanoi juuri saaneensa tiedon, että Führer oli henkilökohtaisesti ottanut siipiensä suojaan vanhan puolue-toverinsa ja siten selvittänyt lähettiläskriisin. Puhuteltavani oli sitä mieltä, että ennen invasiota ei ole mahdollista ryhtyä muuttamaan Saksan Kroatian politiikkaa.

Lähettiläsvaihdos olisi epäilemättä merkinnyt sitä, että joku SS-poliisipäällikkö olisi nimitetty seuraajaksi. Kun ei muutosta tapahtunut, on ilmeistä, että Saksa edelleen jatkaa yhteistoimintaa ustašahallituksen kanssa. Se pitäne viisaampana täällä vielä kontrolloida kuin itse hallita. En usko myöskään, että Kroatian hallitus kunnianarkuussyistä toivoisi läh.Kaschen eroa hyvitykseksi siitä, että min. Perićin oli lähdeittävä.

Unkarin lähettiläs v. Marosy, joka yli kuukauden ajan on odottanut agrementia Tukholmaan, on täältä jo siirtynyt ja kuljetuttanut huonekalunsaakin pois, vaikkakin hän Kroatian hallitukselle oli ilmoittanut muodollisesti lähtevänsä vain lomalle. Jäähyväiskäynnillään luonani hän arveli pyrkivänsä lähettiläksi Helsinkiin, ellei Tukholman asia järjesty. Eilen kuulin luotettavalta taholta, että hän sittenkin sinne menee, mutta asiainhoitajaksi.

Kevättalvella tänne nimitetty Slovakian lähettiläs Bečka, joka aikaisemmin oli Böömissä konsuliedustajana, on ainoa tšekäläisistä uusista lähettiläistä, joka ei ole suvainnut Suomea lähetystössä käydä tervehdysvierailulla./Diplomaattikunta on ihmetellyt, miksi hän valtuuskirjansa jättämisestä oli virkaveljilleen vakiintuneesta tavasta poiketen ilmoittanut verbaalimotilla, eikä henkilökohtaisella kirjelmällä/.

Espanjan lähettiläs Arnao on lähtenyt neljän kuukauden lomalle ja hänen tilalleen on määrätty v.a. asiainhoitajaksi Suesmessakin lähetystön sihteerinä toiminut Maspóns de Grassot. Saksan lähetystössä arvellaan, että Espanja muuttuneen politiikkansa seurauksena tyytyisi väliaikaiseen edustukseensa Zagrebissa.

Ranskan valtuuskunnan johtaja, asiantuntijana Desbons on ollut täällä vain lyhyellä käynnillä. Arvelaan, ettei hän enää palaakaan ja että toinen mies määrätään tilalle.

Japani aikoo muuttaa edustuksensa lähettilään viraksi. Asiantuntijana Miura on ollut täällä yli puoli vuotta, mutta ponnistuksistaan huolimatta ei ole saanut asuntokysymystään järjestetyksi, vaan on hänen edelleen asuttava päärautatieaseman vieressä, pommituksille alttiissa hotellissa.

Asiantuntijana

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: .....

Zagrebigissa olevan lähetystön raportti n:o 030.

Asiain hoitaja Yöntilä.

2/6-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Zagrebi ssa 2 p:nä kesä kuuta 1944.

25/253 Sal 44

8/6-44	No -	Liik -
5	C39	

Asia: Tilanteesta Balkanilla.

Otsikkoasiasta keskustelin eilen tšekäläisen ulkoministeriön poliittisen osaston päällikön ja Saksan Kroatiassa olevan valtuutetun kenraalin kanssa.

Tri Rieger huomautti aluksi, että Kroatiassa kaikki olisi hyvin, ellei täällä olisi niin tiheitä ilmapommituksia. Viime aikoina on monia pieniä kaupunkeja pommitettu maan tasalle ja maanteilläkin liikkuvia ihmisiä on konekiväreillä ammuttu.

Partisaaneilla ei ole enää hallussaan edes kymmenettä osaa siitä alueesta, jossa he Bačoglion valtaantullessa isännöivät. He ovat kärsineet raskaita tappioita ja Titokin on liioitellussa lehtihaastattelussaan myöntänyt menettäneensä 300.000 miestä, jotka hänellä alussa kuuluu olleen, 100.000 kaatuneina. 31.5% saksalaiset vangitsivat kaksi Titon luona ollutta valokuvaajaa ja sanomalehtimies John Talbot'in, joka on tullut tunnetuksi Titon päämajasta lähettämistään tiedoituksista. Heidän vangitsemisestaan on myös Lontoon kroaattikielinen radiolähetyt ilmoittanut. Sitä mukaa kuin partisaanien asema huomonee, se paranee heidän yhä yltävässä propagaandassaan. Tästäkin tarkoituksessa Tito aikoo lähettää diplomaattisen edustajan Ruotsiin, Turkkiin ja muihin puolueettomiin maihin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tähän asti ei ole huomattu merkkejä siitä, että anglosaksit olisivat Italian itärannikolla ryhdyneet suurempiin valmistuksiin maihinnousun varalta Balkanille. Mitä Egyptissä ehkä suunnitellaan, siitä ei täällä ole tietoa. Sotilastaholla ollaan sitä mieltä, ettei maihinnousua Kroatian alueelle, mikäli sitä ajatellaan, voi odottaa ennenkuin liittoutuneet ovat saaneet haltuunsa Italian Adriaan meren parhaimman satamakaupungin, Anconan. Lastrovan ja Lissan /Vis/ saaret, jotka ovat anglosaksien tai partisaanien hallussa, eivät ole soveliaita maihinnousun tukikohdaksi. Saksalaiset ovat sitä paitsi niitä pahasti pommittaneet.

Tri Rieger piti Englannin ja Venäjän erinimisten kannattajien taistelua Balkanilla kälänneen maailmansodan alkusoihtona - siinä tapauksessa, että liittoutuneet voittavat nykyisen sodan.

Kenraali arveli venäläisten valmistavan suurhyökkäystä Romaniaan Ploestia vastaan ja Bulgariaan. Näiden sotatoimien kehitys ei voine jättää Turkkiä välinpitämättömäksi, vaan sen on ehkä pakko tehdä ratkaisu suuntaan tai toiseen. Turkki haluaa tosin pysytellä sodan ulkopuolella, mutta Englanti sitä kovasti puristaa saadakseen lentotukikohtia ja oikeuden käyttää sen satamia.

Tito oli äskettäin lähettänyt kaksi parasta divisioonaa valloittamaan Belgradin ja Niš'in laaksoa saadakseen jalansijaa Serbiassakin. Nämä divisioonat kärsivät kuitenkin mursertavan tappion. Niitä vastassa taisteli Nedić'in miehiä, saksalaisia SS-joukkoja, bulgarialaisia ja ns. valkovenäläisiä joukkoja. Samanaikaisesti liittoutuneet pommittivat järeästi Belgradia ja sen esikaupunkeja.

Kroatit samoinkuin muut Balkanin kansat luovivat Englannin, Venäjän ja Saksan etujen välillä eivätkä osaa määrätä oikeata suuntaa.

Kenraali, joka edellisenä päivänä oli palannut Wienistä, kertoi viimeisten pommitusten vaurioittaneen kaupungin vesilaitosta ja siellä vallitsevan vesipulan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Asiainhoitaja Yönlä.

3/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 164/79.

Zagrebissa 3 p:nä kesäkuuta 1944

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
26/253 Sal	44	
8/6-44	No -	Liite -
5	C29	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 31.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 31, jonka otsikkona on:

"Keskustelu Kroatian ulkoministerin kanssa".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . U L K O A S I A I N M I N I S T E R I Ö N Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Zagrebissa 3 p:nä kesäkuuta 1944

26/253 Sal 44

8/6-44

No -

Linn -

Asia: Keskustelu Kroatian ulko-
ministerin kanssa.

OLUOTE

ASIA

5 C39

Ensimmäinen audienssini Kroatian uuden ulkoministerin Mehmed Alajbegović'in luona oli lyhyt, sillä hän otti silloin vastaan kaikkien lähetystöjen päälliköt samana päivänä. Ministeri esitti siinä tavanmukaisia kohteliaisuuksia korostuen Kroatian Suomea kohtaan tuntemaa ihailua ja myötätuntoa. Tänään minulla oli tilaisuus pitempään keskusteluun hänen kanssaan, jota seuraavassa selostan.

Partisaanien keskuudessa vallitseva kriisi antaa aihetta suureen optimismiin. Se seikka, että kroatialaisten käsiin on joutunut osa Titon päämajaa ja siellä toiminut räväsuinen englantilainen lehtimies Talbot on joutunut seksalaisten vangiksi, on osoittanut mitä suurimmaksi bluffiksi Titon väitteen, että puolet Jugoslavian aluetta on muka hänen hallussaan.

Partisaaneja koskevan armahduksellain voimassaoloaikaa on ollut pakko pidentää, koska partisaanien taholta on ilmoitettu, että heidän keskuudessaan on vielä monia, jotka vain odottavat sopivaa tilaisuutta voidakseen karata. Partisaanit eivät enää saa uusia kannattajia, eivätkä voi myöskään mobilisoida uusia miehiä, sillä realistisesti ajattelevat talonpojat ovat kyllästyneet heidän ryöstöihinsä sekä huomanneet, että Kroatian valtiolta sitenkin voi antaa heille turvaa. He ovat niinkään oivaltaneet,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja liike ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mikä heidän kohtalonsa olisi, jos bolševismi täällä pää/sisi valtaan. Partisaanien vilkastuksen propagandan tarkoituksena on saada ennenkaikkea aseita, joista heillä on ollut kova puute, sillä Badoglion petoksen jälkeen kukaan ei ole niitä varsinaisesti heille toimittanut. Anglosaksien lentokoneista pudotetut pienet erät eivät merkitse mitään.

Kroatialaisten joukkojen taistelumoraali on suuresti parantunut senkin vuoksi, että he ovat voineet todeta toimintansa johtaneen tuloksiin. Siihen on myös myötävaikuttanut uusi, nuori ja joustava sotaministeri. Saksassa koulutetut kroattialaiset sotajoukot ovat jo monesti ehtineet täällä kunnostautua. Saksa ei tarvitse omassa maassaan kroattialaisia sotajoukkoja. / Asovan meren rannikolla toiminut kroattialainen meriväki on äskettäin myös kotiutettu ja täällä juhlaallisesti otettu vastaan. / Ministeri arveli, ettei itärintamalla ole enää kroatteja, huomauttaen tosin, ettei hän ollut asiasta aivan varma.

Englanti näyttää saaneen väärin tietoja Kroatian paikkakuntien tärkeystä, koska se on yhtenäin pommittanut tšekäläisiä pieniä liikennesolmukohtia, missä ei ole ollut sotajoukkoja - nehan ovat miltei aina liikkeellä. Pommitusten vaikutus väestöön on muuten ollut päinvastainen kuin mitä niillä on tarkoitettu.

Saksen ja Kroatian suhteesta ministeri lausui, että ne ovat jälleen hyvät ja ystävälliset. Edeltäjänsä eroamisen syyä hän pyrki bagatellisoimaan selittäen sen olleen vain muodollista laatua - hän käytti sanaa Formalität -, johon oli syyppä Berliinissä silloin toiminut v.a. asiainhoitaja - maaseudun tuomari, joka on lähetetty takaisin tuomiokuntaansa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 32.

Asiain hoitaja Yöntilä.

9/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 168/32.

Zagrebissa 9 p:nä kesäkuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

27/253 Sal. 44

16/6-44	No -	Liitt. -
RYHMÄ	CO. 78	ASIA
5	C 39	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportit n:ot

32 ja 33.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:ot 32 ja 33, joiden otsikkona ovat:

"Invasio ja Kroatia" ja "Tito".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 32.

Zagrebi ssa 9 p:nä kesä kuuta 1944.

Asia: Invasio ja Kroatia.

ULKOASIAINMIN Salainen.		
27/253 Sal 44		
16/6-44 No -	LIIK -	
KYHMÄ	GAUTE	ASIA
5	C39	

Kroatiassa ollaan tyytyväisiä siihen, että invasio on alkanut ja nimenomaan lännessä, koska sen katsotaan vähentävän liittoutuneiden Välimeren itäosaan kohdistunutta painostusta. Olihan erinäisillä tahoilla odotettu invasion tapahtuvan Balkanilla. Anglosaksien muutamia päiviä ennen invasiota Bračin saarelle suorittama maihinnousu oli pikemmin harhauttamismanööveri, jonka avulla samalla haluttiin tunnustella, kuinka vahva saksalaisten vastarinta on.

Invasion alkaessa poglavnik ilmoittoi saksalaisille lehtimiehille antamassaan haastattelussa Kroatian kansan suhtautumisen siihen. Huomautettuaan, että anglosaksit ovat tukeneet ryöstö-televiä bolševikkijoukkoja, jotka ovat hävittäneet kirkkoja ja kouluja jne., tri Pavelić katsoi Kroatian kansan käsittävän invasion siten, että sen luoma valtio aloitaa siltä ryöstää ja saattaa muiden kansojen alaisuuteen. Siksi Kroatian kansa on valmis asettamaan kaikki voimansa yhteiseen kamppailuun Saksan rinnalle, sillä se tietää taistelevansa vapautensa ja olemassaolonsa puolesta. Invasion onnistumisen hän sanoi merkitsevän Kroatian kansalle juutalais-bolševikkiherruutta.

x x

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kroatian ajankohtaisista ongelmista minulla oli eilen pitkähkö keskustelu tšekäläisen propagandaviraston päällikön, tri Bogdanin ja erään hallituksen jäsenen kanssa. Kuulin eräitä asioita ja näkökohtia, jotka ovat omansa antamaan lisävalaistusta tšekäläisen tilanteen ymmärtämiseksi.

Täällä tarvitaan vielä jonkin verran aikaa oman armeijan vahvistamiseksi. Ensi syksynä ollaan jo niin pitkällä, etteivät enää partisaanit ja četnikit muodosta valtiolle vaaraa. Pyritään siihen, että sodan päättyessä maassa on vahvan armeijan ohella sisäinen järjestys, jottei käy niin kuin viime maailmansodan lopussa, jolloin Itävallan armeijassa palvelleet kroatit heittivät aseensa ja vähälukuiset serbialaiset joukot saattoivat helposti ottaa vallan käsiinsä. Kroatian armeija käsittää nykyään 400.000 miestä, joilla arvellaan olevan merkitystä siinäkin tapauksessa, että anglosaksit tulevat maahan. Viime kutsuntaan oli saapunut jopa 100 % asevelvollisista kutsutuista. Maaseudulla ustašalaisten yhteistoiminta maaseutukilailaisten kanssa on hyvä. Jälkimmäiset ovat oivaltaneet, että ustašalaisten sotilasjärjestö on paras mahdollinen, jos Saksassa ja tšekäläisten saksalaisten keskuudessa defaultismi pääsee valtaan.

Kroatian taloudelliset olot paranevat ja maan tuotantovoima on suuri. Kaksi vuotta sitten täällä vallitsi pulapsykoosi, mutta nyt ei ole mitään varsinaista puutetta ja elintarviketilannekin on huomattavasti helpottunut. Viime maatalouspuken ajoista saakka Kroatian maanviljelijät ovat olleet suuresti velkaantuneita. Nykyään kenelläkään heistä ei ole enää velkoja. Siitä he tosin saavat kiittää inflatiota. Samasta syystä sivistyneistön ja etenkin palkannauttijain asema on huono. Mutta kun kaikilla on "maalaisserkkuja", he tulevat kuitenkin toimeen. Kun on havaittu, ettei heidän asemaansa enää voi parantaa palkankorotuksin, joka vie vain nopeampaan inflatiokemitykseen, on nyt suunnitteilla maksaa virkamiehille ja tehdastyöläisille osa palkasta elintarvikkeina ja muina välttämättöminä hyödykkeinä.

Kysymykseeni, onko Saksan lähettilään palattua odotettavissa pää-

ministerin vaihdosta ja muita muutoksia, joista on puhuttu, en saanut tyydyttävää vastausta, mutta sensijaan selitettiin Saksan ja Kroatian välisiä suhteita. Kroatit ovat katkeria sen johdosta, että saksalaiset ovat hävittäneet historiallisen Senj'in kaupungin, tyhjentäneet Glinan sekä surmanneet parhaat kroatit. Sinj'in uhrien lukumäärä on ainakin 1.500 henkeä. Ministeri Bulat kerää parhaillaan näiden uhrien nimiä ja luetteloi ne. Pidetään Saksalle itselleenkin vahingollisena sen yhteistoimintaa četnikkien kanssa, koska kroatialaisen väestön suuri enemmistö sen johdosta alkaa suhtautua saksalaisiin piddätyvästi.

Kroatian hallituksessa on niitä, jotka haluavat jyrkästi pitää kiinni kansallisesta kunniansta ja itsenäisyydestä, sekä niitä, jotka tahtovat saksalaisten kanssa neuvotella ja tehdä myönnytyksiä. Molempien ryhmien välillä syntyy usein erimielisyyksiä Saksan ja Kroatian etujen joutuessa vastakkain. Saksalla on Kroatiassa neljä eri edustusta: lähettiläs, valtuutettu kenraali, SS-järjestö ja Gestapo, jotka usein ajavat eri politiikkaa. Tähän asti läh. Kaschen vaikutusvalta on ollut suurin. SS-miesten taholta on kuitenkin lausuttu, että he 4 - 5 viikon kuluttua ottavat vallan käsiinsä. Näiden eri edustustojen toivomukset ja vaatimukset tuottavat Kroatian hallitukselle päänvaivaa. Kroateille ei ole mieluisaa ilmiantaa saksalaisille omia kansalaisiaan sen perusteella, että nämä ovat anglofiilejä. Saksalaiset ovat toivoneet, että Kroatian radiolähetyksissä esitettäisiin myös saksalaiset tiedot. Siihen on vastattu, että Saksalla on riittävästi omia lähetysasemia, mutta jos suostutaan, on Saksan uutisissa myös mainittava jotain Kroatiasta. Saksan taholta on huomautettu siitä, ettei Kroatian lehdistössä ja radiossa olisi liikaa puhuttava Kotorista, Fiumesta ja Zadarista, joilla alueilla nyt hallitsevat saksalaiset ja četnikit. Badoglion kaappauksen yhteydessä Saksan valtuutettu kenraali oli radiopuheessaan kehoittanut kroatteja ottamaan nämä alueet haltuunsa. Kroatit taas arvioivat pitämällänsä häilyä irredentastaan voivansa vastustaa vihollisen propagandaa, joka väittää ustašien myyneen nämä alueet Saksalle ja Italialle. Kroatit eivät käsitä Saksan propa-

gandan iskulausetta, että taistellaan Versaillesn sopimusta vastaan ja uuden järjestyksen puolesta; ennen nämä alueet kuuluivat Kroatialle, mutta nyt ne pitäisi siitä irroittaa. Kroatian hallituksen myöntöväisyyshmiehet ovat maassa yleensä vihattuja. Sisäministeri Lorković'istä on levitetty lentolehtisiä ja itse hän väittää häntä vastaan suunnitellun murhayrityksiäkin, joiden johdosta hän on toimeenpannut erinäisiä vangitsemisia.

Ent.ulkoministeri Perić ei suostunut ottamaan vastaan eläkettä joutuessaan Saksan painostuksesta eroamaan.

Vaikka kroatit arvostelevatkin saksalaisia, he oivaltavat kuitenkin, että heidän etunsa suurissa kysymyksissä käyvät yhteen Saksan etujen kanssa. Führeriä täällä erikoisesti kunnioitetaan. Häneen on erinäisissä riidanalaisissa asioissa vedottu ja hän on ne ratkaissut kroatialaisten hyväksi.

Tiedoittajani valittivat sitä, ettei Badoglio'n valtaantullessa saatu aikaan ustašien ja mačekilaisten yhteistä hallitusta. Poglavnik olisi tahtonut sellaisen muodostaa, mutta hän ei voinut siitä vapaasti päättää. Saksan taholta sanottiin silloin, että mačekilaiset ovat anglofiilejä. Yksi kolmasosa nykyisen hallituksen jäsenistä ovat mačekilaisia ja dissitentejä, joita heidän ent.puolueensa enemmän vihaa kuin ustašalaisia.

Muutoksia Kroatian hallituksessa on odotettavissa, mutta ne ovat riippuvaisia invasion kehityksestä.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Asiainhoitaja Yontila.

9/6-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö : K O A S I A I N M I N I S T E R I Ö N S a l a i n e n .
RAPORTTI n:o 33.

Zagrebi ssa 9 p:nä kesä kuuta 1944

Asia: Tito.

27/253 Sal. D. 19 44

NO	6-44	No -	Liitt. -
5		C39	ASIA

Kroatian viranomaisten ja saksalaisten taholta olen kuullut tarkempia yksityiskohtia aiemmin mainitsemastani, Titoa vastaan tehdystä yllätyshyökkäyksestä.

Tällä on kauan ollut vireillä suunnitelma pudottaa laskuvarjojääkäreitä Titon päämajaan ja ottaa vangiksi kuuluisia siäsiapäällikkö. Kun saksalaiset viime toukokuun lopulla olivat saaneet vihiä Titon oleskelusta Bosanski Petrovacissa, joka sijaitsee keskellä Zagrebista Splitiin olevalla linjalla, lähetettiin sinne eräänä aamuna kolme pataljoonaa laskuvarjojääkäreitä ja samalla kahdelta taholta motorisoituja joukkoja. Churchillin poika, majuri Randolph Churchill oleskeli silloin myös Titon päämajassa. Monet Titon henkikaartilaisista, jotka olivat vanhoja kommunisteja, saivat surmansa; samoin tuhottiin hänen etuvartiokoukansa. Arvellaan Titonkin haavoittuneen, vaikkakin hänen onnistui viime hetkessä livistää pakoon. Hyökkäykseen osallistuneen saksalaisen upseerin lausunnon mukaan saksalaiset olivat nähneet vuoristotiellä 7 muuliaasia käsittävän karavaanin, jonka mukana Tito ja majuri Churchill pakenivat metsään. Saksalaiset olisivat voineet ampua Titon, mutta samalla olisi saanut surmansa Churchillin j:r, jonka henki käskyssä oli määrätty säästettäväksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Partisaanien keskuudessa ilmenevä kriisi johtuu siitä, että heidän luonaan toimivilla englantilaisilla politikkoilla on ollut jonkin verran meneetystä tukiessaan demokraattisia aineksia. Stalin taas on siellä ajanut kansainrintamapolitiikkaa. Siksi kommunistien vaikutus ei enää ole niin suuri kuin aiemmin, etenkin kun suuri osa varsinaisia kommunisteja on kaatunut. Titokaan ei enää kuulu olevan yksinvaltiainen. Sotatoimista päättävät nykyään venäläiset ja englantilaiset ammattitupseerit. Partisaanit ovat taktikastaan eri mieltä. Toiset haluavat vain käydä sissisotaa ja häiritä liikenneyhteyksiä sekä harjoittaa propagandaa. Englannin pyrkimyksenä on saada partisaanit järjestetyksi vakinaiseksi armeijaksi, joka kykenee aiheuttamaan saksalaisille suuria tappioita ja sitomaan joukkoja.

Miltei koko Titon arkisto joutui saksalaisten käsiin. Sitä tutkitaan vielä, mutta on jo käynyt ilmi, että eräät kroatialaiset poliitikot ovat kompromittoituja, minkä johdosta joitakin vangitsemisiaakin on toimeenpantu.

Englantilaisten partisaaneille antama apu on ollut heikkoa ja puutteellista. Nämä ovat tänne kerrankin pudottaneet 400 kappaletta vasemman jalan saappaita; 50 univormusta 10 oli hyvää ja 40 kehnoa. Edelliset joutuivat tietenkin komissaareille, jotka myös ovat ottaneet haltuunsa ne vähäiset määrät säilykkeitä, joita tänne on toimitettu.

Kroatian viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että Englanti harjoittaa partisaanien keskuudessa kommunisminvastaista propagandaa. Siksi täällä ei myöskään uskota, että Englanti olisi myynyt Balkanin Moskovalle, kuten Saksan propaganda väittää.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Lagrebissa olevan lähetystön raportti no 34.

Asiainhoitaja Yönteliä

14/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 175/39.

Zagrebiassa 14 p:nä kesäkuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 28/253 Sad. 15 44		
23/6-44	No -	L.H. -
FINNIA	COPIE	ASIA
5	C 39	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti n:o 34.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 34, jonka otsikkona on:

"Hajatietoja".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ZAGREBI SSA OLEVA LÄHETYSTO Salainen.
RAPORTTI n:o 34.

Zagrebissa 14 p:nä kesä kuuta 1944.

Asia: Hajatietoja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 28/253 Sal. 15 44		
23/6-44	No -	LIHL -
RYHMÄ	COLORE	ASIA
5	C39	

Veröläisten offensiivista keskusteltaessa Bulgarian lähettiläs sanoi äskettäin olevansa vakuuttunut, että Soviet ei aio lännessä etnografisten rajojensa ulkopuolella taistella Englannin hyväksi. Käsitystään hän perusteli sillä, että kenraali Kutusov, joka Neuvostoliitossa on korotettu kansallissankariksi ja jonka ajatuksia myös kunnioitetaan, oli Napoleonin sotien aikana varoittanut keisari Aleksanteria yhtymästä Englannin sotaan Ranskaa vastaan.

Kroatian kommunistit. Sisäministeriltä saamani tietojen mukaan on Zagrebissa hiljattain vangittu tšekäläisen kommunistijärjestön johtajat - 14 henkeä -, jotka ovat olleet yhteydessä partisaanien kanssa. Heistä 30 % oli naisia. Kun Kremlin periaatteiden mukaan naisia ei yleensä käytetä tällaisissa johtoasemissa, viittaa heidän huomattava osuutensa täällä siihen, että miesten saanti on tuottanut vaikeuksia.

Kommunismia ihailu Englannissa. Saksan asainhoitaja kertoi kolmen turkkilaisen lääkärin jokin aika sitten käyneen Englannissa ja saaneen sen vaikutelman, että siellä bolševikkeja suuressi ihailaan. Erään elokuvan viikkokatsauksessa yleisö oli Churchill'ille osoittanut jonkin verran suosiota, mutta kun Sta-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.....
.....
.....
.....

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

linin kuva ilmestyi kankaalle, suosionosoitukset muodostuivat vallan myrskyisiksi. Tiedoittajani ihmetteli, onko Eurooppa menossa kommunismia kohtaan.

Secret Service. Zagrebin poliisin tutkimukset ovat johtaneet siihen, että Secret Service'llä on täällä ollut asiamiehiä, jotka täältä ovat välittäneet sotilastietoja Ljubljanaan /Lai-bach/. Nytkin tämä järjestö on saatu paljastetuksi ja todettu sen johtajana olleen erään leskirouva Tomić'in. Viisi henkilöä on vangittu, joista kolme 10.6 teloitettiin.

Invasio. Invasion tapahtuttua lännessä on tšekäläisessä diplomaattikunnassa jälleen alettu puhua Syyriaan kootuista liittoutuneiden suurista sotajoukoista, joiden arvellaan ennemmin tai myöhemmin muodostuvan vaaraksi Balkanille.

Hyvin tuntemani saksalainen, jonka kanssa luottamukselliseen sävyyn keskustelin, sanoi vakavissaan saksalaisten suunnittelevan maihinnousua Englantiin ja sen eteläosaa miehittämistä estääkseen länsi-Euroopassa olevien invasiojoukkojen jälkihuollon. Nämä sotatoimet tulevat tosin vaatimaan valtavia uhreja ja muuttamaan sodan vieläkin verisemmäksi, mutta ne ovat välttämättömiä. Relata refero.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 35.

Asiainhoitaja Yöntilä.

23/6-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 180/92.

Zagrebissa 23 p:nä kesäkuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

29/253 S.A. 44

30/6-44	N ^o -	LIIK -
KYPIÄ	CS:78	ASIA
5	C39	

Ulkoasiainministeriölle.

Helsingissä.

Raportti n:o 35.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kapaleena raporttinsa n:o 35, jonka otsikkona on: "Eräitä havaintoja".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Zagrebi ssa 23 p:nä kesäkuuta 1944

Asia: Eräitä havaintoja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
29/253 Sal 44		
20/6-44	No -	Liik -
RYHMÄ	CSA 78	ASIA
5 C39		

T.k. 16 p:nä kävin sotaministeri Vokić'in vierassa Sarajevossa. Bentham-lentokoneesta näimme matkan varrella mm. kolme päivää aikaisemmin pommitetun ~~Etan~~ Sisakin sokeritehtaan raunioiden vielä savuavan sekä muitakin pommituksen jälkiä. Sarajevossa, joka on 350 kilometrin päässä Zagrebissa, pommitusvauriot olivat vähäiset. Kaupunki satoine moskeijoineen teki täysin itämaisen vaikutuksen. Kadulla kulkiessaan naisilla oli huntukavojen verhona ja miesten päähineenä oli enimmäkseen fetsi. Postimestarikin oli muhamettilainen. Tämä kertoi kaupungin olevan eristetyt lähimmästä ympäristöstään ja elintarvikehuollon tapahtuvan yksinomaan jokitietä. Myymälöissä ja Sarajevon kuuluisassa basaarissa näki runsaasti valkoista vehnäleipää ja muita elintarvikkeita, mutta hinnat olivat kalliit. Leivän hinta oli 400 kunaa kilo. Etelämpänä Dalmatiassa elintarviketilanne sen sijaan kuuluu olevan erittäin huono, koska englantilaiset pommikoneet alinomaan häiritsevät sinne tapahtuvaa kuljetusta. Sain sen vaikutelman, että Kroatian muhamettilaiset sekä nuoret että vanhat ovat tyytymättömiä nykyiseen tilaansa ja tavoittelevat autonomiaa.

Min. Vokić lausui Titon propagandasta, että 90 % siitä on vapaasti keksittyä. Hän valitti, ettei Kroatian armeijalla ole kuin muutamia lentokoneita, vaikka sillä on 800 koulutettua len-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustukseen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

täjä. Sarajevon lentokentällä oli sekä tullessamme että lähtiessämme kroatialainen ja saksalainen kunniavartiosto sekä paljon korkeita sotilashenkilöitä. Sotaväkeä näkyi olleen runsaasti vähän joka puolella. Ministerin kanssa oli valitettavasti vaikeata päästä syvempään keskusteluun, koska hän vieraista kielistä puhuu vain heikosti saksaa.

Wienin ja Zagrebin rautatieyhteys on tällä viikolla muutamia päiviä ollut katkaistuna, sillä partisaanien on onnistunut räjäyttää eräs tunneli.

Kroatian hallituksessa on parhaillaan valmisteilla suunnitelma, joka kaikista päätään on edistävää täkäläistä inflatiokehitystä. Tarkoituksena on, että yksityisessä liikkeessä palvelevien alin tuntipalkka määrätään 100 kunaksi, mikä merkitsee 20.000 kunan kuukausipalkkaa. Lisäksi on liikkeenharjoittajien maksettava todennäköisesti 3 kuukauden ylimääräinen palkka. Hintaindeksin pohjaksi aiotaan ottaa 1/10 1939 vallinneet hintasuhteet. Kun tämä indeksi, jossa otetaan huomioon myös vapaan kaupan hinnat on vahvistettu, muodostuu pienpalkkaisten palkka 20-kertaiseksi ja suurempipalkkaisten 8-10 -kertaiseksi. Esim. pankinjohtaja, jonka nykyinen kuukausipalkka ilman tantieimiä on 24.000 kunaa, tulee saamaan noin 70.000 kunaa eli yhden napoleondoorin nykyisen vasta-arvon. Viimeksimainitun arvellaan uuden palkankorotuksen johdosta, joka todennäköisesti on myös koskeva valtionvirkamiehiä, nousevan ^{100,000} (sata-tuhatta) kunaan. Kroatian liikkeessä oleva setelistö on sodan aikana kohonnut 7,5 miljardista 63 miljardiin kunaan.

Asiainhoitaja *A. Yöntilä*
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 36.

Asiainhoitaja Yöntilä.

6/7.44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 193/103.

Zagrebiassa 7 p:nä heinäkuuta 1944.

ULKOASIAINM.

31/254 Sal 44

15/2-44

KYHMA

LOUN

KISA

5

C39

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportit n:o 36

ja 37.

Lähetystö kunnioittavasti cheistaa 6 kap-
paleena raporttinsa n:ot 36 ja 37, joiden otsik-
kona on:

"Hajatietoja" ja "Orim".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . U L K O A S I A I N N E . Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Zagrebi ssa 6 p:nä heinäkuuta 1944.

Asia: Hajatietoja.

31	254	Sal	44
15/7-44			
KYHMA			
5	C39		

Min.v.Ribbentropin Helsingin-vierailus on Kroatian lehdistö käsitellyt johtavalla paikalla ja leimannut sen Saksan ja Suomen solidaarisuuden uudeksi ilmaukseksi. Nova Hrvatska arveli Suomella nyt olevan tilaisuus havaita, että v.Ribbentropin maaliskuussa Radorin toimistolle antama tunnettu julkilausuma siitä, että Saksa myötä- ja vastoinkäymisissä on auttava liittolaisiaan, ei ole tyhjää puhetta. Siksi Suomi tietoisena vahvistuksesta Saksan tuesta on vielä päättäväisemmin käyvä taistelua Euroopan yhteistä vihollista vastaan, lehti huomautti.

Pääministeri Linkomiehen viimeiseen radiopuheeseen on täällä niinkään kiinnitetty suurta huomiota. Allekirjoittaneelle on sekä saksalaisten että kroaattien taholta ilmituotu myötätuntoa ja ihailua Suomen omaksuman asenteen johdosta.

Invasio. Saksan lähetystöneuvos lausui minulle käsityksensä, että Saksa aikoo pommittaa invasioaluetta dynamiittimeteoreilla niinpian kuin siellä ei ole enää omia joukkoja. Pääinvasiota oli odotettu Le Havren tienoilla, mutta se lienee rauennut etelä-Englannin pommituksen vaikutuksesta.

Kenraali Dietlin seuraaja. Täällä on puhuttu siitä, että Zagrebin kevättalvella komennettu kenraali Ringell /Kreetan valloittaja/, siis

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.

tyisi Suomeen. Eräillä kutsuilla keskustellessani läh. Kaschen ja ulko-
ministeri Alajbegovićin kanssa asia tuli puheeksi, jolloin edellinen
ilmoitti Balkanin panssarijoukkojen komentajan, kenraalieversti Rendu-
lićin määrätyn Suomeen. Toinen puhuteltavistani väitti Rendulićin ole-
van 50-%:sti ~~olevan~~ kroaatti ja toinen vain 25%:sti. Alkuperästään huo-
limatta kenraali on täällä ajanut enemmän serbialaista kuin kroateil-
le suopeata politiikkaa. Hän on myös ollut läh. Kaschen toiminnan ar-
vostelija ja siihen kohdistuvan opposition henkinen johtaja, kuten min.
Lorković minulle lausui. Rendulić on tarmokas ja itsetietoinen kenraa-
li, jonka ^{kanssa/} kuuluu olevan vaikeata tulla toimeen, sekä teoreettisena
strateeginakin tunnettu. On ilmeistä, että tšekäläiset ovat tyytyväisiä
hänen siirtoonsa.

Keskustelu min. Lorkovićin kanssa. Eräillä päivällisillä 5.7. min. Lorko-
vić vahvisti tiedon, että Jugoslavian pakolaishallituksen päämies Šuba-
šić viime kesäkuun puolivälissä oli käynyt neuvotteluja Titon kanssa
Vis'in saarella. Jo ennen tuota tapaamista oli Titon luona ollut ve-
näläinen sotilasvaltuuskunta lähtenyt Moskovaan syistä, joita täällä ei
tarkemmin tunneta, mutta palanneen sieltä takaisin. Saadakseen kipeästi
tarvitsemiaan aseita, varusteita ja elintarvikkeita, joita englantilaiset
näiden neuvottelujen jälkeen myös runsaammin ovat tänne toimittaneet,
Titon oli pakko tehdä joukon myönnytyksiä. Partisaanien on nyt käy-
tettävä Jugoslavian armeijan lippua ja virkapukuja sekä sotilaallises-
ti eikä kommunistiseen tapaan tervehdittävä jne. Nämä myönnytykset
ovat kuitenkin herättäneet tyytymättömyyttä Titon kommunistisissa kan-
nattajissa.

Viime tammikuusta lähtien, jolloin partisaanit tekivät hyök-
kähksen Banja Lukaan, ei ainoakaan heidän hyökkäyksistään ole johtanut
tuloksiin. Sillävälin on Kroatian armeija päivästä päivään vahvistunut.
Kroatian sotilaspoliittinen tilanne on viime aikoina ollut suurinpiir-
tein ennallaan. Ministeri tuntui olevan huolissaan siitä, mitä täällä
on tapahtuva, kun liittoutuneet ovat valloittaneet Anconan kaupungin,
joka on tunnin lentomatkan päässä Triestistä ja Zagrebista.

Mainituilla päivällisillä oli läsnä muitakin hallituksen jäseniä, joihin venäläisten huomattava eteneminen itärintaman keskiloikkolla oli tehnyt syvän vaikutuksen. Min.Lorković sanoi Suomen asenteen rohkaisseen häntä ja antaneen hänelle jälleen toivoa sodan onnellisesta päättymisestä.

Wienin-Zagrebin rautatielinja on ollut jonkin aikaa kokonaan tai osaksi keskeytettynä sen johdosta, että partisaanit ovat räjähdyttäneet Marburgista etelään olevan tunnelin ja rautatietä 7 kilometrin matkalla kolmesta kohdasta; eräästä kohdasta kiskotkin on heitetty jokeen. Matkustajien on ollut pakko useampaan kertaan vaihtaa junaa ja aluksi kulkea jalan 7 kilometriä. Samoihin aikoihin, jolloin tuo rautatie joutui epäkuntoon, voitiin jälleen avata liikenteelle Zagreb-Varazdinin rautatie; suoraa yhteyttä Budapestiin ei kuitenkaan vielä saatu aikaan, sillä Kroatian ja Unkarin rajalla oleva Koprivnican rautatiesiltakin on tuhottu.

Kroatian sotatilastoja kesäkuulta. Taistelukentiltä löydettiin 7.016 kaatunutta partisaania, 748 haavoittunutta; vangiksi otettiin 1.030 partisaania ja 116 antautui. Näihin lukuihin eivät sisälly partisaanien Dervarin luona kärsimät tappiot, jossa he menettivät 6.000 miestä, joista 3.000 kaatuneina.

Kroatian armeijan tappiot vastaavana aikana olivat: 311 kaatunutta, 735 haavoittunutta ja 231 kadonnutta ja vangiksi joutunutta.

Vihollisen terrorihyökkäyksien uhriksi joutui kesäkuussa 1.615 siviilihenkilöä, joista 710 sai surmansa. 36 angloamerikkalaista lentokonetta ammuttiin alas ja 59 näiden lentokoneitten miehistöön kuuluvaa lentäjää joutui vangiksi.

Asiainhoitaja

A. Yntilä
A. Yntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Lagrebissa olevan lähetystön raportti: n:o 37.

Ainainhoitoja Yöntilä.

7/7-44.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . I K O A S I A I N E Salainen.
RAPORTTI n:o 37.

Zagrebissä 7 p:nä heinäkuuta 1944.

Asia: Orim.

31/254 Sal	44
15/7-44	-
5	C39

Bulgarian lähettiläs esitti minulle eräänä päivänä kävelyllä ollessani Makedonian sisäisen vallankumouksellisen järjestön, Orimin johtajan, Ivan Mihalov'in, jonka päästä Jugoslavian hallitus aikoinaan oli luvannut 2 milj. dinaria, sekä hänen vaimonsa, jonka ansioluettelossa on myös poliittinen murha.

Mihalovit asuvat nykyään Zagrebissa poglavnikin suojeluksessa. Keakustelustani Ivan M:n kanssa jäi mieleeni varsinkin hänen esittämänsä käsitys Balkanin kansojen suhtautumisesta Kaakois-Euroopan suurvaltapolitiikkaan: Saksaan, Englannin ja Venäjän kilpaillessa vaikutusvallasta Balkanilla tämän kansojen myötätunto on ehdottomasti viimeksi mainitun puolella; mutta ne kuvittelevat bolševismin olevan saman kuin tsaari-Venäjän.

Läh.Mečkarov kertoi minulle myöhemmin Orim-järjestöstä, joka jatkuvasti toimii, ja sen johtajan suhteesta poglavnikiin seuraavaa:

Järjestö perustettiin 50 vuotta sitten taistelemaan Turkin valtaa vastaan Traakiassa ja Makedoniassa. Sen nimi olikin aluksi Traco-Makedonia. Viime vuosikymmenellä se on tullut tunnetuksi Orim-nimisenä. Se on järjestänyt vallankumouksia ja käyttänyt apunaan kansan lietsomisessa kapinoinhin omia četnikijouk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kojaan Kreikassa, Serbiassa ja Makedoniassa. Marseillesin attentaatin jälkeen v.1934, jonka järjestivät Ivan Mihailov ja nykyinen pöglavnik Ante Pavelić, Orim-järjestö kiellettiin Bulgariassa. Tämän päätöksen olivat saaneet aikaan ne bulgarialaiset politikot, jotka siihen aikaan pyrkivät sovintoon Jugoslavian kanssa.

V.1927 käytiin oikeutta vallankumouksellisia makedonialaisia ylioppilaita vastaan, jotka olivat ajaneet Makedonian liittämistä Bulgariaan. Ainoa mies, joka silloin suostui rupeamaan heidän puolustusasianajajakseen oli Ante Pavelić. Siitä oli seurauksena, että Orim teki ustašajärjestön kanssa sopimuksen, joka sittemmin johti Marseillesin attentaattiin. Mihailov pakeni Turkkiin, jossa oli 5 vuotta vangittuna, kunnes eräässä rahtialuksessa pääsi livistämään Gdyniaan. Nykyisen sodan alussa hän oli sitten jonkin aikaa Puolassa, josta hänen onnistui pelastautua Budapestiin. ~~Kun~~ Kun Pavelić v.1941 tuli Kroatian pöglavnikiksi, hänen henkilökohtainen ystävänsä Mihailov'kin siirtyi tänne. Bulgariaan hän ei voi palata, koska hän ei ole vielä kokonaan armahdettu. Täällä hän toimii pöglavnikin henkilökohtaisena neuvonantajana kroattien ja serbien välisessä taistelussa. Bulgariassa Orim-järjestön toiminta kohdistuu mm. kommunismin vastustamiseen. Mihailovin rouvana on se nuori nainen, joka v.1925 Wienin Burg-teatterissa ampui kommunistiin kallistuvan makedonialaisen Panitsen, koska tämä oli ryhtynyt toimimaan Orim-järjestöä vastaan.

Lähettiläs arveli, ettei voi tietää, mitä suunnitelmia Orimilla nykyään on. Se tiedetään, että järjestö ottaa osaa taisteluun kommunisteja ja serbejä vastaan ja että sen sopimus ustašajärjestön kanssa edelleen jatkuu.

Balkanin valtojen politiikassahan enemmän tai vähemmän salaiset järjestöt, kuten "Musta käsi" ja "Valkoinen käsi" Serbiassa, ovat monesti näyttelleet huomattavaa osaa. Niihin on luettava myös Orim-järjestö.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 38.

Asiainhoitaja Yöntilä.

13/7-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Zagrebyssä 14 p:nä heinäkuuta 1944.

N:o 200/105.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 33 254 Sal 19 44		
21/7-44 - L.H. -		
RYHMÄ	LAUKE	ASIA
	5	C39

Ulkoasiainministeriölle

H e l s i n g i s s ä .

Reportti n:o 38.

Lähetystö kunnioittavasti oheistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 38, jonka otsikkona on:

"Jugoslavian uusi pakolais-hallitus."

Asiainhoitaja:

A. Yöntilä
A. Yöntilä

ZAGREBI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Zagrebissa 13 p:nä heinäkuuta 1944.

33 254 Sal 44

21/7-44

Asia: Jugoslavian uusi
pakolaishallitus.

5 C39

Kroatian virallisissa piireissä katsotaan Englannin sota-
politiikan opportunitietin saavuttaneen huippunsa, kun on yritet-
ty sovittaa yhteen Lontoon palveluksessa oleva kuningas Pietari-
nin edustama suurserbialaisuus ja bolševismin käytyri Tito, jon-
ka päämääränä on brittiläisen imperialismin syrjäyttäminen Bal-
kanilta. Lontoon täällä aluksi tuki Draža Mihailović'ia, mutta
kun tämä četnikkejään säästökseen ei taistellut saksalaisia, vaan
aseettomia kroattialaisia maanviljelijöitä vastaan, hän sai väisty-
ä Titon tieltä.

Englannin tässä suhteessa kuningas Pietariin harjoitta-
masta painostuksesta "Hrvatksi Narod" kirjoitti askettäin viita-
ten englantilaisiin virallisiin lähteisiin mm. seuraavaa: Pietari
Karadjordjević luopui tähänastisesta hallituksestaan, koska se ei
miellyttänyt partisaaneja. Sitten hän uskoi uuden hallituksen muo-
dostamisen tri Ivan Šubašićille. Tämän oli kuitenkin ensin saa-
tava aikaan sopimus Titon kanssa. Sitä koskevista neuvotteluista
on julkaistu neljä kohtaa: 1/ Tito tunnustaa Pietari K:n yli-
herruuden ja sodan päätyttyä kansa päättää hallitusmuodosta. 2/
Četnikkien ja partisaanien väliset propagandahyökkäykset lopete-
taan. 3/ Četnikkien ja partisaanien sotilaallinen toiminta yhden-
mukaistetaan. 4/ Muodostetaan kaikkia "isänmaallisia" ryhmiä e-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

dustava hallitus.

Kroatian lehdistön mielestä tämä sopimus merkitsee serbialaiseltakin kannalta katsottuna Suur-Serbian aatteen pettämistä ja kommunistiselta kannalta huomattavaa myönnytystä Lontoolle. Saksalaiselta taholta saatujen tietojen mukaan Pietari K. oli halunnut rajoittaa partisaaniedustuksen hallituksessa kahteen jäseneseen. Tämän ehdon nämä olivatkin hyväksyneet, mutta samalla vaatineet hallituksen jäsenten supistamista kuuteen.

Tälle pohjalle muodostetun hallituksen kokoonpano lienee Suomenkin lehdissä julkaistu. Takäläisissä lehtikommentaareissa on kiinnitetty huomiota siihen, että tällaisen hallituskokoomuksen johtoon on pantu eiserbi, ilmeisesti siksi, että serbialaiset monarkistit etukäteen voisivat vyöryttää vastuun toisten niskoilte, kuten he kriittisessä vaiheessa ennenkin ovat tehneet.

Ankaran radio tiedoitti 11.7.: Tri Šubašić matkustaa uudelleen Jugoslaviaan neuvotellakseen marsalkka Titon ja muiden poliittisten ja sotilaallisten johtajien kanssa. Samalla hän on asettuva yhteyteen serbien edustajien kanssa halventääkseen näiden keakuudessa valitsevan harhakäsityksen kroatian johtaman hallituksen serbianvastaisesta politiikasta. Jugoslavian vapautetuilta alueilta otetaan hallitukseen vielä kaksi serbiä, joten siinä on oleva kahden kroatian ja kahden slovenin vastapainoksi neljä serbiä.

Läh. Kasche lausui minulle samana päivänä käsityksensä, että Tito ja Šubašić ovat kohdanneet toisensa Italiassa, josta edellinen ei ole vielä palannut. On olemassa seikkoja, jotka viittaavat siihen, että Titolle olisi jotain tapahtunut. Hänen päämajassaan vallitsee suuria erimielisyyksiä ja ollaan tyytymättömiä Šubašić'iin.

Ulkoministeriön poliittisen osaston päälliköltä kysyin, mitä perää voi olla täällä levitetystä huhusta siitä, että englantilaiset muka ovat kavaltaneet Titon saksalaisille. Min. Rieger arveli huhun johtuneen siitä, että Titon luona ollut englantilainen lehtimies Talbot oli partisaanien päämajan vuoriätöluolasta antanut liian yksi-

tyiskohtaisen kuvauksen, jonka perusteella saksalaiset laskuvarjoin saattoivat tehdä sinne yllätyshyökkäyksen. Šubašić'iin Kroatian hallitus suhtautuu luonnollisesti täysin kielteisesti, koska hänen ohjelmassaan ei puhuta mitään itsenäisestä Kroatiasta. Hallituksen kantaa tarkemmin perusteltuna ilmenee propagandapäällykkö Bogdanin julkaisemasta artikkelista, jossa mm. sanotaan:

"Meidän asenteemme ns. kroatialaisiin emigrantteihin nähden on selvä. Sen määritteli poglavnik kerta kaikkisesti lausueessaan Kroatian Šaborin edessä, että niiden, jotka ulkomailta leikkivät hallitusta, käy huonosti, ja niiden vielä huonommin, jotka osallistuvat serbialaiseen hallitukseen. Kroatian kansa on selvittänyt välinä suurserbialaisen jugoslavialaisuuden kanssa ja jos joku kroatialaisten luopioiden joukosta, jotka kutsuvat itseään emigrantteiksi, on tyytymätön Kroatian oloihin, jos häntä ei miellytä poliittinen asenteemme tai saksalaiset liittolaisemme ja jos hänen mihin hintaan hyvänsä on leikkittävä hallitusta, silloin hän voi muodostaa kroatialaisen hallituksen, joka ehkä edustaisi muita poliittisia periaatteita kuin ustašaliike, mutta joka kuitenkin maksuisi lähtökohdaksi Kroatian valtion ja tätä varten hakisi apua hänelle niin rakkailta demokraattisilta valtiomiehiltään.

Tämä on edelleenkin kantamme. Viime pitää miehiä, jotka eivät ole kansamme samaa mieltä hallitusmuodosta, kroatialaisina patriotteina ehdolla, että he edustavat Kroatian valtion riippumattomuuden ja kokemattomuuden kantaa koko kansallisella ja historiallisella alueellamme. Se, joka ei ole tällä kannalla tai jopa tukee vihollisiamme, häntä kohdatkoon Kroatian kansan ylenkatse. Nämä totuudet saavat vahvistuksensa tuhansista kroatialaisista haudoista, koko kansalta, joka ei ilmaise tahtoaan paraadeilla ja vaalilipuilla, vaan tietoisella, uhrivalmiilla taistelulla.

Ei mikään olisi yksinkertaisempaa kuin että Atlantik Chartan palvojat Lontoossa esittäisivät vaatimuksen siitä, että Kroatian kansalle myönnettäisiin oikeus omaan valtioonsa ja heti paikalla. Jos se olisi totta, mitä Moskovassa ja Lontoossa sikkäläisten hallitusten suunnattomasta pienten kansojen vapaudenrakkaudesta ja erikoisesti Kroatiaan nähden, puhutaan, silloinhan olisi ainakin voitu saada siinä se, että Lontoo ja Moskova edes paperilla tekisivät saman, minä de facto ja de jure Saksa ja sen mukana monet muut valtiot jo kolme vuotta sitten tekivät. Sen sijaan, että Moskovassa, Lontoossa ja Washingtonissa puhuttaisiin Kroatian kansasta ja valtiosta, puhutaan siellä keskeytymättä "Jugoslaviasta", "Jugoslavian kansasta", serbialaisesta Karadjordjević'in dynastiasta, "vapaasta kommunistisesta Jugoslaviasta" jne.

Sen perusteella Kroatian kansa tietäkin, kuka on sen ystävä ja liittolainen ja kuka ei. Kun sen sijaan Suur-Saksan valtakunta ja muut liittolaisemme auttavat meitä valtion pystyttämässä ja yhdessä Kroatian kansan kanssa vuodattavat vertaan sekä tukevat meidän oikeutettua taisteluamme, eivät Lontoo, Moskova ja Washington tunnusta edes paperilla Kroatian kansan oikeutta omaan valtioonsa. Tältä taholta ei Kroatian kansalla ole siis mitään odotettavana.

Kroatian kansa on vakuuttunut siitä, että kaikkien kroattien velvollisuus on taistella suurserbialaisia vehkeilyjä vastaan ja pitää kiinni Kroatian perusvaatimuksesta, että meille myönnettäisiin oikeus omaan valtioonsa.

Mitä tekevät sitten ns. kroatialaiset emigrantit? Tämän tästä sukeltautuu esiin Pietari Karadjordjević'in "jugoslavialaisia" hallituksia oletettuine kroatialaisine edustajineen ja niissä esiintyy jopa kommunisteja ja täten hyväksytään ei vain Kroatian kansaan suurserbialaisten četnikkien taholta tehdyt rikokset, vaan vieläpä kom-

munististen partisaanien suorittamat verityöt. Lisäksi partisaanipropaganda yrittää Lontoon radion välityksellä uskotella Kroatian kansalle, että näin on hyvä ja ettei se tarvitse Kroatian valtiota ja että tämä Zrinski, Starčevićin, Kvaternikin ja Radićin vaatimus, jonka hyväksi tuhannet kroatit uhrasivat elämänsä, on saksalaisten ja näiden ustašakäskyalaisten keksimä.

Puhuttaessa Kroatian valtion suvereeniteetistä "federatiivisen ja demokraattisen Jugoslavian" puitteissa, ei oteta huomioon, että "Kroatian valtio oli myös jo ennen ustašeja olemassa", kun tällöin kuitenkin voidaan vain tarkoittaa entistä Jugoslaviaa, puhuu tämä asiaintila selvää kieltä siitä, minkäläinen tulisi olemaan tulevaisuudessa Kroatian valtio ilman ustašeja."

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 39

Asiainhoitaja Yöntilä

20/7-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 209/109.

Zagrebissa 20 p:nä heinäkuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
34/254 Sal	44	
28/7-44	No -	Liik -
5	C39	ASIA

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Reportit n:ot 39 ja

40.

Lähetystö kunnioittavasti Ministeriölle oheistaa
6 kappaleena raporttinsa n:ot 39 ja 40, joiden ot-
sikkona ovat:

"Kroatialainen propagandaskandaali" ja

"Hajatietoja".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ZAGREBESSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMIN

Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

34 254 Sal 44

Zagrebissa 20 p:nä heinäkuuta 1944.

28/7-44 No -

Asia: Kroatialainen propagandasandaali.

RYHMÄ	CSWTS	ASIA
	5	C39

Viime vuoden alussa Kroatian ulkoministeriö päätti Sveitsissä julkaista propagandakirjan, jossa oli tarkoitus osoittaa, että Dalmatia kuuluu Kroatialle eikä Italialle. Sitä varten lähetettiin Sveitsiin ministeriön jaostopäällikkö, tri Pero Digović mukanaan rahaa ja laaja virallinen aineisto. Perille tultuaan Digović kuitenkin siirtyi barrikadin toiselle puolelle, mutta rupesi silti valmistamaan kirjaa, vaikkakin omalla tavallaan.

”Askettiin kirja ilmestyikin painosta Lausannessa ”La Dalmatie et les problèmes de l’Adriatique”-nimisenä 570 sivun kokoisena. Kroatian kuuluisin kuvanveistäjä Ivan Mestrovic, jota pidetään jugoslavinä ja anglofiilinä, on siihen kirjoittanut esipuheen. Kirja perustuu pääasiallisesti Kroatian viralliseen aineistoon, mutta lisäksi siinä kirpeästi arvostellaan poglavnikin johdosta, että tämä oli luovuttanut Dalmatian Mussolinille. Tekijä ei tietenkään kiinnitä huomiota silloin vallinneisiin poliittisiin oloihin ja jättää myös mainitsematta, että tavallaan poglavnikin ansiosta Dalmatia sittemmin jälleen liitettiin Kroatiaan. Kysymyksessä oleva kohta kuuluu seuraavasti: ”Le 18 mai 1941 fut le jour le plus tragique et le plus funeste de notre histoire. Ce jour-là, il s’est trouvé un Croate qui

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedotuksien.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksien.

a pu apposer sa signature, et qui a cédé le berceau de notre passé national, le coeur de notre nation et de l'avenir de la Croatie".

Kirja sinänsä ei ole enää ajankohtainen, koska Italia, jota vastaan se varsinaisesti on tähdätty, on poissa pelistä. Siksi ei täällä myöskään katsota Dalmatiankaan enää olevan vaarassa. Niinpä muudan Kroatian hallituksen jäsen lausuikin minulle äskettäin, että Dalmatia jää Kroatialle, voittipa sodan Saksa tai vastapuoli.

Tuon tuosta olen kuullut kerrottavan, että kroatit ylläpitävät yhteyksiä liittoutuneisiin edellä mainitun, Sveitsissä nykyään asuvan Mestrovicin välityksellä. 14.7. matkusti sinne eräs tšekäläisen ulkoministeriön virkamies, jonka matkan väitetään olevan yhteydessä näiden arvelujen kanssa. Vaikken ole voinut saada vahvistusta näille kuulemilleni, en ole silti malttanut olla niistä tiedoittamatta.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Aivainhoitaja Yöntilä.

20/7-44.

ZAGREBI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Zagrebissa 20 p:nä heinä kuuta 1944.

Asia: Hajatietoja.

34/254 Sal. 44
28/7-44 No -
5 C39

Kun Espanjan kansallispäivän johdosta pidetyllä vastaanotolla keskustelin ulkoministeri Alajbegović'in ja Romanian lähettilään kanssa, edellinen toi julki erittäin ylistävällä tavalla ihailunsa ja kunnioituksensa Suomea kohtaan, joka järkähtämättä yhä taistelee vapautensa ja itsenäisyytensä puolesta. Eräät muutkin tilaisuudessa läsnä olleet viralliset henkilöt esiintoivat minulle Suomeen kohdistuvan myötätunnon. Arkkipiispa Stepinac vakuutti, että Suomi ei ole sortuva.

Ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö leimasi anglosaksien Kroatiaan ~~suuntaamat~~ suuntaamat terrorihyökkäykset mitä suurimmaksi barbariaksi, joka on jäävä häpeäpilkuksi heidän historiiansa. Monet Kroatian maaseudukaupungeista, kuten Split, Brod, Banja Luka ja Osiek on 75-%:sti hävitetty. Zagrebin ympäristössä, jossa ei ole saksalaisten parakkeja tai muita sotilaallisia kohteita, lentäjät ovat pommittaneet pelloilla työskenteleviä maanviljelijöitä ja ampuneet heitä konekivääreillä.

Sveitsistä saamiensa tietojen mukaan anglosaksit ovat Normandien'ssa tehneet suurempia psykologisia virheitä kuin kansaan saksalaiset miehityksillä alueillaan, minkä johdosta väestö on alkanut suhtautua heihin nyrpeästi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Eras saksalaisista lähteistäni oli tällä kertaa melko pessimistinen. Hänen mielestään invaasio on tavallaan onnistunut. Siitä on seurauksena, että sotaa ei voi enää sotilaallisin keinoin ratkaista. Siksi Saksan on pakko pyrkiä diplomaattista tietä kompromissirauhaan joko lännessä tai idässä. Ellei sitä saada aikaan, on sotaa jatkettava ja Saksa kykenee sitä käymään vielä kaksi vuotta. Saksa on myös turvautuva uusiin aseisiinsa.

x x

x

Kenraali Rendulić'ista raportissani n:o 36 esittämäni kuvaukseen lisättäköön vielä seuraava:

Min. Bulat, jolla vapautettujen alueiden ministeriön päällikkönä oli kahnauksia Rendulić'in ja tämän SS-joukkojen kanssa, kertoi päivällisvierailleen kenraalin olleen hänelle suutuksissaan, kun hänelle oli tiedoitettu ministerin sanoneen hänen olevan kroaatti. Tästä ilmenee, että Rendulić ei halua tunnustaa alkuperäänsä. Koska kenraali täällä oli ajanut Saksan yhteistoimintaa serbien eikä kroatien kanssa, sisäministeri Lorković huomautti tähän leikillä minulle osoitettuna: Suomessa Rendulić tulee varmaan ajamaan ruotsalaista politiikkaa, lisäksi samalla tietävänsä, että vertaus on ontuva.

x x

x

Vuoden alussa Wieniin lähetetty pääkonsuli Hühn, joka aikoinaan oli allekirjoittanut erään Romain Rolland'in kansallissosialismia vastaan suunnatun vetoomuksen, on nyt lopullisesti palannut tšekäläiseen ulkoministeriöön, koska hänelle ei ole annettu eksekvatuuria. Hänen seuraajakseen on nimetty ulkoministeriön valtiosihteeri Turina, joka on suostunut lähtemään virka-arvolta alempaan virkaan, koska hän ei täällä tule toimeen 35.000 kunan kuukausipalkalla, kuten hän itse on sanonut. Tšekäläiselle hintatasolle kuvaavana mainittakoon, että hänen talousmenonsa nousevat kuukaudessa n. 80.000 kunaan. Tiedän, että hänen rouvansa on myynyt käytettyjä vaatteitaan saadakseen talouksaansa tarvittavat lisävarat. Hänen tyttärensä täytyi äskettäin hankkia

uudet kengät, joiden hinnan 35.000 kunaa hän sai kokoon myymällä 2 paria vanhoja kenkiä.

Bulgarian lähettiläs, jolla tähän asti on ollut hyvä valuuttapalkka, mutta ei ole sitä enää, kertoi, että hänen talouteensa ja edustukseen menee kuussa n.800.000 kunaa. Tullakseen toimeen hänen on kulutettava vanhoja säästöjään. Hän viittasi siihen, että keskinkertainen pöytäviini, jota rauhanaikana sai kuudella dinarilla litra, nyt maksaa 1000 kunaa.

x x

x

Kroatian uudeksi lähettilääksi Budapestiin on nimitetty ministerinä käytettävänä ollut professori Hakiija Hadžić, Bosnian muhamettilaisten ent.poliittinen johtaja. Muhametinuskoinen ulkoministeri on tällä nimityksellä halunnut rauhoittaa uskonveljiään, jotka ovat valittaneet, ettei heillä ole riittävästi miehiä johtavilla paikoilla.

x

x x

Unkarin Helsinkiin nimitetty uusi lähettiläs von Marosy oli täällä erittäin suosittu. Siihen vaikutti osaksi sekin, että hän hyvin palkattuna ja ollen itsekin varakas, edusti paljon ja järjesti täällä komeimmat kutsut. Hänellä oli erinomaiset suhteet Saksan valtuutettuun kenraaliin, jonka hän tunsi vanhastaan ja senkin perusteella oli tavallisesti hyvin informoitu. Läh. v. Marosy on itse saksalaisyntyinen.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Lagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 41.

Asiain hoitaja Yöntilä.

27/7-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 214/113.

Zagrebiissa 27 p:nä heinäkuuta 1944.

36. 254 Snd : 44
2/8-44 - - -
5. 839

Ulkoasiainministeriölle

H e l s i n g i s s ä .

Raportti n:o

41.

Lähetystö kunnioittavasti Ministeriölle
ohjeistaa 6 kappaleena raporttinsa n:o 41, jon-
ka otsikkona on:

"Poliittinen toimeliaisuus
Balkanilla".

Asiainhoitaja

A. Junttila
A. Junttila.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

36 254 Sak. 44
2/8-44 - - -
Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

ZAGREBI ssa 27 p:nä heinä kuuta 1944.

5. 839.

Asia: Poliittinen toimeliaisuus
Balkanilla.

Sotatapantumien viimeaikaisen kehityksen vaikutuksesta poliittinen toimeliaisuus Balkanilla näyttää huomattavasti vilkastuneen.

Kroatian hallituksen taholta on Saksan ja četnikkien yhteistoiminnasta laadittu parisenkymmentä pykälää käsittävä muistio läh. Kascha varten, joka 27.7. lähti Saksan päämajaan. Ulkoministeriön pol.osaston päällikkö, min. Rieger, jota tänään kävin tapaamassa, lausui asiasta suunnilleen seuraavaa:

On ilmaantunut seikkoja, jotka viittaavat siihen, että Saksan armeija Kroatiassa noudattaa politiikkaa, joka ei ole sopu-
soinnussa molempien maiden liittosuhteen kanssa. Paitsi että se on ristiriidassa Saksan ja Kroatian välisten sopimusten kanssa, se ei voine vastata Saksan omia etujakaan. Huolimatta Kroatian ja Saksan kesken asiasta käydyistä jatkuvista neuvotteluista Saksat edelleen kaikin keinoin tukee Mihailovićin četnikkejä, jotka eivät vakavasti taistele partisaaneja vastaan, vaan vain odottavat anglosaksien maihinnousua Balkanille. Saksan suojeluksessa on esim. četnikkijohtaja Bačević, joka äskettäin on käynyt Barissa ja Kairossa neuvottelemassa. Ei voi olla epäilystäkään siitä, että tämä toimii vastapuolueen hyväksi. Boka Kotorskassa, jonka pitäisi kuulua Kroatialle, saksalainen sotilas-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hallinto suosii četnikkejä ja montenegrolaisia, jota vastoin kroaattia vainotaan. Tällainen politiikka on käsittämätön. Se on verrattavissa Italian II. armeijan aikoinaan Dalmatiassa harjoittamaan politiikkaan, joka johti Badoglion petokseen. Nyt saksalaiset tukevat niitä aineksia, jotka eivät ole muuta kuin invaasion esitaistelijoita. Anconan valtauksen jälkeen mahinnousu on jo mahdollisuuksien rajoissa, mutta aika ei liene siihen vielä kypsä.

Tiedustellessani, voisiko hän luovuttaa muistiosta jäljennöksen, hän pyysi minua seuraavana päivänä hänelle asiasta soittamaan. Bulgarian lähettiläältä saamieni tietojen mukaan Kroatia ehdottaa, että poglavnik yhdessä läh.Kaschen kanssa valtuutettaisiin selvittämään četnikkiselkkaus ilman serbialaismielistä myötävaikutusta. Kenraalievre-
● Rendulić'in täältä lähdettyä kroaatit arvelevat hetken tulleen tämän vyyhdin selvittämiseksi.

Bulgarialainen kertoi kahden tunnetun montenegrolaisen itsenäisyysmiehen, Stedimljan ja Sekula Darlević'in, jotka nykyään asuvat Kroatiassa, lähettäneen läh.Kaschelle kirjeen, jossa he panevat vastalauseen sen johdosta, että 11.9.43 itsenäiseksi julistetussa Montenegrossa Saksan sotilasviranomaiset niinikään tukevat četnikkejä ja ovat sallineet viimeksi mainittujen ryhtyä kansallismielisiä montenegrolaisia vastaan suunnattuun ajojahtiin.

● Slovenian kysymyksessä, joka näyttää tulleen ajankohtaiseksi, hän mainitsi poglavnikin hänelle aikoinaan kertoneen, että v. Ribbentrop Badoglion kaappauksen jälkeen oli Kroatialle tarjonnut Sloveniaa. Poglavnik oli vastannut, ettei hän pakolla halua tätä 1½ milj. asurasta käsittävää aluetta Kroatiaan liitettäväksi, mutta jos sloveenit kansanäänestyksellä ilmituovat tällaisen toivomuksen, niin hänellä ei ole tietenkään mitään sitä vastaan. Asiaa ovat sittemmin sloveenien entiset poliittiset johtajat harkinneet ja ajatelleet tasavallan perustamista, joka olisi personaaliunionissa Kroatian kanssa. Kysymys on äskettäin ollut täälläkin vireillä, kuten Romanian lähettiläkin minulle mainitsi, vaikka min. Riegerillä ei näyttänyt olevan halua asiasta keskustella. Kroatia on Sloveniasta kiinnostunut, koska se

toivoo saavansa siitä puskurivaltion sekä Saksan että Italian väliin Saksan intressissä on nykyhetkellä saada sikkäläiset partisaaniainekset rauhoittumaan. Rieger kertoi Istriassa 5.7 - 10.7 vallinneen aselevon saksalaisten ja partisaanien välillä, jona aikana saksalaiset varmistivat sotilasteitään. Slovenian partisaanit olivat häkettäin saaneet Titolta käskyn hyökätä Zagrebin pohjoispuolella olevalle Zagorian alueelle, mutta eivät olleet käskyä noudattaneet. Kroatian propagandapäälliköltä kuulin, että tšekäläistä lehdistöä on kehoitettu kirjoittamaan sloveeneista myötämielisesti ja julkaisemaan heitä koskevia uutisia. Saksalaisten kiinnostusta Slovenian kysymyksen järjestämiseen kansallisella pohjalla voidaan pitää merkinä muuttuneesta suhtautumisesta miehitetyn alueen väestön kansallisiin pyrintöihin.

Yh. Kasche lausui minulle hiljattain, että Amerikka on ruvennut Kroatialle osoittamaan myötätuntoa ja luvannut tukea sen itsenäisyyttä saadakseen sen irroitetuksi Saksan liitosta. Rieger myönsi Yhdysvaltain olevan kiinnostuneen Kroatiasta ja katsi sen johtuvan myös Amerikassa asuvan miljoonan kroaatin siellä syntymämaansa puolesta tekemästä suuresta propagandasta. Sveitsin kautta, Punaisen Ristin välityksellä kroaatit toimittavat auliisti tietoja täällä pudotettujen amerikkalaisten lentokoneiden miehistöstä. Amerikkalaiset sotavangit Kroatia luovuttaa sopimuksen perusteella Saksalle. Viime viikolla po-
gavnik kävi erässä tšekäläisessä sairaalassa, jossa oli amerikkalaisia sotavammaisia sekä ryhtyi henkilökohtaiseen keskusteluun näiden kanssa. Zagrebin diplomaattikunnassa on pantu merkille, että kahta kroattialaista kaupunkia ei ole varsinaisesti pommitettu ja on ky-
sytty, johtuuko tämä seikka kroattien salaisista yhteyksistä liittoutuneisiin. Zagreb on kärsinyt vain vähäisiä vaurioita etupäässä lentokentän ja rautatieaseman ympäristössä, mutta Dubrovnik ei lainkaan. Siellä asuu suurin tšekäläinen laivanvarustaja, joka luotettavalta taholta saamiensa tietojen mukaan aikoinaan oli luovuttanut koko laivastonsa amerikkalaisten käytettäväksi ehdolla, että hänen syntymäkaupunkinsa säästetään pommituksilta.

Min. Rieger kiinnitti erikoisesti huomiotani siihen, että Kroatian katolinen kirkko kolmena viime kuukautena on asettunut sataprosenttisesti Riippumattoman Kroatian kannalle. Arkkipiispa Stepinač on myös eräissä puheissaan korostanut itsenäisen Kroatian tärkeyttä kansalle. Tästä puhuteltavani teki sen johtopäätöksen, että Vatikaani tuntien liittoutuneiden suunnitelmat on omaksunut tämän uuden kannan, koska se on oivaltanut myös Kroatian merkityksen katolisena maana ja varsinkin kommunisminvastaisena taisteluna. Tässä yhteydessä hän sanoi tietävänsä, että Roosevelt, Churchill ja Englannin kuningas lähi aikoina kohtaavat toisensa Vatikaanissa. Piispa Spellman on sinne saapunut aikaisemmin.

Pari päivää sitten Saksan lähetystöneuvos tiedusteli minulta, oliko mulla mitään tietoja siitä, että eräiden kroaattien taholta on pyritty yhteyteen Turkin kanssa. Tiedän, että muhamettilainen ulkoministeri Alajbegović on suunnitellut kosketuksen ottamista Ankarasta, mutta arvelen, ettei hän saksalaisten vuoksi ole ainakaan virallisesti uskaltanut ryhtyä tällaiseen toimenpiteeseen.

x

x

x

Eräillä tšekäläisillä diplomaateilla on se käsitys, että Tito olisi vaatinut englosakseja tekemään maihinnousun Balkanilla. Läh. Kasche on edustanut sitä kantaa, että Tito on vaatinut Englannissa ja Afrikassa muodostettujen jugoslaviaalaisten sotajoukkojen tänne siirtämistä ja että Tito Moskovan ohjeiden mukaisesti vastustaa englantilaisten tuloa Balkanille.

Saksalaisen version mukaan Tito on ollut havoittunut ja sen vuoksi lähtenyt Italiaan, jossa hän on kohdannut kuningas Pietarin pääministeri Šubačić'in. Heinäkuun viimeisellä viikolla tuli Italiasta Reuterin mukaan tšekäläiselle partisaanialueelle lentokone, jossa oli majuri Randolph Churchill ja neljä neuvostoupseeria. Lentokentän pienuuden takia kone tuhoutui laskeutuessaan, jolloin vain Churchillin poika selviytyi vammoitta. Ei pidetä mahdottomana, että Tito oli samalla koneella tänne palannut ja saanut surmansa /!/.

Asiainhoitaja

M. M. M. M.
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C39

ASIA: _____

Zagrebigissa olevan lähetystön raportti n:o 42.

Asiamiehittäjä Yöntelä.

2/8 1944.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 221/115.

Zagrebissa 3 p:nä elokuuta 1944.

37 254 lue. 44.
14/8-44
5 039

Ulkoasiainministeriölle

H e l s i n g i s s ä .

Raportti n:o

42.

Lähetystö kunnioittavasti Ministeriölle ohjeistaa
6 kappaleena raporttinsa n:o 42, jonka otsikkona
on:

" Kroatia ja Montenegro".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

Zagrebissa 3 p:nä

elo kuuta 1944.

87 254 Cas. 44
14/8-44

Asia: Kroatia ja
Montenegro.

5 C39

Kroatiassa asuvilla johtavilla montenegrolaisilla oli Zagrebissa 26.7. poliittinen kokous, jossa he päättivät muodostaa maalleen väliaikaisen hallituksen /državno vijeće= valtioneuvosto/. Sen puheenjohtajaksi tuli tri Sekula Držjević, joka ennen v.1918 oli ollut Montenegron pääministerinä, ja varapuheenjohtajaksi sanomalehtimies Sava Štedimlija, joka on kirjoittanut kolmisenkymmentä Balkania koskevaa kirjaa. Hallituksen kolme muuta jäsentä ovat vähemmän tunnettuja. Seuraavana päivänä tämän hallituksen molemmat päämiehet kävivät esittäytymässä Kroatian ulkoministerille sekä pyysivät Kroatian hallitusta tunnustamaan heidän valtioneuvostonsa. He kääntyivät myös sekä suullisesti että kirjallisesti mm. Bulgarian, Romanian, Saksan ja Slovakian tšekäläisten lähetystöjen puoleen pyytäen näitä suosittelemaan hallituksilleen, että nekin tunnustaisivat heidän hallituksensa.

Saamieni tietojen mukaan minulla on syytä olettaa, että ministeri Alajbegović oli ottanut montenegrolaiset suosiollisesti vastaan ja antanut heille lupauksenkin. Eräs tšekäläisen ulkoministeriön virkamies viittasi siihen, että Kroatia on hankkeen takana ja että se mielellään haluaa näyttellä suojelijavaltiota-jouer puissance protectrice.

Saksan v.a. asiainhoitaja lausui minulle luottamuksellisesti ihmettelynsä sen johdosta, että ministeri Alajbegović, joka

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

27.7. ip. oli tavannut läh. Kaschen ennen tämän lähtöä Saksan päämajaan, ei ollut tälle mitään maininnut hra Drljević'in puuhista. Esimiehelleen lähettämänsä sähkeen johdosta puhuteltavani oli saanut määräyksen kutsua hra Drljević luokseen ja kehoittaa tätä peruuttamaan hallituksen muodostamisen sekä saattamaan peruutuksen kaikkien niiden tietoon, joiden puoleen hän asiassa oli kääntynyt. 1.8. hra D. tulikin Saksan lähetystöön ja koetti tällöin selittää, että kysymys ei ole varsinaisesta hallituksesta, vaan hallitusvaliokunnasta, mutta suostui kuitenkin peruutukseen. Sana "vieće" merkitsee sekä hallitusta että neuvostoa. Bulgarian ja Romanian lähettiläillä, jotka tapasin kaksi päivää myöhemmin, ei ollut kuitenkaan mitään tietoa peruutuksesta. Tšekalaisessä ulkoministeriössä oli myös se käsitys vallalla, että Saksa suhtautuu asiaan täysin passiivisesti.

Saksalainen tietoittajani arveli näiden montenegrolaisten puuhan olevan yhteydessä Kroatian hallituksen Saksalle četnikiasiansa tekemän vetoamuksen kanssa. Vaikka Saksa on liitossa Kroatian kanssa ja haluaa tätä valtiota tukea, ei se voi suostua tällaisen fait accomplin luomiseen, sillä se vaikuttaisi ärsyttävästi serbeihin, joiden kanssa Saksan on myös oltava yhteistoiminnassa. Montenegrolle ei ole myönnetty samanlaista itsenäisyyttä kuin Albanialle, joka äskettäin on nimittänyt lähettiläänsä Berliiniin samalla kun Saksan Tiranassa oleva pääkonsulinvirasto on muutettu lähetystöksi. Montenegrossa sotilashallinto on saksalaisten käsissä ja nämä ovat muodostaneet siellä kansallisen siviilihallinnon. Sen esimiehenä on "valkoisen" puolueen johtaja Vuksanović ja varaesimiehenä oli "viheriään" puolueeseen kuulunut Križa Kapis, jonka četnikit äskettäin murhasivat. Valkoinen puolue ajaa Montenegron liittämistä Serbiaan. Puolueen jäsenet ovat etupäässä ent. Jugoslavian eläkkeellä olevia virkamiehiä. Viheriä puolue, jonka johtaja on alunpanak mainittu tri Drljević, on Montenegron itsenäisyyden kannalla. Tämän puolueen hallussa on asiakirjoja, jotka ovat omansa kompromettoimaan vastapuolueen miehiä - kuten ulkoministeriön virkamies minulle lausui.

Tuntuu siltä kuin Saksa olisi Serbialle antanut lupauksia Montenegron suhteen. Siksi tiedoittajani lausui minulle epäilevänsä, onko Montenegrolla sen köyhyyden vuoksi mahdollisuuksia muodostua itsenäiseksi valtioksi. Kuningas Nikolan aikana se oli käynyt päinsä, koska tämän oli onnistunut sijoittamalla tyttäriään Italiaan, Itävalta-Unkariin ja Venäjän hoviin saada monelta taholta apuavustusta mm. Venäjän keisarilta 50.000 tonnia viljaa vuodessa.

Kroatian kiinnostus Montenegroon johtuu sen vastakohtaisuudesta Suur-Serbiaan, jota se pitää päävihollisenaan. Siksi se pyrkii tukemaan itsenäistä Montenegroa saadakseen siitä samoin kuin Albaniasta ja Bulgariasta liittolaisen.

x x
x

Cetnikikysymyksestä saksalainen tiedoittajani, joka sanoi henkilökohtaisesti neuvotelleensa vuoristossa četnikijohtajien kanssa, lausui että nämä ovat ilmoittaneet tunnustavansa Kroatian valtion. Toinen asia on, missä määrin heihin voi luottaa. Kroatiassa on noin 11.000 Kroatialle suopeamielistä ja n. 15.000 vihamielistä četnikkiä. Jälkimmäiset ovat Mihailović'in miehiä. Vaikka Englanti on heidät virallisesti hylännyt, on Amerikka nyt ottanut heidät suojelukseensa ja ruvennut lähettämään heille aseita. Cetnikikysymyksen järjestäminen poglavnikin ja Saksan lähettilään kesken on parhaillaan käynnissä. Kroaatit pitävät jatkuvasti kiinni siitä, että saksalaisten olisi luovuttava Kroatian alueella turvautumassa siviilitehtävissä četnikkeihin ja sen sijaan käytettävä luotettavia kroaatteja.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 43.

Asiainhoitaja Yonkita.

10/8-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 231/117.

Zagrebissa 10 p:nä elokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
38 255 SalD. 19 44		
21/8-44	N:o -	Liik. -
	CS/TS	ASIA
J	C39	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti

n:o 43.

Lähetystö kunnioittavasti Ministeriölle oheis-
taa 6 keppaleena raporttinsa n:o 43, jonka otsik-
kona on:

"Palkkajärjestelystä Kroatiaassa".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
RAPORTTI n:o 43.

Zagrebissa 10 p:nä elokuuta 1944.

Asia: Palkkajärjestelystä
Kroatiassa.

Ulkosasiainministeriö Salainen.
38 255 SalD. 19 44
21/8-44 No - Liit. -
CIVILIA CANTO ASIA
5 C29

Kroatian inflatiokehityksen johdosta valtiiovallan on ollut pakko moneen otteeseen puuttua sekä yksityisten että sen omien palkannauttijain tulojen järjestelyyn.

Kuluvan elokuun 1 päivänä, jolloin setelistö oli painunut kymmenkertaiseksi siitä mitä se oli 31.8.1939 eli n. 77 miljardiksi kunaksi, palkkoja on jälleen kohenneltu. Korotus on tapahtunut mutkikkaan laskutavan mukaan. Muutamia esimerkkejä: Jos yksityisen liikkeen palveluksessa oleva henkilö 31.8.1939 sai palkkaa 4.000.- dinaria, kerrotaan tuo luku 10:llä ja tulosta vähennetään hänen viime heinäkuussa nostamansa palkka esim. 15.000.- kunaa; jäännös 25.000.- kunaa ~~44~~ maksettiin hänelle 1.8.44 taantuvasti 1.7.44 lukien. Korkeimmaksi kuukausipalkaksi on määrätty 40.000.- kunaa. Niinpä pankinjohtajan v.1939 saama kuukausipalkka esim. 6.900.- dinaria kerrotaan niinkään 10:llä ja tulosta vähennetään hänen viimeksi nostamansa pankkipalkka 22.000.- kn; koska jäännös ylittää 40.000.- kn, on siitä vielä vähennettävä 22.000.-, jotta saadaan maksettava lisäpalkka eli tässä tapauksessa 25.000.- kn.

Valtion pienipalkkainen virkamies, jonka peruspalkka on

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkosasiainministeriön tiedoituksiin.

4.000.- kn, on 1.8.44 saanut nostaa 20.000 kunan suuruisen palkanlisäyksen kahdelta kuukaudelta eli kalliinajanlisäyksen kaksinkertaisena. Tässä kuussa on tarkoitus vahvistaa elinkustannusindeksi, jonka perusteella palkat järjestetään uudelleen.

Kaksi vuotta sitten virkamiehet saivat korottomana lainaa perheenjäsentä kohden 1.000.- kn elintarvikkeiden ostamiseksi. Tätä lainaa ei ole vaadittu takaisin eikä sitä ilmeisesti aiotakaan periä, kuten tšekäläisen ulkoministeriön valtiosihteeri arveli.

Tämän kuun 4 päivänä tuli voimaan asetus, jonka nojalla valtion virkamiehet ja eläkkeellä olevat sekä valtion vakinaisessa palveluksessa olevat työmiehet voivat valtiovarainministeriöltä saada korottomia lainoja elintarvikkeiden, vaatteiden ja polttoainesten ostamiseen. Jos tällaisen lainan saaja ei kykene lainaa maksamaan takaisin, voidaan hänet kokonaan vapauttaa maksuvelvollisuudestaan. Tämä määräys on ilmeisesti tarkoitettu vaikeimmassa asemassa olevia virkamiehiä koskeväksi.

Uusi palkkajärjestely tulee luonnollisesti lisäämään setelistöä ja yhä enemmän korottamaan hintatasoa.

Toimenpiteet palkkannuttijain aseman parantamiseksi ovat silti olleet välttämättömät jo nyt, jolloin Saksa vielä voi toimittaa Kroatian viljaa ja muita elintarvikkeita, jotka taas joutuvat kuluttajille kohtuullisiin hintoihin.

Huolestuttavammaksi odotetaan tilanteen kuitenkin muodostuvan ensi talvena. Viralliselta taholta saatujen tietojen mukaan maanviljelijät valittavat, etteivät saa viljaansa puiduksi, koska heillä ei ole petroolia eikä naftaa maanviljelyskoneiden käyttöön.

Sotilaspoliittisen tilanteen kärjistyessä tšekäläiset huoltovaikeudetkin lisääntyvät ja pakottavat valtiovallan yhä uudestaan puuttumaan virkamiesten palkkaoloihin.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 44.

Asiainhoitaja Yönlähti.

11/8-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 233/118.

Zagrebissa 11 p:nä elokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 39 / 255 Sub. n:o 44		
21/8-44	*	-
MINA	OSASTO	
5.	239.	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti

n:o 44.

Lähetystö ohistaa kunnioittavasti Ministeriölle raporttinsa n:o 44 /6 kappaleena/, jonka otsikkona on:

"Tilanteesta Balkanilla".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 39 / 253 Salo. 15 44 Salainen.
 RAPORTTI n:o 44.

Zagrebigissa 11 p:nä elokuuta 1944.

Asia: Tilanteesta Balkanilla.

2/8-44	253	Salo.	15 44
TYÖNÄ	OSAUSTU	...	...
5.	839.		

Venäläisten eteneminen, Turkin uusi asenne sekä muut viimeaikaiset sotapoliittiset seikat ovat Balkanin partisaaneille antaneet yllykettä vilkkaampaan toimeliaisuuteen. Saksan lähetystöneuvos, SA Oberführer V., jonka kanssa minulla eilen oli pitkä keskustelu, lausui mm. seuraavaa:

Partisaanijoukot ovat siellä ja täällä toimeenpanneet räjähdysjätkiä ja aiheuttaneet liikenne- ym. häiriöitä sekä Todt-järjestölle runsaasti työtä. Toiselta puolen partisaanit ovat myös kärsineet suuria tappioitakin, kuten Sarajevosta kaakkoiseen olevan Blazenican kaupungin ympäristössä, jossa on laskettu partisaanien menettäneen kaatuneina 1000 miestä ja arviolta saman verran lisäksi.

Saksalaisten tietoon on tullut, että četnikeille on toimitettu kiertokysely, jossa on tiedusteltu, olisivatko he valmiit liittossa Englannin, Titon ja Serbian kanssa taistelemaan maahantunkeutuneita saksalaisia ja kroaatteja vastaan. 80 % vastasi kielteisesti ilmoittaen samalla tahtovansa kylläkin englantilaisten kanssa taistella partisaaneja vastaan. Tästä tiedoittajani päätteli Englannin olevan jatkuvasti yhteistoi-
 minnassa četnikkien kanssa, jotka ovat kommunismin nähden vastustavalla kannalla. Nämä tietävät, että bolševikit kansainväli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
 Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
 Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
 Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

senä tekijänä eivät hyväksy heidän Suur-Serbiaa koskevia kansallisia pyrkimyksiään.

Liittoutuneet ovat jatkuvasti tehneet maihinnousyrityksiä Korčulan saarelle ja Adrian meren rannikolle, mutta ne ~~ovat~~ on kaikki menestyksellisesti torjuttu. Eräissäkin tällaisessa yrityksessä anglosaksit menettivät 1000 miestä. Kysymyksessä ei ole ollut vain kommandohyökkäyksiä, sillä niihin on osallistunut satakunta alustakin. Ei ole odotettavissa, että tällaiset invaasioyritykset vastaisuudessaakaan onnistuisivat, mikäli liittoutuneet eivät turvau-
du valtavaan laivastoon, kuten oli laita Normandie'ssa. Katsoen Dalmatian rannikon takana olevaan vaikeakulkuiseen vuoristomaastoon ja siihen mahdollisuuteen, että saksalaiset helposti voivat tukkia hyökkääjän etenemiselle soveltuvat solatiet, ei ole luultavaa, että invaasiota Adrian rannikolle vakavasti suunnitellaan, vaikkakin partisaanit näkyvät sitä vaativan.

Viš'in saarella, joka kauan on ollut anglosaksien hallussa, sijaitsee eri kansallisuuksista kokoonpentu, n. 30.000 miestä käsittävä jugoslavalainen prikaati. Sitä johtaa Churchillin poika eversti Randolph C., mutta viimeaikoina on näkynyt merkkejä siitä, että kommunistiset ainekset ovat pyrkineet rajoittamaan hänen määränisvaltaansa. Siihen aikaan, jolloin liittoutuneiden eteneminen Italiassa oli hidasta, vaadittiin prikaatin siirtämistä Adrian meren länsipuolelle, mutta sen taholta vastattiin kielteisesti. Prikaatin johdon ja liittoutuneiden päämajan välillä on kaikesta päättaen ollut erimielisyyksiä, joiden selvittämiseksi Tito oli lehtänyt Italiaan ja siellä jossain määrin onnistunutkin välittäjätehtävässään. Prikaatin päämääränä arvellaan olevan pyrkiä Neretva-joen ja Montenegron väliselle alueelle, jotta se siellä pääsisi yhteyteen partisaanien ja četnikkien pääjoukkojen kanssa. Itsepintaiset huhut ja partisaanitaholta saadut tiedot vahvistavat saksalaisten käsitystä, että Tito todellakin olisi saanut surmansa. Tiedoittajani tiesi hänen seuraajansakin nimen: kenraalieversti Dapčević, II proletaarisen hyökkäysprikaatin päällikkö, ent. serbialainen

yleisesikuntaupseeri ja Titon päämajan jäsen.

Tietojen mukaan, joita voi pitää luotettavina, on partisaanien keskuudessa havaittavissa pyrkimys heidän muuttamisestaan sissijoukoista vakinaiseksi armeijaksi. Sitä osoittavat luopuminen kommunistisesta tervehtimistavasta, yhtenäisen univormun ja sotilaallisten arvomerkkien käyttäntöönottaminen, kuten myös aikaisemmin toiselta taholta saamiene tietojen mukaan olen tiedoittanut. Partisaanit tahdotaan nasionalisoida huolimatta kommunististen ainesten vastustuksesta, jotka arvelevat vain sissijoukkojen voivan Balkanin maastossa menestyksellisesti toimia. Vastoin Titon henkeä koetetaan partisaaneille asettaa isänmaallinen päämäärä siinä toivossa, että he myöskin paremmin taistelisivat. Näiden pyrintöjen takana on kaikesta päättäen Englanti, joka kansallistamalla partisaanit toivonee voivansa irroittaa heidät Moskovan vaikutuksesta.

x x

x

Itärintamasta puheenollen tiedoittajani väitti saksalaisten perääntymisen johtuneen osin strategisistakin syistä. Heinäkuun 20 päivän tapausten jälkeen rintama alkaa kuitenkin vähitellen jäykistyä ja Saksa aikoo joka tapauksessa säilyttää asemansa Baltian maissa. Saksan sotilasjohto pitää tärkeänä, että sillä on riittävästi reservijoukkoja sodan loppuvaiheen lähestyessä. Tiedoittajani puhui optimisesti myös Saksan uusista aseista ja Saksan mahdollisesta yliherruudesta Englannin kamaalissa.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Lagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 45.

Asiainhoitaja Yönlilä.

17/8-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 244/124.

Zagrebissa 17 p:nä elokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
47/256 Sal. 1044		
6/10-44	N:o -	Liitt. -
	COLOS	ASIA
5	C39	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti

n:o 45.

Lähetystö ohjeistaa kunnioittavasti Ministeriölle raporttinsa n:o 45, 6 kappaleena /, jonka nimenä on:

"Kaksi huomattavaa vierailua Zagrebissa".

Asiainhoitaja

Alföntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . Salainen.
RAPORTTI n:o 45.

Zagrebiissa 17 p:nä elokuuta 1944. ^{6/10-44} No - Liit. -

Asia: Kaksi huomattavaa
vierailua Zagrebissa.

Kuluneella viikolla Zagrebissa on käynyt Himmlerin oikea käsi SS-Obergruppenführer ja SS-kenraali Gottlob Berger sekä romanialainen metropoliitta Visarion.

Kenraali Berger tuli tänne muodollisesti äskettäin perustetun saksalais-kroatialaisen yhdistyksen esimiehenä. Jo Kroatian rajalla virallinen lähetystö lausui hänet tervetulleeksi ja Zagrebin asemalla oli häntä vastaanottamassa hallituksen jäseniä ym. ja kolme kunniavartiostoa /Kroatian ja Saksan armeijan sekä ustšajoukkojen/. Häntä kohdeltiin suorastaan kuin valtionpäämiestä. On herättänyt huomiota, että Saksan lähettiläs SA-Opergruppenführer Kasche, joka 27.7 lähti kolmannen kerran Saksaan pitkäaikaiselle matkalle ei ole vielääkään palannut eikä ollut Zagrebissa Bergerin täällä ollessa.

Päätöksymys, jossa Bergerin kanssa on neuvoteltu, on epäilemättä Saksan suhde četnikkeihin. Kroaatit ovat esittäneet toivomuksen, että četnikit, joiden kanssa saksalaiset ovat yhteistoiminnassa, riisuttaisiin aseista. Kuten eräs hallituksen jäsen minulle lausui, muodostavat četnikit Kroatialle mitä suurimman vaaran siinä tapauksessa, että olot muuttuvat kaottisiksi. Lisäksi četnikit ajavat Bosnian ja Herze-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

govinan maakuntien erottamista Kroatiasta ja liittämistä Serbiaan. Četnikkien salaisen toiminnan ilmauksena on Kroatian kansanomaisimman kenraalin Šimić'in äsken tapahtunut murha; heidän ta partiisaanien tilille on luettava Zagrebin asemalla Belgradiin lähdössä olleessa junassa pari päivää sitten tapahtunut helvetinkoneen räjähdys, jossa kolme henkeä sai surmansa. Bergerille on yksityiskohdaisesti tehty selkoa maan tilasta ja odotetaan hänen käyttävän vaikutusvaltaansa Kroatian toivomusten täyttämiseksi. Väitetään hänen luvanneen toimittaa Kroatialle aseita, joista täällä on puutetta. Ulkoministeriön poliittisen osaston päällikkö, jonka kanssa asiasta keskustelin, ei halunnut tästä vierailusta mitään erikoisesti lausua. Toiselta taholta olen kuullut Bergerin vaatineen Kroatialta kaksi divisioonaa Saksaan lähetettäväksi.

SS-kenraalille osoitettiin ylenpalttista huomaavaisuutta, koska täällä on se käsitys, että poliittinen johto Balkanillekin on siirtynyt armeijalta kokonaan SS:lle.

Toisella vierailulla on kirkollispoliittinen merkitys. V.1942 poglavnik perusti Kroatian pravoslaavisen kirkon vapauttaakseen Kroatian kseikkalaiskatollilaiset Serbian vastaavan kirkon alaisuudesta ja poliittisesta vaikutuksesta. Tämä kirkko ei kuitenkaan saanut kansainvälistä tunnustusta. Sen esimieheksi määrättiin nykyään 83-vuotias ukrainalainen metropoliitta Germogen. Nyt oli vihkitävä Sarajevolle piispa, arkkimandriitti. Asiaa johdosta Kroatian hallitus kääntyi samanaikaisesti sekä Bulgarian että Romanian kirkon puoleen pyytäen niitä lähettämään vihkimistilaisuuteen kirkollisen arvohenkilön. Bulgarian synodi vastasi kielteisesti perustellen kantansa sillä, että se oli kieltäytynyt myös vihkimästä Bulgarian hallituksen toivomuksesta Bulgarian miehittämälle alueelle ehdotetun piispan. Sen sijaan Romanian kirkko vastasi myönteisesti ja lähetti tänne metropoliitta Visarionin. Täten katsotaan poglavnikin pravoslaavisen kirkon tulleen kansainvälisesti tunnustetuksi. Kirkkopolitiikallaan Kroatia katsoo myös voivansa vastustaa četnikiliiket-

tä.

18.8. vihitään Zagrebissa vasta valmistunut komea moskeija - muuten ainoa muistomerkki, jonka itsenäinen Kroatia on pääkaupunkiinsa pystyttänyt. Tilaisuuteen on kutsuttu muhametinuskoisia edustajia koko valtakunnasta ja etenkin Bosniasta ja Herzegovinasta. Tšekäläisiä muhamettilaisia, jotka kaipauksella muistelevat Turkin valtaa ja turtevat vetovoimaa sinnepäin, koetetaan hoitaa mahdollisimman hyvin vallankin, kun ollaan tietoisia siitä, että četnikkien tšekäläisen muhamettilaisväestön keskuudessa toimeenpanemat murhat ovat katkaisseet sillat Serbiaan.

Edellä selostettuja kolmea tapausta Kroatian hallitus on myös propagandatarkoituksessa pyrkinyt hyväksikäyttämään valtion lujittamiseksi sekä sisään- että ulospäin.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 629.

ASIA:

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 46.

Asiainhoitaja Yöntilä.

25/8-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Zagrebissa 25 p:nä elokuuta 1944.

N:o 250/125.

ULKOASIAINMINIS		
No	42/255	Sal 44
1/9-44	No -	L -
ALUE	ALUE	ALUE
5	C39	

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Raportti

N:o 46.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää
6 kappaleena raporttinsa n:o 46, jonka otsikkona on:
" Balkanin ongelmista".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

ZAGREBI

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Zagrebi ssa 25 p:nä elo kuuta 19 44.

Asia: Balkanin ongelmista.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
 42 255 Sal 44
 1/9-44
 5 CB9

Elokuun 23 päiväksi olin sopinut tapaamisesta Saksan lähettilään kanssa, joka muutamia päiviä aikaisemmin oli palannut Saksan päämajasta, mutta siitä ei tullut mitään, koska lähettilään oli ~~smmna~~ päivänä jälleensä lähdeävä matkalle. Menin silloin Saksan Kroatiasa olevan valtuutetun kenraalin puheille.

Tämä selitti lähettilään äkillisen matkan johtuneen Nedićin puolesta. Saksalaisten Serbian johtoon asettama kenraali Nedić, joka tuon tuosta on uhannut erota, oli Saksalta vaatinut aseita 50,000 miestä varten, koska hän muuten ei muka voisi hallita tilannetta maassaan. Tämän johdosta Saksan kaikki Balkanin diplomaattiset edustajat - myös Neubacher Belgradista - oli kutsuttu päämajaan. Nedićin käytettävänä on nykyään 10,000 miestä käsittävä Staatswache, venäläisten pakolaisten ja heidän poikiensa muodostamat joukot sekä lisäksi serbialaisia vapaaehtoisia.

Romanian erillisrauhan johdosta kenraali sanoi tehneensä Kroatian valtionpäämiehelle esityksen, ettei Romanian tšekäläiseen lähettilääseen ja sotilasavustajaan nähden toistaiseksi ryhdyttäisi minkäänlaisiin erikoistoimenpiteisiin paitsi, että heiltä kiistettäisiin oikeus välittää tietoja ulkomaille. Poglavnik oli hänelle kertonut saaneensa kahden viimeisen viikon aikana erinäisiä tietoja siitä, että Italiassa olevat Titon partisaanit suunnittelevat ilmaitse maihinnousua Kroatiaan Kordunan seuduille. Tšekäläisten partisaanien hallussa on myös muutamia lentokenttiä. Sisäministerin apulaiselta olin sitä ennen kuullut, että Tito oli kehoittanut talonpoikia monin paikoin ryhtymään maastoa tasoittamaan lentokoneiden laskeutumisen helpottamiseksi.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kenraali, joka hyvin tuntee Balkanin olot ja niistä on julkaisut eräitä sotapoliittisia teoksiakin, arveli Romanian tapauksen ja venäläisten etenemisen eteläisellä lohkolla johtavan jälkiseurauksiin ensin Bulgariassa ja sitten Serbiassa. Samoin kuin Unkari ja Romania isäivät yhteen, on myös odotettavissa Bulgarian ja Serbian välien selvittelyä. Jännitys Serbian ja Kroatian välillä on yhä kasvamassa. Saksalle on tosin eduksi, että näiden maiden väliset ristiriidat ovat sovittamattomat. Kroatian ustaashit, joilla on huono omatunto senjohdosta, että ovat surmanneet niin paljon ortodokseja serbialaisia, ovat siksi kompromettoituja, etteivät voi siirtyä barrikadin toiselle puolelle. Saksalaisille tuottaa vaikeuksia Kroatian toivomuksesta sanoutua irti četnikeistä, joiden ilkeilytöistä kroattialaisten talonpoikien keskuudessa Kroatian lehdistö harva se päivä kertoo. Kun viime syyskuussa Badoglion kaappauksen jälkeen 25,000 četnikkiä käsittävä valmis armeija ilmoitti olevansa halukas yhteistoimintaan saksalaisten kanssa, ei Saksalla ollut varaa torjua luotaan tuota kommunismin vastaista joukkoa." Ystäviä on otettava mistä vain on saatavissa." Saksan valtakunnan johtaja, joka on tšekäläisen lähettiläänsä ja pöglavnikin politiikan kannalla sekä pitää Kroatiaa hyvänä liittolaisena, on monta kertaa luvannut riisua aseista četnikkijoukot. Sotilaspiirit katsovat kuitenkin, ettei se käy päinsä, koska siihen tarvittaisiin saksalaisia divisioonia ja sitäpaitsi nämä četnikit voisivat vetäytyä metsään ja liittyä partisaaneihin.

S.S.- kenraali Bergerin Zagrebin vierailun, josta edellisessä raportissani tiedoitin, puhuteltavani väitti olleen enemmän teatteria kuin vakavaa. Hänen kanssaan oli tosin neuvoteltu uuden ss-divisioonan muodostamisesta Bosnian muhamettilaisista, joka myös pannaan pystyyn 14. ss- muhamettilaisten divisioonan nimisenä. Entuudestaan täällä on 20,000 miestä käsittävä ss-poliisidivisioona, Banatin saksalaisista ja unkarilaisista kokoonpantu Prinssi Eugenin 7. ss-divisioona ja 13. muhamettilainen divisioona.

Kenraali ei tietenkään voinut myöntää olevansa epätoivoinen sotatapahtumien kehitykseen nähden, mutta pessimistinen sävy ilmeni kuitenkin hänen puheestaan hänen mainitessaan, että Pariisi oli valloitettu, Varsova täysin raunioina ja että romanialaiset olivat marsineet Siebenbürgeniin. Sodan hän arveli vielä kauan kestävänsä.

Kosketellessani kysymystä Saksan uusista aseista hän sanoi varauksin kuulleensa 1200 kilometrin nopeudella lentävästä hävittäjäkoneesta, stratosfääritykistä ja kauaskantoisesta ilmatorjuntatykistä. Kenraali Berger ja Kroatian Berliinin lähettiläs olivat toivehikkaina puhuneet uusien aseiden käytäntöön ottamisesta 15.9. -44.

Asiainhoitaja

Syöntilä
A.Yön.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 47.

Asiain hoitaja Yöntilä.

31/8-44.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 254/128.

Zagrebissa 31 p:nä elokuuta 1944.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

№ 46 256 Sel 44

30/9-44

5 C39

Ulkoasiainministeriölle

Helsingissä.

Lähetystö kunnioittavasti ohaisena lähettää 6 kappaleena raporttinsa n:ot 47,48 ja 49, joiden otsikkona ovat:

"Kroatia ja Saksa", j/

"Balkanin tilanteen arviointia" ja

"Kroatia ja Englanti".

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
RAPORTTI n:o 47.

Salainen.

Zagrebi ssa 31 p:nä

elokuuta 1944. ^{30/9-44}

Asia: Kroatia ja Saksa.

Luotettavasta lähteestä olen kuullut Kroatian sotaministeri Vokić'in 22.8. riisuneen aseista ja interboineen Jasenovac'issa, jossa Kroatian keskitysleiri sijaitsee, 150 četnikkiä. Sen johdosta saksalaiset lähettivät paikalle panssarijunan ja vaativat četnikkien vapauttamista. Sotaministeri ei kuitenkaan siihen suostunut ja uhkasi asevoimin vastustaa saksalaisia, jos nämä väkivallalla yrittäisivät toteuttaa vaatimuksensa.

Zagrebissa, johon asiasta kummankin asianomaisen taholta ilmoitettiin, koetettiin asia painaa villasella. Huhujen mukaan Vokić oli jo erotettu ja ollut neljä päivää kotiarestissa. Viikkoa myöhemmin tšekäläisessä kadettikoulussa pitämässään puheessa Vokić korosti erikoisesti valvovansa yksinomaan Kroatian etuja. Lehdet julkaisivat etusivulla ministerin kuvan ja panivat alulle četnikkeihin kohdistetun lehtikampanjan. Vähän aikaisemmin, Himmlerin edustajan käydessä Zagrebissa, oli täällä järjestetty mielenosoituskulkue "četnikkejä ja niitä vastaan, jotka heitä tukevat".

Varakonsuli Markkula kertoi kuulleensa eräältä pääministerin sihteeriltä min. Vokić'in tapauksesta seuraavan version: Romanian sodasta irtautumisen tultua täällä tunnetuksi saksalaiset olivat rutenneet riisumaan aseista kroatialaisia

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joukko-osastoja, minkä johdosta sotaministeri oli antanut määräyksen aseelliseen vastarintaan ryhtymisestä. Sen jälkeen hän oli, peläten saksalaisten vastatoimenpiteitä, ehkä vangitsemistaankin, 14 tunniksi sulkeutunut kroatialaisten upseerien kanssa sotaministeriöön sekä määrännyt, että saksalaisten oli riisuttava aseensa tullessaan kroatialaisiin kasarmeihin. On myös väitetty Vokić'in vastustaneen kroatialaisten joukkojen siirtämistä maan rajojen ulkopuolelle.

Ulkoministeri Alajbegović, jonka kanssa tänään keskustelin, yritti bagatellisoida Vokić'in ja četnikkien välisen selkkauksen: sen syynä oli paikallinen komendantti ja siksi koko asialla oli muka vain paikallinen merkitys. Ministeri vahvisti minulle vähää aikaisemmin kuulemani tiedon, että sotaministeri Vokić ja sisäministeri Lorković oli edellisenä iltana vapautettu hallituksen jäsenyydestä. Asian johdosta hallitus on luvannut antaa virallisen kommunikean, minkä johdosta ministeri ei tahtonut asiaan enempää puuttua. Uudeksi sotaministeriksi tulee Kroatian laivaston päällikkö amiraali Steinfl ja sisäministeriksi ustašalääkintäeversti, tri Frković.

Četnikikysymyksessä ministeri arveli astutun askaleen eteenpäin Läh. Kasche kun on palannut Saksan päämajasta, jossa hän oli neuvotellut asian kaikista vaiheista, on odotettavissa, että päästään yhteisymmärrykseen. Ministeri puhui vielä Kroatian pyrkimyksestä kohdella mahdollisimman hyvin maan pravoslaavista väestöä, johon četnikit kuuluvat, mainiten todistukseksi siitä, että nämä ovat askettäin saaneet uuden piispankin.

Jo se seikka, että ministeri Lorković'kin, saksalais-kroatialaisen yhdistyksen puheenjohtaja, joka erikoisesti on ollut Saksan lähettilään suosiossa, on täytynyt erota, on osoituksena Kroatian ja Saksan välisen epäsoinnun lisääntymisestä.

28.8. Kroatia esitti Saksalle täällä olevan kasakkadivisioonan poissiirtämistä.

Sisäministeriön valtiosihteerin ollessa luonani 29.8. hänet kutsuttiin kiireellisesti virastoon: 30 partisaanien Korčulan saaresta mukanaan kuljettamaa miestä oli Bosniassa antautunut saksalaisille, jotka aikovat heidät toimittaja seuraavana päivänä Saksaan sotaväkeen. Valtios sihteeri katsoi heidän voivan päästä osalliseksi yleisestä armahduksesta ja jos heidät on vietävä sotapalvelukseen heidän on astuttava Kroatian eikä Saksan armeijaan. Asiainhoitaja *Siivonili*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 048.

Asiainhoitaja Yöntilä.

31/8-44

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
RAPORTTI n:o 48.

46 256 Salainen.
30/9-44

Zagrebi ssa 31 p:nä ..... elo kuuta 1944.

Asia: Balkanin tilanteen
arviointia.

Tšekäläisille politikoilta Romanian ja Bulgarian tapaukset näyttävät tulleen jossain määrin yllätyksenä. Kuten Kroatian ulkoministeriön pol.osaston päällikkö minulle lausui, oli odotettu Suomen ensin irrottautuvan sodasta, sillä olihan tänne jo saapunut n. 200 erilliserauhaamme koskevaa uutista. Siksi puhuteltavani ilmoitti ihailunsa Suomen kestävyyttä kohtaan arvellen sen olevan samassa asemassa kuin Saksan ja Kroatian, ettei sillä ole muuta valittavana kuin sodan jatkaminen ajan voittamiseksi. Huomattavassa asemassa oleva saksalainen myönsi minulle äskettäin, ettei Saksalla ole mitään mahdollisuuksia kompromissirauhan tekemiseen enempää lännen kuin idän kanssa.

Bulgarian puolueettomuusjulistus on täällä tulkittu Turkin ja Englannin taholta suunnitelluksi Sovjetia vastaan tehdyksi yritykseksi tämän estämiseksi pääsemästä Dardanelleille.

Varsinaisten sotatoimien lähestyessä Kroatiaakin on täällä luonnollisesti syntynyt levottomuutta ja hermostuneisuutta. Sitä on ollut omansa lisäksään saksalaiselle siirtokunnalle annettu kehoitus maasta poistumiseen. Saksalaisia perheitä etenkin lapsia ja naisia on täältä jo siirretty pois. Kun eräät Saksan lähetystön virkamiehetkin olivat ryhtyneet matkavalmisteluihin, kävi Saksan v.a. asiainhoitaja 28.8. tšekäläisessä ulkoministeriössä ilmoittanassa, ehkä mielialan tyynnyttämiseksi, että totaalisen mobilisation johdosta 30 % lähetys-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tön virkamiehistä siirretään Saksaan. Kroatian saksalaisten taholla pelätään, että Saksan armeijan maasta lähdettyä, heitä kohdellaan samalla tavoin kuin juutalaisia on kohdeltu Saksassa.

Saksalaisten liikenneyhteys Etelä-Balkanille, mikä tähän asti on tapahtunut etupäässä Sofian kautta, on nyt järjestettävä Albanian kautta. Sen katkaisemiseksi Kroatian virallisissa piirteissä arvellaan anglosaksien suunnittelevan mihinnoisua juuri Albaniaan. Kroatian ulkoministeriön saamien tietojen mukaan Tarontossa on parhaillaan suuri invasiolaivasto. Ei pidetä myöskään mahdollisena, että sen pääasiana olisi Istrian niemimaa. Tämän otaksunan puolesta puhuu se seikka, että partisaanit ovat saaneet anglosaksilta määräyksen ottaa haltuunsa Fiumesta Karlovac, iin johtavan tien ennen 15.9. Aikaisemmin olen viitannut siihen, että partisaanit ovat kehittäneet Zagrebistä kaakkoon Karlovac, in ja Sisakin kaupungin välillä olevan Kordunan seudun talonpoikia ryhtymään maaston tasottamiseen sekä poistamaan jopa viiniköynnösten kepit lentokoneiden laskeutumisen johdosta. Kolmannen otaksunan mukaan invaasion kohteena on Po-joen suu.

Kroatian yleinen mielipide, joka korostaa olevansa länsimaisen maailman katsomuksen kannalla, näkisi luonnollisesti mieluummin englantilaisten kuin bolševikkien tulevan maahansa.

Kroatiassa usein esiintyvien poliittisten pulien aikana talonpoikaisjohtaja Maček'in nimi sukeltautuu tavallisesti esiin. Bulgarian lähettiläs kertoi minulle eilen poglavnikilla olleen keskustelun Maček'in kanssa. Tänään ulkoministeri väitti minulle kuitenkin, ettei se pidä paikkaansa. Hän myönsi täällä oltavan hermostuneita sekä kysyttävän, mitä tekevät omat joukot ja saksalaiset nykytilanteessa. Kroatian armeijan moraalin hän väitti olevan hyvän. Romanian viljavaraston ja sen viid^{is} miljoonaa tonnia ^{isä} suuruisen vuotuisen naftatuotannon menetys on kovaa ^{uhkana} Saksalle. Bulgarianlaisten on nyt vedettävä joukonsa pois Traakiasta ja Sandžakista, joita alueita he vaativat itselleen. Ranskassa ministeri arveli sääsuhteidenkin muuttuvan sellaisiksi, että kanaalin yli saadan 10000 aluksen asemesta vain 1000 alusta kuussa.

Ministeri ei edustanut pessimististä kantaa sodan lopputulokseen nähden, vaan korosti välttämättömyyttä rauhallisesti odottaa tulevia tapahtumia, joihin ei Kroatia enempää kuin Suomikaan voi vaikuttaa. Hän tiedusteli pitkö paikkansa, että min. Paasikivi on saapunut Moskogaan.

Asiainhoitaja

Sydänkä
Yöntilä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 49.

Asiainhoitaja Yöntilä.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
RAPORTTI n:o 49.

Zagrebi ssa 31 p:nä ..... elo kuuta 19 44.

Asia: Kroatia ja Englanti.

46 256 Sal. 44

Salainen.

30/9-44

5. 839.

Kroatian hallituksen istunnossa 31.8. vastaisena yönä poglavnik vapautti hallituksen jäsenyydestä sisäministeri Lorković'in ja sota- ja kulkulaitosministeri Vokić'in sekä nimitti heidän tilalleen sisäministeriksi doglavnik, tri Mato Frković'in, sotaministeriksi vara-amiraali Nikola Steinfl'in ja kulkulaitosministeriksi tri Joza Dumandžić'in. Kroatian armeijan päällikkö, kenraaliluutnantti Čanić vapautettiin niinkään, "koska uusi sotaministeri on ammattisotilas". Samana yönä vangittiin sisäministeriön poliisiosaston päällikkö, valtiollisen poliisin päällikkö ja Zagrebin poliisimestari, jotka myös erotettiin viroistaan, samoin kuin eräitä politikkoita, varsinkin Mačekin puolueeseen lukeutuneita.

Seuraavat huomautukset ja reunamuistutukset tapahtuman johdosta perustuvat keskusteluihin niiden henkilöiden kanssa - mm. kolme hallituksen jäsentä - jotka päivän kuluessa ennen kuriirin lähtöä olen ehtinyt tavata.

Hallituksen keskuudessa oli ja on edelleen vahva oppositio näitä toimenpiteitä vastaan. Lorković, joka on tunnettu poliittinen sovittelija - ensin Italian ja sitten Saksan kanssa - oli nyt Vokić'in kanssa yrittänyt kompromissia Englannin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

kanssa siltä varalta, että Saksa syystä tai toisesta vetäisi joukkonsa Kroatiaasta pois. Samalla kannalla kuuluu olleen suuri osa hallituksen jäsensistäkin. Ollaan tietävinään, että Englanti on kiinnostunut myös ustašahallituksesta, koska se tarvitsee koko Kroatian kansan Moskovan Balkaniin kohdistuvien pyyteiden jarruttamiseksi. Lorkovićin virheenä pidettiin sitä, että hän liian aikaisin ryhtyi tähän hankkeeseen pilaten siten hyvän suunnitelman. Poglavnik taas, joka itse haluaa päättää tärkeistä ulkopoliittisista asioista, oli tyytymätön sen johdosta, että aloite ei ollut lähtenyt hänestä itsestään, kuten eräs tietolähteistäni huomautti. Vokić oli suunnitellut ustašamillisiin sulattamista armeijaan ja sovintoa maltillisten ustašalaisten ja mačekilaisten kanssa, jotka ovat kommunismin vastaisia ja anglofiileja. Yhteyden välittäjänä Turkkiin ja Englantiin kuuluu toimineen Vokić'in ystävä, nuori paroonitar, jonka äiti on asunut Bukarestissa.

Radikaalisten ustašalaisten everstiryhmä vastusti Vokić'in suunnitelmaa, joka edellisten kustannuksella olisi liiaksi lisännyt armeijan vaikutusvaltaa. Sinjin tapausten jälkeen, jotka johtivat ulkoministeri Perićin kaatumiseen/ks.rap.n:o 25/, Vokić on vähitellen pyrkinyt loittonemaan Saksasta. Viime julkisessa puheessaan hän esim. ei enää maininnut mitään saksalaisista ja yhteisestä taistelusta heidän kanssaan.

Lsh.Kasche oli suostunut ystävänsä Lorkovićin uhraamiseen, koska hän katsoi tilanteen olevan sellaisen, että Saksan on nyt kannatettava niitä ryhmiä, vaikkakin pieniä, joiden on pakko nojata Saksaan. Kommunisminvastaisten radikaalien ustašalaistenhan on mahdoton siirtyä Saksan vihollisten puolelle. On todennäköistä, että Saksan nyt on yhä kiinteämmin asetettava ustašapolitiikan kannalle. Jää nähtäväksi, kuinka pian tilanne muuttuu sellaiseksi, että Kroatian hallitus kokonaisuudessaan on siirtyvä Lorkovićin linjalle.

Asiainhoitaja

A. Yöntilä
A. Yöntilä.